

ಶಿಷ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಜಾನಪದ ಸಂವೇದನೆ ಮಾಲಿಕೆ

ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ ಮತ್ತು ಜಾನಪದ

ಡಾ. ಹಂಪ. ನಾಗರಾಜಯ್ಯ

ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯುರಗಾನ
ಆರೋಗ್ಯ ವಿಭಾಗರು ೫೬೦೦೦೨

ಶಿಷ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಜಾನಪದ ಸಂವೇದನೆ-೧

ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ ಮತ್ತು ಜಾನಪದ

ಡಾ. ಹಂಪ. ನಾಗರಾಜಯ್ಯ

ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ

ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬೦ ೦೦೨

VADDARADANE MATTU JANAPADA (Classic Literature & Folklore Series-1) : Written By. Dr. Hampa Nagarajaiah Pub. M.S. Siddegowda Registrar, Janapada and Yakshagana Academy, Nrupatunga Road, Bangalore - 560 002.

Pages XIV + 55

Price : Rs. 25/

© Publisher

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು :
ಪ್ರೊ. ಎಚ್. ಜೆ. ಲಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡ
ಸಂಪಾದಕರು :
ಪ್ರೊ. ಹಂಪ. ನಾಗರಾಜಯ್ಯ
ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ : ೧೯೯೭

ಬೆಲೆ : ರೂ. ೨೫/-

ಭಾಯಾಕ್ಷರ ಜೋಡಣೆ:

ವರ್ಷಿಣಿ ಗ್ರಾಫಿಕ್ಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು - ೪೦ ☎ : 3402575

ಮುದ್ರಕರು :

ಸ್ನೇಹಾ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್

೨೨, ೨ನೇ ಮೈನ್, ಅತ್ತಿಗುಪ್ಪೆ

ವಿಜಯನಗರ ೨ನೇ ಹಂತ

ಬೆಂಗಳೂರು - ೪೦

☎ : 3302417

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರ ಮಾತು

೧

ಲೋಕದ ಜ್ಞಾನ - ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ತಾಯಿಬೇರು ಜಾನಪದ ಎಂಬುದು ಈಗಾಗಲೇ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿರುವ ಸಂಗತಿ. ಎಲ್ಲಾ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಲೆ, ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನಗಳು ಹಾಗೂ ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವ ವಿಜ್ಞಾನಗಳು ಜಾನಪದದ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ, ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಎತ್ತರಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ, ಸತ್ವವನ್ನು ಸಮೃದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಇದು ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ತರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದಲ್ಲಾ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಉಸಿರನ್ನು ಬೆರೆಸಿದೆ ಎಂಬುದು ಆಳವಾದ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಮೂಲಕ ವಿದಿತವಾಗಿದೆ.

೨

ಶಿಷ್ಟ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕ್ಷರಸ್ಥರ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದರೆ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರ ಸೃಜನಶೀಲ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಅತಿ ಸಹಜವಾದ ಶಕ್ತಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶಿಷ್ಟ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹುಟ್ಟುವ ಮೊದಲೇ ಆದಿ ಮಾನವರು ತಮ್ಮ ದೈನಂದಿನ ನೋವು - ನಲಿವುಗಳನ್ನು, ಅನಿಸಿಕೆ-ಅನುಭವಗಳನ್ನು, ಕನಸು- ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು, ಕ್ರಿಯೆ- ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮೌಖಿಕವಾಗಿ ಹಾಡಿನ ಮೂಲಕ, ಕಥೆಯ ಮೂಲಕ, ಗಾದೆ ಒಗಟು ಒಡಪುಗಳ ಮೂಲಕ ತೋಡಿಕೊಂಡರು. ಇದು ಆಡು ಮಾತಿಗಿಂತ ವಿಶೇಷವಾದ ಧ್ವನಿಯನ್ನು, ಬನಿಯನ್ನು, ಶಕ್ತಿಯನ್ನು, ಪರಿಣಾಮವನ್ನು, ಹೊಸ ಹೊಳಪುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಮರೆಯುವುದು ಸುಲಭವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಮೊದಲು ಕೇಳಿದ ಜನ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ,

ಮಗದೊಬ್ಬರಿಗೆ, ಇಡೀ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಕಂಠ ಮತ್ತು ನಾಲಿಗೆಗಳ ಮೂಲಕ ದಾಟಿಸುತ್ತಾ ಬಂದರು. ಹೀಗಾಗಿ ಅದು ಅಂಬುತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಶರಾವತಿಯಂತೆ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿ, ಅಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಬರುಬರುತ್ತಾ ತೊರೆಯಾಗಿ ನೆರೆಯಾಗಿ ಮಹಾಪ್ರವಾಹವಾಗಿ ಹರಿಯಿತು. ಈ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಜನತೆಯ ಜೀವನದ ಎಲ್ಲಾ ಮಗ್ಗುಲುಗಳು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಮೈ ತೆರೆದುಕೊಂಡವು. ಲಿಪಿಯ ಉಗಮದೊಡನೆ, ಅಕ್ಷರ ಕಲಿಕೆಯೊಡನೆ, ಶಿಕ್ಷಣ ಸಿಕ್ಕಿದಂತೆಲ್ಲಾ ಈ ಮೌಖಿಕ ಪರಂಪರೆಯ ಅನುಭವಗಳು ಪ್ರತಿಭಾವಂತ ಕವಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟು ಅವರ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಜೀವಧಾತುವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದವು. ಈ ಸಂಗತಿ ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲಾ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಎನ್ನುವುದು ಜನಜೀವನದಿಂದ ಹೊರತಾದುದಲ್ಲ. ಜನರಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿ, ಜನರಿಗಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಜನರಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಶಕ್ತವೂ ಉಪಯುಕ್ತವೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯೂ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವೂ ಜೀವನಬದ್ಧವೂ ಮತ್ತು ಚಿರಂತನವೂ ಆಗಬೇಕಾದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಜಾನಪದ ಜೀವನದ ಮುಖ್ಯಾಂಶಗಳು ಕಣ್ಣಡೆಯಬೇಕು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ ಜಾನಪದವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿದ ಯಾವ ಮಹಾಕೃತಿಯೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅವಿಭವಿಸಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಸತ್ಯ ಮನದಟ್ಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾರತದ ರಾಮಾಯಣ, ಮಹಾಭಾರತಗಳನ್ನೇ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಈ ಸಂಗತಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಮಾಯಣದ ವಸ್ತು ಮತ್ತು ಅದರ ಪಾತ್ರಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಭಾರತೀಯರಿಗೆ ಆದರ್ಶದ ಸೆಲೆಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ರಾಮಾಯಣದ ಕತೆ ಕೂಡ ಮೂಲತಃ ಜನಪದ ಗಾಯಕರಿಂದಲೇ ಸೃಷ್ಟಿಗೊಂಡಿದ್ದು ಮತ್ತು ಪ್ರಸಾರಗೊಂಡಿದ್ದು. ರಾಮಾಯಣದ ಬಾಲಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಕ್ರೌಂಚವಧೆಯ ಕಾರಣದಿಂದ ವ್ಯಾಧನಿಗೆ ಶಾಪಕೊಟ್ಟ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ತನ್ನ ಎಲೆಮನೆಗೆ ಹೋದಮೇಲೆ ತಾನು ಕೊಟ್ಟ ಶಾಪ ಹೇಗೆ ತಂತ್ರೀಲಯ ಸಮನ್ವಿತವಾಗಿ, ಶ್ಲೋಕವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ವೇಳೆಗೆ ನಾರದ ಮಹರ್ಷಿ ಬಂದು ಶ್ರೀರಾಮನ ಕತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿ ರಾಮಾಯಣ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸುವಂತೆ ಆಶೀರ್ವದಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಂದರೆ ಈಗಾಗಲೇ ರಾಮನೆಂಬ ಆದರ್ಶ ನಾಯಕನ, ಸೀತೆ ಎಂಬ ಆದರ್ಶ ಸತಿಯ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ-ಭರತರೆಂಬ ಆದರ್ಶ ಸಹೋದರರ,

ಹನುಮಂತನೆಂಬ ಆದರ್ಶ ಸೇವಕನ ಕತೆ ತಲೆಮಾರಿನಿಂದ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ಹಬ್ಬಿ ಜನಮನದಲ್ಲಿ ಹರಡಿ ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಪಕ್ವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿತ್ತು ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ನಾರದ ಹೇಳಿದಂಥ ಕತೆಯಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತಗೊಂಡು ನಾಡಿನ ಉದ್ದಗಲಕ್ಕೂ ಕಾಡು, ಹಳ್ಳಿ, ನಗರಗಳೆನ್ನದೆ ಸಂಚರಿಸಿ ಜನಮನದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿದ್ದ ರಾಮ ಕತೆಯ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ತಾನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ರಾಮ ಕತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಘಟನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಸುಸಾಂಗತ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯವಾಗಿ ಹೆಣೆದಿರಬೇಕು. ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅಯೋಧ್ಯೆಯ, ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯ ಮತ್ತು ಲಂಕೆಯ ಜನಜೀವನದ ಚಿತ್ರಗಳು ಆ ಕಾಲದ ಜನರ ಚಿತ್ರಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ತಮ್ಮ ವಿವೇಚನೆಗೆ ಮೀರಿದ ಸಂಗತಿಗಳಿಗೆ, ತಮ್ಮ ಅಳತೆಗೆ ದಕ್ಕಲಾರದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಅತಿಮಾನುಷತೆಯನ್ನು ಆರೋಪಿಸುವುದು ಜನಪದರ ವಿಶಿಷ್ಟ ಗುಣ. ಅದರಂತೆ ಮಾನವನಾಗಿದ್ದ ರಾಮನನ್ನು ದೈವ ಸಮಾನನನ್ನಾಗಿ, ಅನಂತರ ದೇವತಾ ಅವತಾರವನ್ನಾಗಿ ನಮ್ಮ ಜನ ಕಲ್ಪಿಸಿದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷವಾಗಿಲ್ಲದ ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಅನಾಗರಿಕತೆಯನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಜನರನ್ನು ವಾನರರೆಂದೂ; ದೈಹಿಕ ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ, ಭಾವೋನ್ಮಾದದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ರೂಕ್ಷತನದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಜನರನ್ನು ರಾಕ್ಷಸರೆಂದೂ ಮತ್ತು ಇತರರೆಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಮೇಲ್ಮಟ್ಟದ ಹಾಗೂ ನಿಗ್ರಹಾನುಗ್ರಹ ಸಮರ್ಥರಾಗಿದ್ದ ಜನಾಂಗವನ್ನು ದೇವರೆಂದೂ ನಮ್ಮವರು ಪರಿಭಾವಿಸಿರಬೇಕು. ಈ ಕಲ್ಪನೆಗಳೇ ಮುಂದೆ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಾಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಇದಲ್ಲದೆ ಉತ್ತರಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಲವಕುಶರಿಗೆ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಬಾಯಿಪಾಠ ಮಾಡಿಸಿದನೆಂದೂ, ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಮಧುರ ಕಂಠದಿಂದ ಆ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಹಾಡಿದರೆಂದೂ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಈ ಉಲ್ಲೇಖ ಭಾರತದ ಮೊತ್ತಮೊದಲ ಜನಪದ ಗಾಯಕರನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು ಎಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು. ಅಕ್ಷರ ನಾಗರಿಕತೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದ ಅಥವಾ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸಲು ಈ ಕುಶಲವರೆಂಬ ಗಾಯಕದ್ವಯರನ್ನು ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡಿರಬಹುದು. ಇವರೇ ಮುಂದೆ ರಾಮನ ಮಕ್ಕಳೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯ ಪರಿವೇಷದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಹಾಕಿಕೊಂಡರು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ವಾಲ್ಮೀಕಿ

ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಿವಿಧ ಜನರ ಸ್ವಭಾವಗಳು, ನಡವಳಿಕೆಗಳು, ಆಚರಣೆಗಳು ಆ ಕಾಲದ ಜನಜೀವನವನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ಶಕ್ತಿಯುತವಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿವೆ. ನೇಗಿಲ ತೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸೀತೆ ಹುಟ್ಟಿದಳು ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆ, ಅವಳು ಜನಕನಿಗೆ ಯಜ್ಞಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತಳೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಕೂಡ ಯಾವುದೋ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಭೂಮಿಗೆ ಬಿಸಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಅನಾಥ ಹೆಣ್ಣೊಂದರ ಕತೆಯ ಅತಿಮಾನುಷ ಸ್ವರೂಪ ಮಾತ್ರ ಎಂದು ಊಹಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವಿದೆ. ಬೇಡನಾಗಿ, ದಲಿತನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯಾದ ಕವಿ ಈ ಮೂಲಕ ಪರಿತ್ಯಜಿತ ಹೆಣ್ಣು ಮಗುವೊಂದನ್ನು ನಾಯಕಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಆಕೆ ಸಕಲ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಆದರ್ಶ ಮಾತೆಯಾಗಿ ಹೇಗೆ ಬೆಳೆದಳು ಎಂಬ ರೋಚಕ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೀಡಿ ಮತ್ತೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ದಲಿತ ಯಶೋಗಾಥೆಯನ್ನು ಹಾಡಿದ್ದಾನೆಂದು ಊಹಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅತಿಮಾನುಷ ಮುಖವಾಡವನ್ನು ಸರಿಸಿ ಯಾವುದೇ ಸಂಪ್ರದಾಯಶೀಲ ಕನ್ನಡಕವನ್ನು ಹಾಕದೆ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ಇಂತಹ ಜಾನಪದೀಯ ತಥ್ಯಗಳು ಹೊಮ್ಮುತ್ತವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಅಣ್ಣನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ತಮ್ಮನೂ, ತಮ್ಮನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಅಣ್ಣನೂ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ ಅಥವಾ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಗುಡ್ಡುಗಾಡು ಜನರ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಯಾವುದೇ ಅಶ್ಲೀಲತೆಯ ಅಥವಾ ಜಿಗುಪ್ಸೆಯ ಸೋಂಕಿಲ್ಲದೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಹಜವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ತಮ್ಮ ರಾಕ್ಷಸ ಬಲದಿಂದ ಮನ ಬಂದವರನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವ ಮತ್ತು ಭೋಗಿಸುವ ರಾಕ್ಷಸ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕೂಡ ಆದಿಮಾನವ ಜನಾಂಗದ್ದೇ ಆಗಿದೆ. ಮಹಾಭಾರತದ ಕತೆ ಕೂಡ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ದಾಯಾದಿಗಳ ಕಲಹದ ದುರಂತ ಕತೆ ಕರ್ಣಾಕರ್ಣಿಯಾಗಿ ತಲೆಮಾರಿನಿಂದ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ಹಾದು ಬಂದು ವ್ಯಾಸ ಎನ್ನುವ ಪ್ರತಿಭಾಶೀಲ ಸಂಯೋಜಕ ಕವಿಯ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಈಗಿನ ರೂಪವನ್ನು ತಳೆದಿದೆ. ವ್ಯಾಸ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಕೂಡ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗೆ ಅರ್ಹವಾಗಿದೆ. ವ್ಯಾಸ ಎಂದರೆ ಸುದೀರ್ಘವಾಯುದು ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಆದ್ದರಿಂದ ಜನಪದ ಕವಿಗಳ ಒಂದು ಸುದೀರ್ಘ ಸರಣಿಯೇ ಇಷ್ಟು ಬೃಹತ್ ಕತೆಯ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಊಹಿಸುವುದು ತಪ್ಪಲ್ಲ. ಮಹಾಭಾರತ ಕಾಲದ ವಿವಿಧ ಜನಗಳ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಇಲ್ಲಿ ವೈಭವೀಕೃತವಾಗಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳ ಮೂಲ ಏನು ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯುವುದು ಕಷ್ಟವಲ್ಲ. ಬೆಸ್ತರ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಋಷಿ

ಮರುಳಾಗುವುದು, ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರು ಕೆಳವರ್ಗದ ಹೆಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಉಪಭೋಗದ ವಸ್ತುಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದರ ಸಂಕೇತ. ಪರಾಶರ ಅವಳನ್ನು ಯೋಜನಗಂಧಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಎಂಬುದು ಕೇವಲ ಕಲ್ಪನೆ ಅಥವಾ ಅವಳು ಬೆಸ್ತ ಜೀವನವನ್ನು ತೊರೆದು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಾಗರಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಟ್ಟಳು ಎಂಬುದರ ಸಂಕೇತ. ಹಾಗೆಯೇ ಗಂಡಂದಿರಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಾಗದಿದ್ದಾಗ ಹಿರಿಯರ ಅನುಮತಿ ಪಡೆದು ಬೇರೊಬ್ಬ ಗಂಡಸಿನಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆಯುವ ನಿಯೋಗ ಪದ್ಧತಿ ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಜನಜೀವನದಲ್ಲಿದ್ದ ಜಾನಪದ ಪದ್ಧತಿಯೇ ಆಗಿದೆ. ಕುಂತಿಗೆ ದೂರ್ವಾಸರು ಕೊಟ್ಟ ವರಗಳ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಹೀಗೆಯೇ ಅರ್ಥೈಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಪಾಂಡುರಾಜ ಶಾಪಗ್ರಸ್ತನಾದ ಮೇಲೆ ಯಮಧರ್ಮ, ಇಂದ್ರ, ವಾಯು, ಅಶ್ವಿನಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಪಾಂಡವರು ಹುಟ್ಟುವ ಕ್ರಿಯೆ ಕೂಡ ಗಂಡನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಪರಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ವೈಭವೀಕರಣ. ಹಾಗೆಯೇ ಅಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹಿಡಿಂಬೆ, ಘಟೋದ್ಗಜ ಮುಂತಾದ ರಾಕ್ಷಸರು ಎನ್ನಲಾದ ಜನಾಂಗ ಕೂಡ ಕಾಡಿನ ನಾಡಿನ ಅನಾಗರಿಕ ಜನಾಂಗದ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ರೂಪ. ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನಿಂದ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜನಾಂಗಗಳು, ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿಧಾನಗಳ ಚಿತ್ರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪರಿಶೀಲನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಬರುವ ಬೇಡ ಏಕಲವ್ಯ ಸಮಸಪ್ತಕರೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸರು, ಅರಸು ಮನೆತನದ ಕಟ್ಟು ಕಟ್ಟಳೆಗಳು ಮುಂತಾದುವೆಲ್ಲಾ ಜಾನಪದೀಯವೇ. ಸಮಾಜದ ಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಮೇಲ್ದರ್ಜೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಜನರನ್ನು ದೇವತೆಗಳೆಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಾನವರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅವರು ನಿರ್ಣಾಯಕ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಿದಂಥ ಚಿತ್ರಣ ಕೂಡ ಜಾನಪದೀಯ ಕಲ್ಪನೆಯೇ. ದ್ರೌಪದಿ ಪಂಚ ಪಾಂಡವರ ಪತ್ನಿಯಾದರೂ ಅವಳಿಗೆ ಪತಿವ್ರತೆ ಎಂಬ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ಬಗೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ವಿವಾಹ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಸಂಕೇತಿಸುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಗುಡ್ಡುಗಾಡು ಜನಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರೆಲ್ಲರೂ ಒಬ್ಬಳೇ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಅದೇ ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ಪಾಂಡವರು ಬಹುಶಃ ದುರ್ಯೋಧನನನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲು ಅವರಿಗೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಐಕ್ಯಮತ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕೂಡ ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಮದುವೆಯಾದರು. ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಇಂತಹ ಹಲವಾರು ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲವಾಹಿನಿಯಾಗಿ ಜಾನಪದ

ಹೇಗೆ ಹರಿದಿದೆ-ಸಾಹಿತ್ಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಜೀವನ ರೂಪದಲ್ಲೂ ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಗ್ರೀಸಿನ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಾದ ಇಲಿಯಡ್ ಮತ್ತು ಒಡಿಸ್ಸಿ ಕಾವ್ಯಗಳು ಸಹ ಮೂಲತಃ ಜನಪದ ಕಾವ್ಯಗಳೆಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇವುಗಳ ಕರ್ತೃ ಹೋಮರನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದ್ದರೂ ಹೋಮರ್ ಎಂಬ ಪದ ಹೋಮರಾಯ್ಡ್ ಪದದಿಂದ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯಾಗಿದೆಯೆಂದೂ, ಹೋಮರಾಯ್ಡ್ ಎಂದರೆ ಅಂಧ ಗಾಯಕರ ಗುಂಪು ಎಂದೂ ಸಂಶೋಧಕರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಗ್ರೀಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದ ವೀರರ ಕತೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುಗಳನ್ನಾಗಿ ಕಟ್ಟಿ ಅಲ್ಲಿನ ಜನಪದ ಗಾಯಕರು ಹಾಡಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ತುಂಬಾ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದರು. ಆ ಸತ್ಯ ಕತೆಗಳಿಗೆ ಶುದ್ಧ ಜನಪದ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಹೆಣೆದುಕೊಂಡು ಅವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಅತಿಮಾನುಷ ಪರಿವೇಷ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು. ಇವೆರಡೂ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಈಗಲೂ ಓದಿದಾಗ ಇಲ್ಲಿನ ಮಾನವರು, ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಮೂಲತಃ ಜಾನಪದೀಯವಾಗಿ ದೈಹಿಕ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಭಾವ ತೀವ್ರತೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದರು ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಬರುವ ಎಷ್ಟೋ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಜನಪದ ಕಥೆಗಳು ನೇರವಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಗರ್ಭವನ್ನು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದುದರ ಕುರುಹಾಗಿದೆ. ವರ್ಜಿಲನ 'ಈನಿಯಡ್' ಕೂಡ ಇಂತಹ ಜನಪದ ಕತೆಯ ಮರು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿದೆ. ಮಿಲ್ಟನ್‌ನ 'ಪ್ಯಾರಡೈಸ್ ಲಾಸ್ಟ್' ಬೈಬಲಿನ ಕತೆಗೆ ಕ್ರಿಸ್ತನ ಸುತ್ತ ಹೆಣೆದ ಜನಪದ ಕಲ್ಪನೆಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ನೂರಾರು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತಾ ಹೋಗಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಜಾನಪದ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಂದು ಅವಿಭಾಜ್ಯವೂ ಅನನ್ಯವೂ ಮತ್ತು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವೂ ಆದ ಅಂಗವಾಗಿದೆ.

ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿದಾಗ ಕೂಡ ನಮ್ಮ ಜಾನಪದದ ವಿವಿಧ ಮುಖಗಳು ಇದರಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಜೀವಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಪಂಪ, ರನ್ನ, ನಾಗವರ್ಮ, ನಯಸೇನ, ಬಂಧುವರ್ಮ, ಶಿವಕೋಟ್ಯಾಚಾರ್ಯ, ಬ್ರಹ್ಮಶಿವ, ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಚೀನ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ, ವಚನ ಕೀರ್ತನೆ ರಗಳೆಗಳಲ್ಲಿ; ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ, ಸರ್ವಜ್ಞ; ಆಧುನಿಕ ಕತೆ, ಕಾದಂಬರಿ, ನಾಟಕ,

ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಈ ಜಾನಪದ ಅಂಶಗಳು ಜೀವಸತ್ವಗಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪರಿಶೀಲನೆಯಿಂದ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಲ್ಲ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಪಂಡಿತ ಸಮುಖವಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣ ಮತ್ತು ಅದರ ವಸ್ತುವಿನ್ಯಾಸ, ಪಾತ್ರ ಚಿತ್ರಣ, ನಿರೂಪಣಾ ವಿಧಾನ, ಭಾಷಾ ಪ್ರಯೋಗ ಮುಂತಾದವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಹೆಚ್ಚೆಯ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚೆ ಇಟ್ಟು ನಡೆದ ಕಾರಣ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥ ಗ್ರಾಮೀಣರ ದೈನಂದಿನ ಜೀವನವನ್ನು ಅವರನ್ನಾಳುವ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು, ಅವರು ಅನುಸರಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು, ಅವರ ಮನೋಲಹರಿಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಮೂಲ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿಡುವ ಅಸಲು ಕಸುಬನ್ನು ಈ ಕವಿಗಳು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಈ ಕವಿಗಳ ಒಂದು ಕಣ್ಣು ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಯದಾತನಾದ ರಾಜನ ಮೇಲೆ, ಮತ್ತೊಂದು ಕಣ್ಣು ಅವರನ್ನು ಹಾಡಿ ಹೊಗಳಿ ಅಟ್ಟಕ್ಕೇರಿಸುವ ಕವಿ - ವಿದ್ವಾಂಸರ ಮೇಲೆ ಇದ್ದ ಕಾರಣ ಅವರು ಜನರಿಗಾಗಿ ಜನರದ್ದೇ ಆದ ಜೀವನ ರೇಖೆಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾವ್ಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಿಡಿ ಮಂದಿಗಲ್ಲ, ಬಹುಮಂದಿಗೆ ಮತ್ತು ಬಹುಮಂದಿಯ ಜೀವನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಎಂಬ ಪ್ರಧಾನ ಕಾಳಜಿಯನ್ನು ವಚನಕಾರರು ಅನನ್ಯವಾಗಿ ತಮ್ಮ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಪುನರವತಾರ ಮಾಡಿಸಿದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಸಹಜವಾಗಿ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಅದರ ಜಾಡನ್ನೇ ಹಿಡಿದ ರಗಳೆ, ತ್ರಿಪದಿ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳು ತಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕೇಂದ್ರ ನೆಲೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಜನರ ಭಾಷೆ, ಅನುಭವ ಮತ್ತು ಆಶಯಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದವು. ಹಾಗೆಯೇ ರಾಜರನ್ನು ರಾಜಾಸ್ಥಾನವನ್ನು ಧಕ್ಕರಿಸಿ ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಜನದೇಡೆ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದ ಕವಿಗಳು ಪುರಾಣ ಲೋಕಕ್ಕಿಂತ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಭಿನ್ನವಾದ ಮತ್ತು ಜೀವಂತವಾದ ಹೊಸ ಅನುಭವ ಲೋಕವನ್ನು ತಮ್ಮದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಹೀಗಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ, ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ, ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ಪಾತ್ರ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ, ಅವರಣ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಜಾನಪದ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಈ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಜಡ್ಡು ಕಟ್ಟಿದ ರಾಜಾಸ್ಥಾನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂಕೋಲೆಗಳಿಂದ ಹೊರಗೆಳೆದು ಜನರ ನಡುವೆ ತಂದವು.

ಹಳಗನ್ನಡ ಮತ್ತು ನಡುಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಆಧುನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಸಹ ಜಾನಪದದ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ದೂರವಾಗಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಹಿಂದಿನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲೇ ಜಾನಪದ ಸಂವೇದನೆಯನ್ನು ಇದು ಗರ್ಭೀಕರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಆಧುನಿಕ ಯುಗ ಎಲ್ಲ ವರ್ಗದ ಮತ್ತು ಸ್ತರದ ಜನರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಬೆಳಕು ಮುಕ್ತವಾಗಿ ದೊರೆಯಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಕಾರಣ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಜನ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅಕ್ಷರ ವಂಚಿತರಾಗಿದ್ದ ಈ ವರ್ಗದ ಜನ ಸಹ ಸುಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಮುಕ್ತವಾಗಿ ತೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಇದು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಅನುಭವಗಳಿಂದ ಪುಷ್ಟರಾಗಿರುವ ಲೇಖಕರು ಹೊರಹೊಮ್ಮಿ ಜಾನಪದ ಜೀವನವನ್ನೇ ಬೃಹತ್ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಲು ತೊಡಗಿದರು. ನವೋದಯ, ಪ್ರಗತಿಶೀಲ, ದಲಿತ ಮತ್ತು ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪಂಥಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಈ ನೆಲೆಯಿಂದಲೇ ಅವಿಭವವಿಸಿವೆ. ತುಂಬಾ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ಆಧುನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಜಾನಪದದ ಸಂವೇದನೆಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸುವ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ವಿಭಿನ್ನವಾದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಅನುಭವಲೋಕಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ತೆರೆದಿಟ್ಟು, ಸತ್ವಶಾಲಿಯಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಹೀಗಾಗಿ ನಮ್ಮ ಸಾವಿರ ವರ್ಷಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚುಕಾಲ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿರುವ ಕನ್ನಡದ ಶಿಷ್ಟ ಸಾಹಿತ್ಯ ಎಷ್ಟು ಮತ್ತು ಹೇಗೆ ಜಾನಪದ ಸಂವೇದನೆಯನ್ನು ಕಲಾಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತೌಲನಿಕವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಫಲಪ್ರದವೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಕಾಡೆಮಿ 'ಶಿಷ್ಟ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಜಾನಪದ ಸಂವೇದನೆ' ಎಂಬ ವಿಶಿಷ್ಟ ಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಇತ್ತೀಚಿನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಜಾನಪದೀಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತೌಲನಿಕವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವೊಂದನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಅದರ ಫಲವೇ ಈಗ ಬೆಳಕು ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಹನ್ನೆರಡು ಪುಸ್ತಕಗಳು. ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಹೆಸರು ಮಾಡಿರುವ ಹಿರಿ ಕಿರಿಯ ಲೇಖಕರು ಈ ಮಾಲಿಕೆಯ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ತುಂಬಾ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ರಚಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ

ಅವರ ಆಳವಾದ ಅಧ್ಯಯನ, ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ವಿಶ್ಲೇಷಣಾ ಶಕ್ತಿ, ಜಾನಪದದ ಬಗೆಗಿನ ದಟ್ಟವಾದ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಹಾಗೂ ನಿರೂಪಣೆಯ ಸೊಗಸುಗಳು ಮೇಳಗೊಂಡಿವೆ. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಇವು ತೋರುಗಂಬಗಳಾಗುತ್ತವೆ ಎಂದು ನಾನು ಭಾವಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಕೋರಿಕೆ ಮೇರೆಗೆ ಈ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಲೇಖಕ ಮಿತ್ರರಿಗೆ ನಾನು ಆಭಾರಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರೂ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಆದ ಮಾನ್ಯ ಮಿತ್ರರಾದ ಪ್ರೊ. ಹಂಪ. ನಾಗರಾಜಯ್ಯನವರು ಈ ಮಾಲೆಯ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಬಿಡುವಿರದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಲೇಖಕರೊಡನೆ ಪತ್ರ ವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡಿ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳನ್ನು ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿರುವ ಋಣಭಾರ ಕೃತಜ್ಞತೆಗೆ ಮೀರಿದ್ದು. ಅವರನ್ನು ನಾನು ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ನೆನೆಯುತ್ತೇನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ಅಚ್ಚಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಸ್ನೇಹಾ ಮುದ್ರಣಾಲಯದ ಮಾಲೀಕರು ಮತ್ತು ಸಿಬ್ಬಂದಿ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ನನ್ನ ನಮನಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ.

೨೧-೧೨-೯೭

ಡಾ. ಎಚ್. ಜಿ. ಲಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡ

ಸಂಪಾದಕರ ಮಾತು

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನವಾದದ್ದು, ಪ್ರೌಢವಾದದ್ದು. ಒಂದೂವರೆ ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಅಖಂಡತೆ ಹಾಗೂ ಸಾತತ್ಯ ಇರುವ ಈ ಶಿಷ್ಟಪದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವ ಜಾನಪದ ಅಂಶಗಳು ಗಮನಾರ್ಹ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿವೆ. ಶಿಷ್ಟಪದ ಸಾಹಿತ್ಯಾಂತರ್ಗತವಾಗಿರುವ ಜಾನಪದೀಯ ಸತ್ವ-ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪೃಥಕ್ಕರಿಸಿ ತೋರಿಸುವ ದಿಕ್ಕಿನ ಕೆಲಸ, ಅಲ್ಲೊಂದು ಇಲ್ಲೊಂದು ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಬಿಡಿ ಬರೆಹದ ಹೊರತು, ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿಯೂ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿಯೂ ನಡೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂಥ ಅಧ್ಯಯನದ ಅಗತ್ಯವಿತ್ತು. ಬಹುಕಾಲದ ಈ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಮನಗಂಡು ಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖರಾದ ಆದ್ಯ ಪುರುಷರು ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ-ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಈಗಿನ ಹಾಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಡಾ.ಎಚ್.ಜೆ. ಲಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡರು. ಅವರಿಗೆ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅತ್ತ ಜಾನಪದ ಪರಂಪರೆಯ ಹಾಗೂ ಇತ್ತ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ತಲಸ್ಪರ್ಶಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಭಾಗ್ಯವಿದ್ದುದರಿಂದ ಈ ಹೊಸ ಯೋಜನೆಯ ಅಗತ್ಯ ಮತ್ತು ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಅವಲೀಲೆಯಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಿದರು. ಶಿಷ್ಟ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರದ ತವನಿಧಿಯೊಳಗೆ ಕುಳಿತ ಜಾನಪದ ನಿಧಿಯನ್ನು ತನಿಯಾಗಿ ತೆಗೆದು ತೋರಿಸುವ ಕೆಲವು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡು ವಿಳಂಬವಿಲ್ಲದೆ ಕಾರ್ಯತತ್ಪರರಾದರು. 'ಶಿಷ್ಟ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಜಾನಪದ ಸಂವೇದನೆ' ಎಂಬ ಈ ಪುಸ್ತಕ ಮಾಲೆ ಅವರ ಕನಸು.

ಈ ಯೋಜನೆಯ ಸಂಪಾದಕನಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಡಾ.ಎಚ್.ಜೆ. ಲಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡರು ನನಗೆ ವಹಿಸಿದಾಗ ನಾನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಎರಡು ಪ್ರಬಲ ಕಾರಣಗಳಿದ್ದುವು: ೧. ಈ ಕೆಲಸದ ಅಗತ್ಯ

ಎಷ್ಟು ಜರೂರಿನದೆಂಬ ಅರಿವು ನನಗೂ ಇದ್ದುದು. ೨. ಡಾ.ಎಚ್.ಜೆ. ಲಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡರು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿರುವ ಈ ಸಕಾಲಿಕವಾದ, ಯೋಗ್ಯವಾದ ಯೋಜನೆಯ ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಸಹಕರಿಸುವುದು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂಬ ಭಾವನೆ. ಈ ಅವಕಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೂ ಇತರ ಕಾರ್ಯ ಸಮಿತಿ ಸದಸ್ಯರಿಗೂ ನಾನು ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದೇನೆ.

'ಶಿಷ್ಟಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಜಾನಪದ ಸಂವೇದನೆ' ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲು ನಮ್ಮ ಕೋರಿಕೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಡಾ. ಹಂಪ. ನಾಗರಾಜಯ್ಯ ಅವರು 'ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ ಮತ್ತು ಜಾನಪದ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಅಕಾಡೆಮಿ ಹಾಗೂ ನನ್ನ ವತಿಯಿಂದ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು. ಈ ಮಾಲೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಿದ ಸ್ನೇಹಾ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್ ಅವರ ಸಹಾಯವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಈ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ನೂರು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಹೊರತರುವುದು ಮೊದಲ ಯೋಜನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ಅದರ ಪ್ರಾರಂಭದ ಹಂತವೆಂದು ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕವಾದ ಕನ್ನಡ ಕವಿ-ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡು ಹನ್ನೆರಡು ಪುಸ್ತಕಗಳ ಒಂದು ಕಂತು ಬಿಡುಗಡೆ ಆಗುತ್ತಿದೆ. ಹಣದ ಅನುಕೂಲ ಮತ್ತು ಲೇಖಕರ ಸಕಾಲಿಕ ಬೆಂಬಲದಿಂದ ಯಥಾವಕಾಶ ಉಳಿದ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವಿದೆ.

ಹಂಪ. ನಾಗರಾಜಯ್ಯ

...ಯುಕ್ತವಾಗಿ ...

...ಯುಕ್ತವಾಗಿ ...

...ಯುಕ್ತವಾಗಿ ...

ಪರಿವಿಡಿ

- ೧. ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ನುಡಿ
- ೨. ಸಂಪಾದಕರ ಮಾತು
- ೩. ಪೀಠಿಕೆ / ೧
- ೪. ಪ್ರವೇಶ / ೨
- ೫. ಕಥಾಶಯಗಳು-೧ / ೧೩
- ೬. ಕಥಾಶಯಗಳು-೨ / ೧೯
- ೭. ಉಪಕಥೆಗಳು / ೨೬
- ೮. ಒಂದು ಕಿನ್ನರ ಕಥೆ / ೩೫
- ೯. ಮಹೇಂದ್ರದತ್ತ ರಿಸಿಯ ಕಥೆ / ೪೯

ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ ಮತ್ತು ಜಾನಪದ

೧

ಪೀಠಿಕೆ

ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿರುವ ಗ್ರಂಥದ ನಿಜವಾದ ಹೆಸರು 'ಆರಾಧನಾ ಕರ್ಣಾಟ ಟೀಕಾ' ಎಂದು. ಇದೊಂದು ಟೀಕಾ ಗ್ರಂಥ. ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಶಿವಕೋಟಿ ಆಚಾರ್ಯನು ರಚಿಸಿರುವ ಪ್ರಾಚೀನ 'ಆರಾಧನಾ' ಎಂಬ ಧಾರ್ಮಿಕ - ತಾತ್ವಿಕ ಕೃತಿಗೆ ಭ್ರಾಜಿಷ್ಟುವು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಈ 'ಆರಾಧನಾ ಕರ್ಣಾಟ ಟೀಕಾ'ವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರಾಯಶಃ ಕ್ರಿ.ಶ. ೮೦೦ರಲ್ಲಿ ರಾಜಧಾನಿ ಮಾನ್ಯಖೇಟದಲ್ಲಿ ಈ ಟೀಕಾ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಭ್ರಾಜಿಷ್ಟುವು ಬೀದರ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಳ್ಳಿಖೇಡ ಗ್ರಾಮದವನು. ಆತನ ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ೧೯ ಕಥೆಗಳಿವೆ.

ಭ್ರಾಜಿಷ್ಟುವು ಟೀಕಾಕಾರನಾದರೂ ಸೃಜನಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿ. ಆತನಿಗೆ ಕಥೆ ಹೇಳುವ ಕಲೆ ಕರತಲಾಮಲಕ. ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ರುಚಿಸುವಂತೆ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಚಪ್ಪರಿಸುವ ಹಾಗೆ ಉಪಕಥೆಗಳ ಮಸಾಲೆ ಬೆರೆಸುತ್ತಾನೆ. ಕಥನಕಲೆ ತನ್ನ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆ ಸಂಕೀರ್ಣತೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಿದ್ಧಿಯ ಶಿಖರಾರೋಹಣಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಆಮ್ಲಜನಕ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಜನಪದ ಸಾಮಗ್ರಿಯಿಂದ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಕಥೆಗಾರ ಭ್ರಾಜಿಷ್ಟುವು ಹನ್ನೆಲೆ ತಂತ್ರವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿಯೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿಯೂ ಉಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಓಂದು ಹಂತ ಮುಟ್ಟುವವರೆಗೆ ಕಥೆಯನ್ನು ರೋಚಕವಾಗಿ ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಅತ್ಯಂತ ಕುತೂಹಲಕಾರಿ ಮೆಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಮತ್ತೆ ಕೆಳಗಿಳಿದು

ಬರುವಂತೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂದಣ ಕಥೆಯ ನಿರೂಪಣೆಗೆ ತೊಡಗುವ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಆತನ ಯಶಸ್ವಿ ಹಾಗೂ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಕಥನ ತಂತ್ರಗಾರಿಕೆ ಕೆನೆ ಕಟ್ಟಿದ ಒಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತದೊಂದಿಗೆ ಇದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದು.

ವಿದ್ಯುಚ್ಛೋರನ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಪರಿಣತ ಕಳ್ಳರ ನಡುವೆ ನಡೆಯುವ ಆಕರ್ಷಕ ಪೈಪೋಟಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸಂಕೀರ್ಣತೆ ಪರಿಭಾವನೀಯವಾದದ್ದು. ಕಣ್ಣು ಕಟ್ಟು ವಿದ್ಯೆ, ಸವಾಲು, ಪಾಟಿ ಸವಾಲು, ದೇಶಾಂತರ ಪರ್ಯಟನ, ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು, ಪ್ರತಿಭಟನೆ, ಸಹನೆ, ಸೋಲೊಪ್ಪಿಗೆ, ಸ್ನೇಹಾಧಿಕ್ಯ, ಉಗ್ರಶಿಕ್ಷೆಗಳ ಮಾದರಿಗಳು, ಜೋರ ಸಾಹಸಗಳು, ರಸಿಕ ಜೀವನ, ಅಂಜನ ಹಚ್ಚಿ ಅದೃಶ್ಯರಾಗುವುದು, ರೂಪಾಂತರಗೊಳ್ಳುವುದು - ಇವೆಲ್ಲ ನಾಟಕೀಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತವೆ, ಓದುಗರ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಕೆರಳಿಸುತ್ತವೆ. ಬಾಲ್ಯದ ಗೆಲೆಯರು ಇಬ್ಬರೂ ಸೋಲುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತೆ ಗೆಲುತ್ತಾರೆ, ಹತ್ತಿರವಿದ್ದು ದೂರ ಸರಿದು ಹಗೆತನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ, ಮತ್ತೆ ಹತ್ತಿರಬರುತ್ತಾರೆ, ಸ್ನೇಹ ಅರಳುತ್ತದೆ, ಕಥೆ ಕಳೆಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಬಿಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಹಂತದಲ್ಲಿಯೂ ಆಸಕ್ತಿ ಬತ್ತುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂಕದ ಪರದೆ ಬೀಳುವ ತನಕ ಮೈನವಿರೇಳುತ್ತ ಕಥೆ ಅನಾವರಣಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಭವಾವಳಿಯ ಸಿಕ್ಕುಗಳಿಲ್ಲ, ಗೆರೆಯೆಳೆದಂತೆ ಕಥೆ ಬಿಟ್ಟ ಬಾಣದ ಹಾಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ಅತ್ಯಾಧುನಿಕ ತಂತ್ರ ನಿಬಿಡವಾದ ಕಥೆ, ಮೈ ನವಿರೇಳುವ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಉತ್ತಮ ಪತ್ತೇದಾರಿ ಕಾದಂಬರಿಗೆ ಮಾದರಿಯಾಗಿವೆ. ಕಥೆಗಾರನ ನಿರೂಪಣೆಯ ಕುಶಲತೆ ಹೆಚ್ಚೆ ಹೆಚ್ಚೆಗೂ ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಶ್ಲಾಘ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಥೆಯ ಆಸ್ವಾದಕ್ಕೆ ಜಾತಿಮತ ಧರ್ಮಾದಿಗಳು ಅಡ್ಡಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಜೀವನ ಸಿದ್ಧಾಂತ, ವಿವೇಕ, ಮನುಷ್ಯ ಸ್ವಭಾವದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ-ಸಂಕೀರ್ಣ ಪಾತಳಿಗಳು, ಆತ್ಮಂತಿಕವಾದ ಸುಖದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ-ಇವನ್ನು ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹಿಡಿದಿಟ್ಟ ಇಲ್ಲಿನ ಕಥೆಗಳು ಅಪರೂಪ ಹಾಗೂ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿವೆ.

ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಉಜ್ವಲ ಕಾಂತಿಯಿರುವ ಕೃತಿ. ಚರಿತ್ರೆಯ ಹಂಗು, ಆಶ್ರಯದಾತರ ಮರ್ಜಿ ಇರದೆ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಭಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಿದ ಗ್ರಂಥ. ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ ಒಂದು ಚಿರಂತನ ಕೃತಿಯಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಅದರ ಶೈಲಿಯೂ ಕಾರಣ. ಇಲ್ಲಿನ ಕಥೆಗಳ ವಸ್ತು ಪ್ರಾಕೃತ-ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಇರುವಂತಹುದು. ಅದನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ತರುವಾಗ ಅನುವಾದಿತ

ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ದಕ್ಕುವ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಅಂಶಗಳು ಮಿಳಿತವಾಗಿ ಮೂಲವೂ ಸಾಣೆಗೊಂಡು ಮೆರುಗಿನಿಂದ ಮಿಂಚಿದೆ. ಒಂದು ಸ್ಥಳದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ತಂತಿ ಕಳಿಸುವಾಗ, ಕಡಿಮೆ ಮಾತು ಬಳಸಿ ಹೆಚ್ಚು ಅರ್ಥ ಹೊರಡಿಸುವ ಹಾಗೆ ಭ್ರಾಜಿಷ್ಣುವಿನ ಕನ್ನಡ ತನ್ನ ಹಿತಮಿತದಿಂದ ಬೆರಗು ಕವಿಸುತ್ತದೆ. ಕವಿಯೇ ಆಗಿರುವ ಕಥೆಗಾರ ಭ್ರಾಜಿಷ್ಣುವಿನ ಪ್ರಾಸಾದಿಕ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಕಥೆಗಳು ಮಿಂದೆದ್ದು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಪ್ರಫುಲ್ಲತೆಯನ್ನು ತೋರುತ್ತವೆ. ಎಲ್ಲೆ ಹೊರತೆಗೆದು ಯಾವುದೇ ಭಾಗವನ್ನು ನೋಡಿದರೂ ನಿರಾಭರಣ ಗುಣಾಧಿಕ್ಯದಿಂದ ಕಥೆಗಳು ಓದುಗರ ನೆನಪಿನ ಉಗ್ರಾಣದಲ್ಲಿ ಚಿರಸ್ಥಾಯಿ ಆಗುತ್ತವೆ.

ತನ್ನ ಕಥನ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನು ತುಂಬ ಗಂಭೀರವಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ ತತ್ವಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೆ ಅಳವಡಿಸಿರುವ ಅರಿವು ಭ್ರಾಜಿಷ್ಣುವಿಗಿದೆ. ಆತ ಹುಟ್ಟು ಕವಿ, ಕಲಾವಿದ, ಕಥೆಗಾರ. ಆದರೆ ಆತ ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ವಸ್ತು ಅವನ ಸೃಜನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಪೂರ್ಣ ಸ್ವಚ್ಛಂದ ವಿಲಾಸಕ್ಕೆ ಸೀಮಾರೇಖೆ ಎಳೆದಿದೆ. ಇಂಥ ಪರಿಮಿತ ಸಿದ್ಧ ಚೌಕಟ್ಟಿನೊಳಗೆ ಕೈ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೂ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಮೆರೆದಿರುವುದು ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಸಾಧನೆ.

ಭ್ರಾಜಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಗದ್ಯದ ಲಯಗಾರಿಕೆ ಸಿದ್ಧಿಸಿರುವುದರಿಂದಾಗಿ ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ ಕನ್ನಡ ಗದ್ಯದ ಸೀಮಾ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ. ಭಾವಗೀತೆಯ ತೀವ್ರತೆ ಸಂಕೀರ್ಣತೆ ಪಡೆದ ಇಲ್ಲಿನ ಗದ್ಯದ ನಡಿಗೆಯ ಬೆಡಗು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಮುದಗೊಳಿಸಿ ಕುಣಿಸುತ್ತದೆ.

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಥೆಯ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟ ವಾಕ್ಯಗಳು, ಇಂಪಾದ ನುಡಿಗಳು, ತಿರುಳುಳ್ಳ ಮಾತುಗಳು. ದೀರ್ಘ ಸಮಾಸಗಳ ಆಡಂಬರವಿಲ್ಲ, ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಉರುವಿಲ್ಲ. ಭಾಷೆ ಭಾರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಅದರಲ್ಲಿ ಬೊಜ್ಜಿಲ್ಲ. ಒಳ್ಳೆಯ ಕನ್ನಡ, ಸಾರವತ್ತಾದ ಕನ್ನಡ. ಮಿತವಾದ ನುಡಿತ. ಹಿತವಾದ ಮೆಲ್ಲುಡಿ. ಇಂಥ ಹಿತಮಿತವಾದ ಮಾತುಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ನುಡಿಗಳಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಮೊನಚಿದೆ ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ಅನುಭವವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡವನ್ನು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾದ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತತೆಯ ಕುಂದಣದಲ್ಲಿ ಕೀಲಿಸುತ್ತಾ ಸಾಗುವ ಗದ್ಯರಂಗೋಲಿಯು ಬಿಡಿಸುವ ಚಿತ್ತಾರಗಳು ಹೃದ್ಯವಾಗಿವೆ:

ಮಜ್ಜನಕ್ಕೆ+ಎಯ್ತನ್ನಿಂ+ಎಂದೊಡೆ
 ಅಂತೆಗೆಯ್ವೆಮೆಂದು ಮಜ್ಜನಂಗೊಂಡು
 ಅಮರ ಸನ್ನಿಭ ಮಣಿಕುಟ್ಟಿಮಮಪ್ಪ
 ಬಾವಿಯಂ ಪೊಕ್ಕು ಮಿಂದು+ಅಲ್ಲಿಯ+ಅನರ್ಘ್ಯಮಪ್ಪ
 ತನ್ನ ಬೆರಲ ಮಾಣಿಕದುಂಗುರಂ ಬಿದ್ದುರ್ದನ್
 ಅಱಿಸಲ್ವೇಡಿ ಭಿದ್ರದ್ವಾರದ ತೂಂತನುರ್ಚಿ
 ನೀರಂ ಕಳೆದಾಗಳಿಂದ್ರನ ಭಂಡಾರಂ ತೆಗೆದಂತಪ್ಪ
 ಲೇಸಪ್ಪ ನಾನಾಮಣಿ ವಿಚಿತ್ರ ಭೂಷಣಂಗಳಂ
 ಪಲವುಮಂ ಬಾವಿಯೊಳಿದ್ದುರ್ದಂ ಕಂಡು+ಅಶ್ಚರ್ಯಭೂತನಾಗಿ
 ನೋಡುತ್ತಿರ್ಪನ್ನೆಗಂ

ನಿರುಕಾದ ಶಕ್ತಿಶಾಲಿಯಾದ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ವಾಕ್ಯಗಳು. ಅರ್ಥಸಂವಹನದಲ್ಲಿ
 ಗೋಜಲಿಲ್ಲ, ಕ್ಲಿಷ್ಟತೆಯಿಲ್ಲ. ಉಕ್ತಿಗಳು ಬಿಟ್ಟ ಬಾಣದಂತೆ ಗುರಿ ಮುಟ್ಟುತ್ತವೆ.
 ಗದ್ಯದ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಆಕರ್ಷಕ ಲಯ, ಗಜಗಾಂಭೀರ್ಯದ ತೂಕ. ಹಳಿ ತಪ್ಪದ
 ನೇರ ಓಟದಲ್ಲಿ ವೇಗ ಹೆಚ್ಚು. ಉಸಿರಾಡಲೂ ಪುರುಸೊತ್ತಿಲ್ಲದಂತೆ ಕಥೆಗಳು
 ಘಟನೆಗಳು ದಡದಡನೆ ಹರಿದಾಡುತ್ತವೆ. ಕವಿಸಹಜವಾದ ರಸಾದ್ರದೃಷ್ಟಿ ಕಣ್ಣು
 ತೆರೆದಿರುತ್ತದೆ:

ಎಮಗೆ
 ಸೌಭಾಗ್ಯಮಿಲ್ಲದವರ್ಗ್ಗೆ
 ಭರ್ತಾರನ ದೆಸೆಯಿಂದಪ್ಪ ಸೂಟುಂ ಪಾಱಿಯುಮ್ ಇಲ್ಲದೊರ್ಗ್ಗೆ
 ಬಸಿಟುಂ ಮಗನುಂ ಎಂತಕ್ಕುಂ
 ನೀಮಾರಾನುಂ ಸೌಭಾಗ್ಯಮುಳ್ಳೊರಲ್ಲಿ
 ಬಸಿಟುಂ ಮಗನುಮನ್ ಆರಯ್ಯಿಂ
 ಎಮ್ಮಲ್ಲಿ ಏನನಾರಯ್ವಿರ್

ಆಯಾ ಸಂದರ್ಭದ ಭಾವಪುಷ್ಟಿಗೆ ತಕ್ಕಹಾಗೆ ಮುತ್ತಿನಂತೆ ಸೋಸಿ ಆಯುವ
 ನವಿರು ಮಾತುಗಾರಿಕೆ. ಎರವಲಲ್ಲದ ಕನ್ನಡ ನೆಲದ ಬೆಳೆಯೆನಿಸುವ ತಾಜಾತನ.
 ಅಚ್ಚಗನ್ನಡದ ಫಸಲು ಪಡೆದ ಕುಯಲು. ಪ್ರತಿಭಾನಿಷ್ಠವಾದ ಉದಾತ್ತವಾಣಿ,
 ಬೆಳಗಿನ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯ ಕವಿವಾಣಿ. ತನ್ನ ಒಳಗಡೆ ಇರುವುದನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಮರಳ
 ಮೇಲೆ ತೆಳ್ಳಗೆ ನಗು ನಗುತ ಹರಿಯುವ ತಿಳಿನೀರಿನ ಹೊಳೆ, ಎಲ್ಲಿಯೂ
 ಪಾಚಿಗಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ, ನಿಂತುಹೋಗಿ ಮಲೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಪುಟಪುಟದಲ್ಲೂ, ನಕ್ಷತ್ರ ಮಿನುಗಿದಂತೆ, ಕಥೆಕಥೆಯಲ್ಲೂ ಹಣತೆ
 ಹಚ್ಚಿದಂತೆ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹರಳು ಕೀಲಿಸಿದಂತೆ ಕನ್ನಡದ ಸೂಳ್ನಡಿಗಳು ಜಾಣ್ಣುಡಿಗಳು
 ಲಕಲಕ ಹೊಳೆಯುತ್ತವೆ. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿರುವುದು ಮಾಸದ ಹೊಸತನ.
 ಈ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ನಮ್ಮ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ದಟ್ಟವಾಗಿ ದುಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ, ಸುತ್ತು
 ಬಳಸು ಇಲ್ಲದೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿ ಮಾತಾಡಿಸುವ ರೀತಿ ಅಪರೂಪದ
 ಅನುಭವ. ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯ ಕನ್ನಡ ಆಡು ಮಾತಿನ ದನಿಗಳನ್ನು ಅಭಿನಯಿಸುತ್ತದೆ:

ಅರಸರೆಂಬೊರ್ ಆರ್: ಇತ್ತ ಬಾ ನಾಗಶ್ರೀ: ಅರುಚಿಗಂ ಏಕೆ
 ಮದುರಂ ಮಾಡಿಸಿದಿರಿಲ್ಲ: ಈ ಪೊಟ್ಟುತ್ತ ಪೋದಪ್ಪಯ್:
 ಎನಗೆ ಪೆಂಡತಿಯಪ್ಪಾ: ಎಲೆ ಕೂಸೆ ನೀರಂ ಕುಡಿಯಲೆಱುಯಾ:
 ಎಲೆಯಣ್ಣಂಗಳಿರಾ ನೀಮೀತನಂ ಕೊಂದಿರಿ: ಕೂಸನಾರ್ಗೆ
 ಕೊಟ್ಟಪಿರಿ: ನಿನಗೆ ಬೇನೆ ಮೂಡಿತೆ: ನೀನೇಕೆ ನಕ್ಕಪೆಯಮ್ಮಾ!

ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯ ಗದ್ಯಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಳತದಂತೆ ಹರಿತವೂ ಇದೆ,
 ಹತೋಟಿಯೂ ಇದೆ. ಔಚಿತ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಉಸಿರಾಟ ನಿಲ್ಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ವಿನಾಕಾರಣ
 ಲಂಬಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೂ ಕಥೆ ಬೆಳೆಸಲು ಅವಕಾಶವಿರುವಾಗ ಕೂಡ ಸಂಯಮದ
 ಕಡಿವಾಣವನ್ನು ಸಡಿಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾರಗ್ರಾಹಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಕವಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸ. ಖಚಿತವಾದ
 ಭಾವಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೇ ಆದ್ಯತೆ. ಕಥೆಗಾರನ ಮಿತವ್ಯಯಾಸಕ್ತಿಯಿಂದಾಗಿ ಶಬ್ದಗಳ
 ದುಂದುಗಾರಿಕೆಯಿಲ್ಲ. ನ್ಯೂನಾತಿರೇಕಗಳ ಗಿಣ್ಣು ಗಂಟುಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಗದ್ಯದ
 ಸಕಲಾಂಗಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿ ಹೊಸೆದ ಭ್ರಾಜಿಷ್ಣುವಿನ ಮಧುರ ಕನ್ನಡ ಓದುಗನನ್ನು
 ಆಶ್ರಮವಾಗಿ ಸೆಳೆದು ಪರವಶಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಗಡಸು ಪೆಡಸುಗಳಿರದ ಆಡು ನುಡಿಯ
 ಸೊಗಡು, ನಾಟಕೀಯತೆ, ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಸಲಿಸುತನ ಧಾಟಿ ಈ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ
 ಹಾಸು ಹೊಕ್ಕಾಗಿವೆ:

‘ಮಗನೆ ನಿನಗೆ ಪಟ್ಟಂಗಟ್ಟಲ್ ಬಗೆದಪ್ಪೆನ್’
 ‘ಅಯ್ಯಾ ಎನಗೆ ನೀಮುಂ ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಂಗಟ್ಟಿದಪಿರೊ
 ಮೋಕ್ಷ ಪಟ್ಟಂಗಟ್ಟಿದಪಿರೋ?’
 ‘ಮಗನೆ ನಿನಗೆ ಮನುಷ್ಯ ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಂಗಟ್ಟಿದಪೆನ್’
 ‘ದೇವಾ, ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಬಂಧನಮುಂ
 ಮೋಕ್ಷ ರಾಜ್ಯ ಪಟ್ಟಬಂಧನಮುಂ ಎಂತು?’

'ಮೋಕ್ಷ ಸುಖ ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಮಂ ತಪಂಗೆಯೊಂಗೆ ಕಟ್ಟುವುದು'

'ಅಂತಪ್ಪೊಡೆ ಮನುಷ್ಯ ರಾಜ್ಯ ಪಟ್ಟಮನೊಲ್ಲೆನ್
ಎನಗೆ ಮೋಕ್ಷ ರಾಜ್ಯ ಪಟ್ಟಂಗಟ್ಟಿಮ'

'ಮಗನೆ ನೀನಿನ್ನುಂ ಕೂಸನ್ನೆ. ಬಾಲವದ್ದೆಯನ್ನೆಗಂ
ಬಳೆದು, ಅರಸುಗೆಯ್ತು, ಇಷ್ಟ ವಿಷಯ ಕಾಮಭೋಗಂಗಳನ್
ಅನುಭವಿಸುತ್ತುಂ ಬಲಿಕ್ಕೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾದೋಳ್ ತಪಂಬಡುವುದು'

'ಅನ್ನೆಗಂ ಸಾವರೊ ಬಾಲ್ಯರೊ ಎಂತಲಿಯಲಕ್ಕುಂ
ಮನುಷ್ಯರ ಬಾಲುಂ (ನಿಲ್ಲದು)
ಭೋಗಂಗಳುಂ ಕಿಂಪಾಕ ಫಲದೋಲೋರನ್ನವು
ರಾಜ್ಯದೊಳಪ್ಪ ಭೋಗ ಸುಖಂಗಳನೊಲ್ಲೆಂ'

- ಇದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ನಿರಪೇಕ್ಷವಾದ ಹೃತ್‌ಸಂವೇದ್ಯ ಕನ್ನಡ. ಭ್ರಾಜಿಷ್ಟು ಕನ್ನಡ
ಗದ್ಯ ಶಿಲ್ಪಿ. ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆ, ದೇಸಿ, ಜಾನಪದೀಯ ಸತ್ವ ಮೈಗೂಡಿಸಿ ಭ್ರಾಜಿಷ್ಟು
ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ದಿಕ್ಕನ್ನೂ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನೂ ತಿದ್ದಿ ತೀಡಿ ಬದಲಿಸಿದ್ದಾನೆ. ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ
ಕನ್ನಡ ಗದ್ಯಲೋಕ ಬೆಳಗುವ ದೀಪಸ್ತಂಭ.

೨ ಪ್ರವೇಶ

ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಧರ್ಮ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯ ಕೃತಿಯಾದುದು ದಿಟ. ಆದರೆ ಅನುಷಂಗಿಕವಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಗತಿಗಳೂ ಸೇರಿಕೊಂಡಿವೆ. ರಾಜ-ರಾಣಿ, ಮಂತ್ರಿ-ಸೇನಾನಿ, ವರ್ತಕರು ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರು. ಗೌಣವಾಗಿ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಬಾಳು, ವ್ಯವಹಾರ, ಕಷ್ಟ ಸುಖ ಕೂಡ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಆಚರಣೆಗಳು, ಮಾತುಕಥೆ, ಮನೋಧರ್ಮ, ರೀತಿ ರಿವಾಜು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚೊತ್ತಿದೆ. ಜನಪದರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಹಾಸು ಹೊಕ್ಕಾಗಿರುವ ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನಗಳು, ಜಾತ್ರೆಗಳು, ದೇವರ ಉತ್ಸವಗಳು - ಇವು ಇಲ್ಲಿನ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುವಂತೆ ಹೆಣೆದುಕೊಂಡಿವೆ. ಬಾದುಬ್ಬೆಯ ಪರ್ವ, ಪಗರಣದ ಆಟಗಳು, ನಾಗರಪೂಜೆ, ನಾನಾ ನಂಬಿಕೆಗಳು, ಬಸುರಿ ಬಯಕೆಗಳು, ಗಾದೆಗಳು-ಇಂತಹ ಜಾನಪದೀಯ ಸಾಮಗ್ರಿ ಇಲ್ಲಿ ಎಡೆ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಜಾನಪದ ಸತ್ವವನ್ನು ಹೀರಿರುವ ಪರಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬೇಕಾದರೆ ಈ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚೌಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಪ್ರೌಢಕ್ಕರಿಸಿ ತನಿಯಾಗಿಯೇ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕು. ಜನಪದ ಅವರಣವನ್ನು ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡೇ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಇಲ್ಲಿನ ಕೆಲವು ಕಥೆಗಳು ಇಡೀ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಮೊತ್ತ ಮೊದಲನೆಯ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಚೀನತಮ ಕಥೆಗಳೆಂಬುದು ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ, ಅದರೊಳಗಿನ ಕಥಾ ಶ್ರೇಣಿಗೆ ಇರುವ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಜಾನಪದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯ ಕಥೆಗಳು ಕೈವೊಕ್ಕ ನಿಧಿ. ಇಲ್ಲಿರುವುದು ಕನ್ನಡತರ ಮೂಲದಿಂದ ಕಡ ತಂದ ಕಥಾಸಾಮಗ್ರಿ. ಈ ನಾಡಿನ ಒಗ್ಗೂ, ವಾಸನೆ, ಸೊಗಡು ಬರುವಂತೆ ಕನ್ನಡ ಜನಪದ ಕಸುವನ್ನು ಭ್ರಾಜಿಷ್ಟು

ಪ್ರಾಕೃತ ಮೂಲದ ಕಥೆಗಳಿಗೆ ಹೊಸ ಕಸಿ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಭ್ರಾಜಿಷ್ಣು ಜಿನಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತನಾಗಿರುವಂತೆಯೇ ಜಾನಪದ ತಜ್ಞತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಗಣ್ಯನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಅನೇಕ ಜನಪದ ಕಥಾಶಯಗಳೂ ಮಾದರಿಗಳೂ ವರಸೆ ವರಸೆಯಾಗಿ ಭ್ರಾಜಿಷ್ಣುವಿನ ಬೊಗಸೆ ಪಾತ್ರೆಯಿಂದ ಸುರಿಯುತ್ತವೆ. ಕಂಠಸ್ಥ ಸಂಪ್ರದಾಯದಿಂದ ಕಳಚಿಕೊಂಡು ಜನಪದ ಕಥಾಶಯ ಮಾದರಿಗಳು ಯಾವಾಗ ಶಿಷ್ಟಪದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡುವೆಂಬ ಚರ್ಚೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ನಿರೂಪಣೆಯ ಚೌಕಟ್ಟಿಗೆ ಮೀರಿದ್ದು.

ಕನ್ನಡ ವಡ್ಡಾರಾಧನಕಾರನಾದ ಭ್ರಾಜಿಷ್ಣುವು ಅನುಸರಿಸಿರುವ ಕಥಾಸಂಪ್ರದಾಯ ಇದುವರೆಗಿನ ಸಂಸ್ಕೃತ-ಪ್ರಾಕೃತ ಕಥಾಕೋಶಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನ. ಭ್ರಾಜಿಷ್ಣುವಿನದು ದಾಕ್ಷಿಣಾತ್ಯಪಾಠ, ಉಳಿದವರದು ಔತ್ತರೇಯ ಸಂಪ್ರದಾಯ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ಕಥಾಕೋಶಕಾರರಿಗೂ ಆರಾಧನಾಗ್ರಂಥವೇ ಮೂಲಾಧಾರ. ಏಕಮೂಲ ಆಶ್ರಯಿಗಳಾದರೂ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ತಮಗೆ ಸರಿ ಕಂಡ ತೆರದಲ್ಲಿ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹಿಗ್ಗಿಸಿ ಕುಗ್ಗಿಸಿ ಬದಲಾಯಿಸಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಎರಕಗಳಿಗೆ ಹಾಕಿ ತೆಗೆದಿದ್ದಾರೆ. ಯಾರೂ ಕಥೆಗಳ ಮೈಯನ್ನು, ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು ಕೆಡಿಸಿಲ್ಲ. ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯು ಕವಿರಾಜೋಕ್ತ ಗದ್ಯಕಥಾಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿದರೂ ಅದರ ಉದ್ದೇಶ ಸ್ವರೂಪಗಳಿಂದಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪರಿಗಣನೆಗೆ ಅರ್ಹವಾದ ಕೃತಿ. ಭ್ರಾಜಿಷ್ಣುವು ಪ್ರಾಕೃತ ಕಥಾನಿರೂಪಣೆಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದರೂ ಆತ ಜನಪದರೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ಸಂವಾದವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಈ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಶಯ ಎದುರಾಗಬಹುದು. ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ದಟ್ಟವಾದ ಜಾನಪದ ಪ್ರಭಾವವು ಕನ್ನಡ ಮೂಲದ್ದೋ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಮೂಲದ್ದೋ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಈ ಕಥೆಗಳು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಬರುವ ಮೊದಲೇ ತನ್ನ ಸೆರಗಿಗೆ ಜಾನಪದ ಅಂಚನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತವಲ್ಲ. ಜನಪದ ಕಥೆಗಳು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿ. ವಿಶ್ವಸಂಚಾರಿತ್ವವು ಜನಪದ ಕಥೆಗಳ ಜಾಯಮಾನ.

ಮಾನವ ಸಮೂಹಚರ ಮತ್ತು ಸಂಘಜೀವಿ. ಮಾನವ ಸಮಾಜ ಒಂದು ಸಂಸ್ಥೆ. ಜನಪದ ಕಥೆಗಳೂ ಗೀತೆಗಳೂ ಒಡಪು ಗಾದೆಗಳೂ ಪಾರಂಪಾರಿಕವಾದದ್ದು,

ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ವರೂಪದ್ದು, ಮಾನವಜೀವನದ ಜತೆ ಜತೆಗೇ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದದ್ದು. ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೂಡ ಬಹುವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗತವಾಗಿರದೆ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಹರಿದು ಬಂದರೂ ಸ್ವಂತಿಕೆಗಿಂತ ಸಾಮೂಹಿಕ ಸಂವೇದನೆಗೆ ಒಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮೌಖಿಕವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಮಾನಾಂತವಾಗಿ ಶಿಷ್ಟಪದ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಜನಪದರಿಂದ ಶಿಷ್ಟಪದಕ್ಕೂ ಅದರ ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾಗಿಯೂ ಕಥೆಗಳು ಓಡಾಡುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಇದೊಂದು ನಿರಂತರ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯ ಕಥೆಗಳೂ ಈ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಹೊರತಲ್ಲ.

ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಜಾನಪದ ಅಧ್ಯಯನಕಾರರಿಗೆ ವಿಪುಲವಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಯಿದೆ. ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯ ಹಲವು ಕಥೆಗಳು ಪರಿಷ್ಕೃತಗೊಂಡು ಶಿಷ್ಟಪದವಾಗಿರುವ ಜಾನಪದ ಕಥೆಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಲು ಬೇಕಾದ ಆಧಾರಗಳಿವೆ:

೧. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ನಾಯಕನ ಸುತ್ತ ಬಳಿಯ ಹಾಗೆ ಹಬ್ಬಿ ಬೆಳೆಯುವ ಕಥಾ ಮಾದರಿ ಇರುವುದು.
೨. ಜನಪದ ಆವರಣ ಇರುವುದು
೩. ನಾಯಕನ ಸಾಹಸ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಪ್ರವಾಸಗಳು
೪. ಪುನರಾವರ್ತನೆಗಳು
೫. ಅಡ್ಡಿ ಅಡಚಣೆಗಳ ಸವಾಲು ಎದುರಾಗುವುದು
೬. ಜಾಣತನ, ಕಸುವು, ಸಮಯಪ್ರಜ್ಞೆಗಳಿಂದ ನಾಯಕನು ತನಗೆ ಒದಗುವ ಕುತ್ತಗಳಿಂದ ಪಾರಾಗುವುದು.
೭. ಅತಿಮಾನುಷ ಶಕ್ತಿಗಳ ನೆರವು ಒದಗಿ ಬರುವುದು.
೮. ನಾಯಕನೇ ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರತಿನಾಯಕರೂ ಇರುವುದು.
೯. ಪಾತ್ರ, ತಂತ್ರ, ವಸ್ತು ಸರಳವಾಗಿರುವುದು.
೧೦. ಮಾಯ ಮಂತ್ರ ಮಾಟಗಾರಿಕೆ ಬಳಕೆ.

೧೧. ಪ್ರಾಣಿ ಕಥೆಗಳು ಸೇರಿರುವುದು.

೧೨. ರಮ್ಯ ಕಥೆಗಳು ಅಳವಡವಿರುವುದು.

೧೩. ವಿನೋದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೆಣೆದಿರುವುದು.

೧೪. ಮೂರ್ಖರ ಕಥೆಗಳು ಸೇರಿರುವುದು.

೧೫. ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ ಸಾರುವ ಕಥೆಗಳು.

೧೬. ಕಿನ್ನರ ಕಥೆಗಳು.

೧೭. ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರಾದವರನ್ನು ಪತ್ತೆ ಮಾಡುವುದು.

೧೮. ತಬ್ಬಲಿಗಳು ದೊಡ್ಡ ಸಾಧನೆಯಿಸುವುದು.

೧೯. ಕೀಲುಕುದುರೆಯ ಕಥೆ

೨೦. ಸವತಿಯರು ಕಾಟ ಕೊಡುವುದು; ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಿರಿಯ ರಾಣಿಗೆ ಕಿರುಕುಳ ಕೊಡುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ.

ಮೇಲ್ಕಂಡ ಜಾನಪದ ಕಥಾಂಶಗಳು ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಎಡೆ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿವೆ ಎಂಬ ಅಧ್ಯಯನವು ಒಂದು ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಮೌಲಿಕತೆ ಇರುವಂತಹುದು. ಅದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಸಂಗ್ರಹರೂಪಕ್ಕೆ ಅಳವಡಿಸಿ, ನಿರೂಪಣೆಯನ್ನು ಹರಳುಗೊಳಿಸಿ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗುವುದು. ಜೈನಧರ್ಮದ ಪರಿಸರದ ಪೊರೆಯಿಂದ ಹೊರಗಿರಿಸಿದರೆ, ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯೇ ಕನ್ನಡದ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲನೆಯ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳ ಸಂಕಲನ. ಧಾರ್ಮಿಕ ಒರೆಯಿಂದ ಜನಪದ ಕಥಾಖಡ್ಗವನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆಳೆದು ಝಳಪಿಸಿದರೆ ಅದರ ಹೊಳಪು ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಜನಪದ ಸಂಕೀರ್ಣ ಕಥೆಗಳಿವೆ, ಕಿನ್ನರ ಕಥೆಗಳಿವೆ (Fairy tale), ತಬ್ಬಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಅದ್ಭುತವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಕಥೆಗಳಿವೆ, ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ ಕಥೆಗಳಿವೆ - ಎಂದು ಒಂದೊಂದೇ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ ಹೇಳುವುದರ ಬದಲು ಒಂದು ಸಮಷ್ಟಿ ಸಮೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಳಿತವಾಗಿರುವ

ಜಾನಪದೀಯ ಎಳೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತವಾಗಬಹುದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಚಿಲಾತ ಪುತ್ರನ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪ್ರಸಂಗ: ಉಪಶ್ರೇಣಿಕನೆಂಬ ರಾಜ. ಅವನಿಗೆ ಅಯ್ಯೂರು ಜನ ಮಕ್ಕಳು. ಒಂದು ದಿವಸ ರಾಜನು ನೈಮಿತ್ತಿಕನನ್ನು ಕರೆಸಿ 'ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳೊಳಗೆ ರಾಜನಾಗುವ ಅರ್ಹತೆ ಯಾರಿಗಿದೆ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ನೈಮಿತ್ತಿಕನು 'ಅಯ್ಯೂರು ಜನ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಒಂದೇ ಪಂತಿಯಲ್ಲಿ ಊಟಕ್ಕಿಡು. ಅವರೆಲ್ಲ ಊಟ ಮಾಡುವಾಗ ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಭೂ ಬಿಡು. ಯಾರೊಬ್ಬನು ಅಂಜದೆ ಉಣ್ಣುವನೋ ಆತನೇ ರಾಜನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅರಮನೆಗೆ ಬೆಂಕಿ ಬಿದ್ದರೆ ಯಾರೊಬ್ಬನು ಸಿಂಹಾಸನ ಬೆಳ್ಳೊಡೆ ಮೊದಲಾದ ರಾಜಲಾಂಛನವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವನೋ ಆತನೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನು' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ರಾಜನು ಒಂದು ದಿವಸ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆಲ್ಲ ಊಟಕ್ಕೆ ಬಡಿಸಿ ಅವರ ಮೇಲೆ ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು. ಎಲ್ಲರೂ ಹೆದರಿ ಓಡಿ ಹೋದರು. ಆದರೆ ಶ್ರೇಣಿಕನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ರಾಜಕುಮಾರನು ಪಲಾಯನ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಅನ್ನದಲ್ಲಿ ನಾಯಿಗಳಿಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಾಕಿದನು, ತಾನೂ ಕದಲದೆ ಹಾಯಾಗಿ ಉಂಡನು. ಮತ್ತೊಂದು ದಿವಸ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಿಚ್ಚೆದ್ದಿತು. ಉಳಿದ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲ ಭಂಡಾರ, ಆನೆ, ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಆದರೆ ಶ್ರೇಣಿಕನು ರಾಜ್ಯ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡನು. ಅರಸನಿಗೆ ಈ ಹುಡುಗನೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನೆಂದು ನಂಬಿಕೆ ಆಯಿತು. ಈ ಮಗನು ಇಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಉಳಿದ ಮಕ್ಕಳು ಮುಳಿದು ಪ್ರಮಾದಗಳಾಗುತ್ತವೆ ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸಿದನು. ಅವನನ್ನು ಬೇರೆ ಕಡೆ ಇರಿಸಿ ಬೆಳೆಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಒಂದು ತಂತ್ರ ಹೂಡಿದನು. ಕಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಶ್ರೇಣಿಕನನ್ನು ಕರೆದು 'ನೀನು ನಾಯಿಯ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡಿದ್ದೀಯೆ, ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ನಾನು ಇರುವಾಗಲೇ ಅರಸನಾಗಲು ಬಯಸಿದ್ದೀಯೆ. ರಾಜ್ಯ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಡು' ಎಂದು ಒಂದು ನೆವ ತೆಗೆದು ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಕಳಿಸಿದನು. ಸಂಸ್ಕೃತ ರಾಮಚಂದ್ರ ಮುಮುಕ್ಷುವಿನಲ್ಲೂ ಕನ್ನಡ ನಾಗರಾಜನ ಪುಣ್ಯಾಸ್ತವದಲ್ಲೂ ಜಿನಸೇನ ದೇಶವ್ರತಿಯ ವರ್ಧಮಾನ ಪುರಾಣದಲ್ಲೂ ಈ ಕಥೆ ಬಂದಿದೆ.

ಈ ಬಗೆಯ ಮುಂದುವರಿದ ಕಥೆಗಳು ಗುಣಭದ್ರಾಚಾರ್ಯನ ಉತ್ತರ ಪುರಾಣ, ಚಾವುಂಡರಾಯನ ಚಾವುಂಡರಾಯ ಪುರಾಣ, ನಾಗರಾಜನ ಪುಣ್ಯಾಸ್ತವ ಚಂಪೂ, ಜಿನಸೇನ ದೇಶವ್ರತಿಯ ವರ್ಧಮಾನ ಪುರಾಣ, ದೇವಚಂದ್ರ ರಾಜಾವಾಳಿ,

ಹೇಮಚಂದ್ರ ಆಚಾರ್ಯನ ತ್ರಿಷಷ್ಟಿ ಶಲಾಕಾ ಪುರುಷ ಚರಿತ್ರ -ಮುಂತಾದ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿವೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಸಮಾನ ಮೂಲದ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಣಿಕನ ಸಮಯಪ್ರಜ್ಞೆ, ಮುನ್ನೋಟ, ಚುರುಕು ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ತನ್ನ ತರುವಾಯ ತನ್ನ ಪೀಠಕ್ಕೆ ಬರುವವರು ಯಾರು ಎಂದು ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚುವ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್. ೯೨೧.೧ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯ ಒಡಲೊಳಗೆ ಕುಳಿತ ಕೆಲವು ಜನಪದ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಈ ಕೃತಿಯು ಹೇಗೆ ಜಾನಪದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮ ಆಕರವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯಬಹುದು.

○

೩

ಕಥಾಶಯಗಳು-೧

ಜನಪದ ಆಶಯಗಳು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೇಗೆ ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆಂಬ ವಿಚಾರವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯತಜ್ಞರು ನಡಸಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವು ಆಶಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಭೇದಗಳೂ ಇವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆಯಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದು. ಸಾವಿನ ನಂತರ ಸತ್ತ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಂಬಂಧಿಕರು ತೋರಿಸುವ ಅಳಲಿನಲ್ಲಿ ಅಂತರಗಳಿವೆ: ಅಳುವುದು, ಉಪವಾಸ ಮಾಡುವುದು, ತಲೆ ಚಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಧೂಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಹೊರಳಾಡುವುದು, ಬಟ್ಟೆ ಹರಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಆಹಾರ ನಿರಾಕರಿಸುವುದು, ಸತ್ತವನ ಗುಣಗಾನ ಮಾಡುವುದು, ತಲೆ ಬೋಳಿಸುವುದು, ಸತಿ ಹೋಗುವುದು, ಗರುಡ ಆಗುವುದು, ಎದೆ-ಹೊಟ್ಟೆ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು- ಇತ್ಯಾದಿ. ಇಂತಹ ಪದ್ಧತಿ- ಮಾದರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ ಕಥೆಯಿಂದ ಒಂದು ನಿದರ್ಶನವನ್ನಿತ್ತು, ಸಾದೃಶ್ಯ-ವೈದೃಶ್ಯಗಳ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ತುಲನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಲು ನೆರವಾಗಬಹುದು.

ಸುಕುಮಾರ ಸ್ವಾಮಿಯ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಥಾ ನಾಯಕನಾದ ಸುಕುಮಾರನು ನರಿಗಳಿಂದ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟು ಆತನ ಮೃತಶರೀರ ಬಿದ್ದಿರುತ್ತದೆ. ಅವನ ಹೆಣವನ್ನು ನೋಡಿ ತಾಯಿ, ಹೆಂಡತಿಯರು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುವ ಬಗೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ:

“ಮೃತಕಮಂ ಕಂಡನಿಬರುಂ ಮೂರ್ಛೆವೋಗಿ ನೀಡರಿಂದೆಳ್ಳರ್ತು ತಮ್ಮ ಬಿಸಿರುಮಂ ತಲೆಯುಮಂ ಬಡಿದುಕೊಂಡು ಸುಕುಮಾರ ಸ್ವಾಮಿಯ ರೂಪಮಂ ತೇಜಮುಮಂ ಯೆವನಮಂ ಲಾವಣ್ಯಮಂ ಸೌಭಾಗ್ಯಮಂ ಯಶಮಂ ಮೆಲ್ಪಂ ನುಡಿಯಬಲೆಯಂ ಶುಚಿತ್ವಮಂ ಕೌಚಮಂ ಶ್ರೀಯಂ ಸಂಪತ್ತಂ ಸೊಬಗಂ ಬಲೆಯಂ ಧೈರ್ಯಮುಂ ಎಂಬಿವು ಮೊದಲಾಗೊಡೆಯವಾತನೊಳ್

ನೆಲಸಿದ ಗುಣಗಳಂ ನೆನೆನೆದು ಅನಿಬರುಂ ಪ್ರಲಾಪಂಗೆಯುತ್ತಂ ಸೈರಿಸಲಾರದೆ ನಿರಂತರಂ ಮೂರ್ಛೆ ವೋಗುತ್ತಂ ನೀಡುಂ ಬೇಗಂ ದುಃಖಂಗೆಯ್ದು ಅಳ್ತು ನೀರಿಳಿದು ಎಣ್ಣೆರ್ ಬಸಿರ ಪೆಂಡಿರು ಉಳಿಯೆ ಇಪ್ಪತು ನಾಲ್ವರ್ ಪೆಂಡಿರುಂ ಮತ್ತಂ ಪೆರರ್ ನಂಟರ್ಕಳುಂ ಪರಿವಾರಮುಂ ಯಶೋಭದ್ರೆಯೊಡನೆ ತಪಂಬಟ್ಟರು.”

ಈ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ತಲೆಯನ್ನು ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಮೃತರ ಗುಣಗಾನ ಮಾಡುವುದು, ಬಸುರಿ ಆಗಿರುವವರು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುವುದು-ಮೊದಲಾದುವು ಜನಪದ ಅಂಶಗಳಾಗಿವೆ.

ಚಂದ್ರನನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಿಯುವುದು.

ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಚಾಣಕ್ಯರಿಸಿಯ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಬಸುರಿಯರ ವಿಚಿತ್ರ ಬಯಕೆಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ. ಮಹಾರಾಣಿಗೆ ಚಂದ್ರನನ್ನು ನುಂಗುವ ಬಯಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಬಯಕೆ ಈಡೇರದೆ ದಿನೇ ದಿನೇ ಬಡವಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಆಗ ಚಾಣಕ್ಯನು ಒಂದು ಉಪಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಗಾಜಿನ ಬಟ್ಟಲನ್ನು ತರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದರೊಳಗೆ ಪರಿಮಳವಿರುವ ತಣ್ಣೀರನ್ನು ತುಂಬುತ್ತಾನೆ. ರಾಜನ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಶಿಖರದ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಂಧ್ರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆ ತೂತಿನಿಂದ ಸರಿಯಾಗಿ ಕಾಣುವಂತೆ ಎದುರಾಗಿ ನೀರು ತುಂಬಿದ ಗಾಜಿನ ಬಟ್ಟಲನ್ನು ಹಿಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಬಿಂಬವು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ರಾಣಿಗೆ ಬಾಯಾರಿಕೆ ಹೆಚ್ಚುವಂತಹ ಆಹಾರವನ್ನು ತಿನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಕೆಗೆ ಅದರಿಂದ ನೀರಡಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಚಾಣಕ್ಯನು ಮಂತ್ರದಿಂದ ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಚಂದ್ರನನ್ನು ತಂದಿದ್ದೇನೆ, ಚಂದ್ರನನ್ನೂ ನುಂಗು ಬಾ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ರಾಣಿಗೆ ಕಣ್ಣು ಕಟ್ಟಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ನೀರಿನ ಬಟ್ಟಲಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಬಿಂಬ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಕರೆತರುತ್ತಾನೆ. ಕಣ್ಣು ಕಟ್ಟನ್ನು ಬಿಟ್ಟು 'ಚಂದ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟಲಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾನೆ, ನುಂಗು ನುಂಗು' ಎಂದು ತೋರಿಸಿದನು. ಆಕೆಗೆ ತುಂಬ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಕಡುರಾಗಿಸಿ ಚಂದ್ರಬಿಂಬ ತೇಲುವ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದು ತನ್ನ ಬಯಕೆ ಈಡೇರಿತೆಂದು ಹೇಳಿ ಒಂಭತ್ತು ತಿಂಗಳು ತುಂಬಿದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಮಗುವನ್ನು ಹೆರುತ್ತಾಳೆ. ಆ ಮಗುವಿಗೆ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತನೆಂದು ಹೆಸರಾಗುತ್ತದೆ.

ಇದೇ ಕಥಾಶಯ ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಮೂರು ಕಡೆ ಪುನರುಕ್ತವಾಗಿದೆ, ಅವುಗಳಲ್ಲೊಂದನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿದೆ: ಮಹಾಮಾಂಡಲಿಕನ

ಅರಸಿ ಧನಶ್ರೀಯ ಬಯಕೆಯು ಹೀಗಿತ್ತು- ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಆನೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿ ಹೋಗಬೇಕು, ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಸೈನ್ಯ ಬರಬೇಕು, ಅಡವಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು, ಅಲ್ಲಿ ಆಲದ ಮರದ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೀಳಬೇಕು, ಮನೋಹರಿ ಎಂಬ ಜಾವದಲ್ಲಿ ಬಿಳಿದಾದ ಕಾಡಾನೆಯನ್ನು ನೋಡಬೇಕು. ತನ್ನ ಈ ಬಯಕೆಗಳನ್ನು ಅರಸನಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು. ಅರಸನು ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ - 'ಕಾಲವಲ್ಲದ ಈ ಅಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಳೆಗಾಲವನ್ನು ಹೇಗೆ ಪಡೆಯುವುದು, ಇವಳ ಬಯಕೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ತೀರಿಸುವುದು' ಎಂದು ಚಿಂತಾಕುಳಿತಮನನಾಗಿದ್ದನು. ಜಾಣ ಮಗನಾದ ಅಭಯಕುಮಾರನನ್ನು ಕರಸಿ ಅರಸಿಯ ಬಯಕೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದನು. ಅಭಯಕುಮಾರನು ಉಪಾಯದಿಂದ ಧನಶ್ರೀಯ ಬಯಕೆಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದನು.

ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿದ ಮಕ್ಕಳು, ಬಹಿಷ್ಕೃತರಾದ ಮಕ್ಕಳು ಮುಂದೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿ ವರ್ಧಿಷ್ಟುಗಳಾಗುತ್ತಾರೆಂಬ ಆಶಯ ಕೆಲವು ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿದೆ. ಭದ್ರಬಾಹುಭಟಾರರ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ 'ನಂದಿಮಿತ್ರ'ನ ಉಪಕಥೆ ಈ ಆಶಯಕ್ಕೆ ಹೇಳಿ ಮಾಡಿಸಿದಂತಿದೆ:

“ಪಳಾಳಕೂಟವೆಂಬ ಒಂದು ಊರು. ದೇವಿಲನೆಂಬ ಬಂಡಿ ವರ್ತಕನಿದ್ದ. ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಪೃಥವೀಶ್ರೀ ಎಂಬಾಕೆ. ಆಕೆ ಬಸುರಿಯಾದ ಕೂಡಲೆ ಅವರ ಸಂಪತ್ತೆಲ್ಲ ಹಾಳಾಯಿತು. ಬಂಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿಯನ್ನು ತುಂಬಿ, ಹಲವು ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ತುಂಬಿ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಮಾರಲು ಹೊರಟರು. ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಡು ಇತ್ತು. ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ಬಂಡಿಗಳು ದಾಟುವಾಗ ಕಾಡಿನ ಬೇಡರ ಪಡೆ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರು. ದೇವಿಲನನ್ನು ಇರಿದು ಕೊಂದರು. ಸರಕು ಸರಂಜಾಮು, ಗಾಡಿ, ಮತ್ತು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಳ್ಳರು ಅಪಹರಿಸಿದರು. ಪೃಥವೀಶ್ರೀ ಊರಿಗೆ ಬಂದು ಒಂದು ಗಂಡು ಮಗುವನ್ನು ಹಡೆದಳು. ಹೆತ್ತ ಮೂರು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ತಾಯಿ ಸತ್ತುದರಿಂದ ತಬ್ಬಲಿ ಮಗುವನ್ನು ಕರುಣೆಯಿಂದ ಯಾರು ಸಾಕಿದರೂ ಅವರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟ ನಷ್ಟಗಳಾದುವು. ಅದರಿಂದ ಇಡೀ ಊರಿನವರು 'ಇದು ಪಾಪದ ಮಗು, ನಮ್ಮ ಊರಿಗೆ ಕೇಡುತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ, ಈ ತಬ್ಬಲಿ ನಮ್ಮೊರೊಳಗೆ ಇದ್ದರೆ ಸಾವು ತೊಂದರೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಓಡಿಸಬೇಕು' ಎಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದರು. ತಬ್ಬಲಿಯನ್ನು ಊರಿಂದ ಅಟ್ಟಿ ಕಳೆದರು. ಆ ತಬ್ಬಲಿ ಅಲ್ಲಿಗಲ್ಲಿ ತಿರುಪೆ ಬೇಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಹದಿನಾರು ವರ್ಷವಾಯಿತು. ವೈದಿಶವೆಂಬ ಪಟ್ಟಣದತ್ತ ಹೊರಟನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಷ್ಠಕೂಟ ಎಂಬ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಮಾರುವವನು ನೋಡಿದನು. ಕಾಷ್ಠಕೂಟನು ಪುಳಿಯ

ಹೊರೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಯಾಸವಾಯಿತು. ಆತ ತನ್ನ ಹೊರೆಯನ್ನು ಇಳಿಸಿ ಮಲಗಿದನು. ತಬ್ಬಲಿ ಹುಡುಗನೂ ಮಲಗಲು, ತಲೆ ಕಡೆ ಇಡಲು ಏನಾದರೂ ಸಿಗುತ್ತದೆಯೆ ಎಂದು ಅರಸಿದನು. ಏನೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಜನ ಅಲುಗಾಡಿಸಿದರೂ ಕದಲಿಸಲಾಗದಂತಹ ದೊಡ್ಡ ಕಲ್ಲು ಇತ್ತು. ತಬ್ಬಲಿ ಹುಡುಗ ಅದನ್ನು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಎತ್ತಿ ತಂದು ತಲೆದಿಂಬಾಗಿಟ್ಟು ಮಲಗಿದನು. ಕಾಷ್ಠಕೂಟನು ಅನಾಥನ ಬಲವನ್ನು ಕಂಡು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದನು. 'ನಿನಗೆ ಈ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ನಂಟರು ಇದ್ದಾರೆಯೆ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. 'ನನಗೆ ಯಾರ್ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ' ಎಂದು ತಬ್ಬಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿದನು. 'ಹಾಗಾದರೆ ನೀನು ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಇರು, ಎಲ್ಲೂ ಹೋಗಬೇಡ' ಎಂದನು. ಅದರಂತೆ ನಿರ್ಗತಿಕ ಹುಡುಗನು ಕಟ್ಟಿಗೆಯವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತನು. ದಿನವೂ ಇಬ್ಬರೂ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುವರು. ಹನ್ನೆರಡು ಜನ ಹೊರುವ ಹೊರೆಯನ್ನು ಈ ತಬ್ಬಲಿ ಒಬ್ಬನೇ ಹೊತ್ತು ತರುವನು. ಕಾಷ್ಠಕೂಟನು ಅದನ್ನು ಮಾರಿ ಹಣ ಸಂಪಾದಿಸುವನು. ಆದರೆ ತಬ್ಬಲಿ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಅರೆಹೊಟ್ಟೆ ಊಟ ಮಾತ್ರ ಕೊಡುವನು. ಅವನು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ತಾಕೀತು ಮಾಡಿದ್ದ- 'ಈ ತಬ್ಬಲಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬ ಬಡಿಸಕೂಡದು, ಎಣ್ಣೆ ಕೂಡ ಹಾಕಕೂಡದು, ಸ್ನಾನ ಕೂಡ ಮಾಡಿಸಬಾರದು' ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದ್ದ. ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಷ್ಠಕೂಟನು ಶ್ರೀಮಂತನಾದನು. ಒಂದು ದಿವಸ ಮನೆಯೊಡತಿ ಜಯಘಂಟೆಯು ಕರುಣೆಯಿಂದ ತಬ್ಬಲಿ ಹುಡುಗ ನಂದಿಮಿತ್ರನಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬ ಬಡಿಸಿದಳು. ಮರುದಿವಸ ನಂದಿಮಿತ್ರನು ತನ್ನ ದಣಿಗೆ 'ಆಯ್ಯಾ, ನನಗೆ ಉಡಲು ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಒಂದು ದಮ್ಮಡಿ ಕೊಟ್ಟು ಬಟ್ಟೆ ಕೊಂಡುಕೊಡಿ' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಹಾಗೇ ಮಾಡೋಣವೆಂದು ಯಜಮಾನ ಮರುಮಾತು ಕೊಟ್ಟು ನೇರವಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು 'ಏನೇ, ನೀನು ಇವನಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬ ಊಟ ಬಡಿಸಿದೆಯಾ' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. 'ಹೌದುರೀ, ಇವತ್ತು ಹಬ್ಬ ಇತ್ತಲ್ಲಾ, ಅದಕ್ಕೆ ಕರುಣೆಯಿಂದ ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವಷ್ಟು ಉಣಲಿಕ್ಕಿದೆ' ಎಂದಳು. ಅವನಿಗೆ ಕೋಪ ಬಂತು, ಸಾಯುವ ಹಾಗೆ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಬಡಿದು ಮನೆಯಿಂದ ಅಟ್ಟಿಕಳೆದನು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದು ನಂದಿಮಿತ್ರನು ಅವರ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಮುಂದೆ ಅವನ ಪೂರ್ವಜನದ್ದ ಪುಣ್ಯ ಫಲಕೊಟ್ಟು ಆತನು ಒಬ್ಬ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದನು.

ಈ ಕಥೆ ಪಕ್ಕಾ ಜನಪದ ಕಥೆ. ಪ್ರಪಂಚದ ಹಲವು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಇದು Tar-boy ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಕತೆಯಾಗಿದೆ. ಈ

ಬಗೆಯ ಕಥೆಗಳು ಪಶ್ಚಿಮದೇಶಗಳಿಗೆ ಪೂರ್ವದೇಶಗಳಿಂದ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿವೆಯೆಂದು ಜಾನಪದ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ [Standard Dictionary of Folklore, Mythology and Legend : ಪುಟ. ೧೧೦೪]. ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಸಂವಾದಿ ಕಥೆಗಳುಂಟು. ಆರ್ಥಿಕ ತೊಂದರೆ, ಕ್ಷಾಮ, ಕಾಯಿಲೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ದೈಹಿಕ ಕಾರಣಗಳು, ಅವಿಧೇಯತೆ, ದಡ್ಡತನ -ಹೀಗೆ ಹಲವು ಹತ್ತು ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಮನೆಯಿಂದ ಊರಿಂದ ದೇಶದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಸಾಗಹಾಕುವುದು ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಿ ಆಶಯ. ಗ್ರಾಮದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಊರ ಹೊರಗೆ ಕಳಿಸುವುದು, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಬರುವುದು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ. ವೃದ್ಧ, ರೋಗಿ, ಅಂಗವಿಕಲ, ಅನಾಥಮಕ್ಕಳು- ಇವರನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ ಓಡಿಸುವುದು ಆದಿವಾಸಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ರೂಢಿಯೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ಮೂಲಕಾರಣ ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ. ಸಾಮಾಜಿಕ ವರ್ಗ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗೆ ಧಕ್ಕೆ ಆಗದಿರಲೆಂದು ಕುಂತಿಯು ಕರ್ಣನನ್ನು ತೊರೆಯಲ್ಲಿ ತೇಲಿಬಿಟ್ಟಳು, ಮಂಡೋದರಿಯು ಸೀತೆಯನ್ನು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟಳು -ಮುಂತಾದ ಕಥೆಗಳಿವೆ. ಸವತಿ ಮಾತ್ಸರ್ಯದಿಂದ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಅಟ್ಟುವ ಧ್ರುವನ, ರಾಮನ, ಶ್ರೇಣಿಕನ ಕಥೆಗಳಿವೆ. ಹೀಗೆ ತೊರೆಯಲ್ಪಟ್ಟವರು ಹೇಗೂ ಪಾರಾಗಿ ಗಣ್ಯರಾಗುವರೆಂಬ ಆಶಯವಿರುವುದನ್ನು ಆಗಲೇ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವುದು, ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಬದುಕುವುದು, ಪಕ್ಷಿ ಇಲ್ಲವೇ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ರಕ್ಷಣೆ ಇತ್ತು ಸಾಕಿ ಬೆಳೆಸುವುದು, ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದವರು ಇಲ್ಲವೇ ಕರಣಾರ್ಥದೈವ ಸಾವಿನಿಂದ ಪಾರುಮಾಡಿ ಉಳಿಸುವುದು, ರಾಜಾಶ್ರಯ ಸಿಗುವುದು-ಇಂತಹ ಕಥೆಗಳು ಹಲವಾರು ಈ ಮಾದರಿಗೆ ಸೇರುತ್ತವೆ. ಚಂದ್ರಹಾಸನ ಕಥೆ, ಸಿಂಡರೆಲಾ ಕಥೆ ಮುಂತಾದವನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು. ಅದೃಷ್ಟದ ಹೆಗಲೇರಿದಾಗ ದಡ್ಡನೂ ದೊಡ್ಡವನಾಗುತ್ತಾನೆಂಬುದು ಇದರ ತಿರುಳು.

ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕುವುದು ಕೂಡ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಆಶಯಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತದೆಯಾದರೂ ಇದರಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೂ ಇದೆ. ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಅಸಡ್ಡೆಯಿಂದ ಕಾಣುವ ಮನೋಧರ್ಮವೂ ಇದರಲ್ಲಿ ತಳಕು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದೆ. ಗಂಡನಿಂದ, ಸವತಿಯಿಂದ, ನಾದಿನಿಯಿಂದ -ಹೀಗೆ ಮನೆಯ ಸಹಸದಸ್ಯರಿಂದಲೇ ವಿವಿಧ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ತ್ಯಾಜ್ಯಗಳಾಗುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಿಡುವುದರಲ್ಲೂ ವೈವಿಧ್ಯ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ.

ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ ಕಳಿಸುವುದು, ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಬಿಡುವುದು, ಕಾಡಿಗೆ ಕಳಿಸುವುದು, ನೀರಿಗೂ ಬಾವಿಗೂ ತಳ್ಳುವುದು -ಇಂಥ ಹಲವಾರು ಕಥೆಗಳು ಜಗದಗಲ ಸಂಚರಿಸಿವೆ. ತುಂಬಿದ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದಾಗಲೂ ಸಹ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳಿವೆ. ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಸೀತೆ, ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ದೇವಯಾನಿ -ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ನಿದರ್ಶನಗಳಿವೆ. ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಕಥೆಗಳು ಸೇರಿಕೊಂಡಿವೆ. ಗುರುದತ್ತ ಭಟಾರ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಗೋಮತಿಯನ್ನು ಅವಳ ಗಂಡನು 'ನೀನು ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇರಬೇಡ ಹೋಗು' ಎಂದು ಬಯ್ಯು ಹೊಡೆದು ಅಟ್ಟುತ್ತಾನೆ. ಆಗಲೇ ಉದಾಹರಿಸಿದ ಭದ್ರಬಾಹುಭಟಾರರ ಕಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಷ್ಠಕೂಟನು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಜಯಘಂಟೆಯನ್ನು ಸೊಪ್ಪು ನಾರಾಗಿ ಬಡಿದು ಮನೆಯಿಂದಾಚೆ ಅಟ್ಟುತ್ತಾನೆ. ವೃಷಭಸೇನ ಭಟಾರರ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಜಿನದತ್ತೆಯನ್ನು ಅವಳ ಗಂಡನು ತುಂಬ ಮುಳಿದು 'ಈಕೆಯನ್ನು ಬೆಳ್ಳಾಡಿನಲ್ಲೊ ಮಸಣದಲ್ಲೊ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಿ' ಎಂದು ಆಳುಗಳಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ನಾಡಿನ ರಾಣಿಯಾದ ಜಿನದತ್ತೆಯನ್ನು, ಆಕೆ ಒಂಬತ್ತು ತಿಂಗಳ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದರೂ, ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೀರಲಾಗದೆ ಸೇವಕರು ಕರೆದೊಯ್ದು ಸ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ 'ಅಬ್ಬಾ, ಎಮಗೇನುಂ ದೋಷಮುಂ ಪಾಪಮುಂ ಇಲ್ಲ, ಕ್ಷಮಿಯಿಸಿರಿ, ಅರಸನ ಬೆಸದೊಳ್ ತಂದಿಕ್ಕಿದೆಮ್' ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಜಿನದತ್ತೆ ರಾಣಿಯ ಈ ಜನಪದ ಕಥೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಸೀತೆಯ ಕಥೆಯಂತಿದೆ.

ಅಪಹರಣವೆಂಬುದು ಅನೇಕಾನೇಕ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಆಶಯ. ಗಂಡಸಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೆಣ್ಣನ್ನು -ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಥೆಗಳು ಪ್ರಪಂಚದಾದ್ಯಂತ ಸಿಕ್ಕಿವೆ. ವೈರಭಾವನೆಯಿಂದ, ಪ್ರತೀಕಾರದಿಂದ, ಮದುವೆಯಾಗುವ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಈ ಅಪಹರಣ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಹೆಣ್ಣು (+ಗಂಡು) ಅಪಹರಣವನ್ನು ಆದಿಮಾನವ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಪದ್ಧತಿಯ ಪ್ರತೀಕವೆಂಬ ವಿವರಣೆಯಿದೆ. ಖೇಚರರೂ, ವಿದ್ಯಾಧರರೂ, ಇಂತಹ ಅತಿಮಾನವರೂ ಸುಂದರಿಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವುದು ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಭೌಮವಿಹಾರ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ -ಅಲ್ಲದೆ ಚಿಲಾತ ಪುತ್ರನ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಎರಡು ಪ್ರಸಂಗಗಳಿವೆ.

೪

ಕಥಾಶಯಗಳು-೨

ಮಾಯಾಮಂತ್ರ ಶಕ್ತಿಯ ಕೆಲವು ವಿಶಿಷ್ಟ ವಸ್ತುಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಕಷ್ಟವಾದುದನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಾಧಿಸುವುದನ್ನು ಅನೇಕ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಹಾರುವ ಜಮಖಾನ, ಪಾದರಕ್ಷೆ, ಕೊಡೆ, ಕೀಲುಕುದುರೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ನೆರವು ಕಥಾನಾಯಕನಿಗೆ ಒದಗಿಬರುತ್ತದೆ. ಮಂತ್ರ ದಂಡದ ಸಹಾಯ, ಕಾಮ (ಮಾಯದ) ಉಂಗುರ -ಇವೂ ಇದೇ ಮಾದರಿಗೆ ಸೇರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳ ಸಹಾಯ ಪಡೆದು ಇತರರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದಂತೆ ಮಾಯವಾಗುವುದು, ಬಹು ದೂರದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಸೇರುವುದು, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹಾರಿ -ತೇಲಿ ಹೋಗುವುದು, ಬಯಸಿದವರನ್ನು ಕೂಡುವುದು- ಇವು ಇಂತಹ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಘಟನೆ. ಜೈನ ಭಾರತಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡುವು ಕಾಮಮುದ್ರಿಕೆಯ ಸಹಾಯದಿಂದ, ಗಂಡುನೋಣವೂ ಬರಲಾಗದಂಥ ಕನ್ನೆಮಾಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಕುಂತಿಯೊಡನೆ ಕೂಡಿದ ಕಥೆ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದೆ. ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯಲ್ಲೂ ಇಂತಹ ಪ್ರಸಂಗಗಳಿವೆ. ಕಿನ್ನರ ಕಥೆಯಾದ ಸನತ್ಕುಮಾರನ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೀಲು ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿ ರಾಜಕುಮಾರನು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸುಕೌಶಲ ಸ್ವಾಮಿಯ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ಞಪ್ತಿಯೆಂಬ ಮಹಾವಿದ್ಯೆಯು ಏನಪ್ಪಣೆ ಎಂದು ಕೇಳಿ, ಮನೋಹರಿಯು ಈಗ ಈ ಲೋಕದ ಯಾವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇರುವಳೆಂದು ತಿಳಿದು ಹೇಳುತ್ತದೆ; ಮತ್ತೊಂದು ದಿವಸ ವಿದ್ಯಾವಿನಿಮಿತ್ತವಾದ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ವಿಮಾನವನ್ನು ಏರಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಗುರುದತ್ತ ಭಟಾರರ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಅಭಯಕುಮಾರನು ಚಿಂತಾಗತಿಯೆಂಬ ವಿದ್ಯಾಧರನಿಂದ ವಿದ್ಯಾಧರ ಲೋಕಕ್ಕೆ

ಹಾರಿ ಹೋಗುವ ವಿದ್ಯೆಯ ವಿಚಾರ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಆ ವಿದ್ಯೆಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅಸಾಧ್ಯವಾದುದನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಪ್ರತೀಕಾರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತೀಕಾರವನ್ನು, ಸೇಡಿಗೆ ಪ್ರತಿಸೇಡನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದೊಂದು ಜನಪದ ಕಥೆಗಳ ಆಶಯವಾಗಿದೆ. ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯ ಕೆಲವು ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ ಮುಳಿಸು ಕಾರಣವಾಗಿ ಪ್ರತೀಕಾರ ತೋರುವ ವಿವರಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಸುಕೌಶಳ ಸ್ವಾಮಿಯ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ, ಗುರುದತ್ತ ಭಟಾರ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ, ಚಾಣಾಕ್ಯರಿಸಿಯ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ, ಗಜಕುಮಾರನ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಆಶಯ ಸುಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ:

ಅ. “ಇವನು ನನ್ನ ಹಗೆ ಎಂದು ಅರಿತನು. ಎಲವೊ ಪಾಪಕರ್ಮನೆ, ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ, ನಾನು ಜಲಕ್ರೀಡೆಯಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಸಹಿತ ನೀನು ಕೊಂದೆ -ಎಂದು ಮೂದಲಿಸಿದನು. ಆತನ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಹೋಗುವ ಹಾಗೆ ತುಂಡರಿಸಿದನು. ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಸಹಿತ ಹಿಡಿದೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಸಮುದ್ರದೊಳಗೆ ಮಹಾಪಾತಾಳದೊಳಗೆ ತಳ್ಳಿದನು, ಸುಡು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿದನು. ಕಾಡಿ ಕಾಡಿ ಕೊಂದನು” (ಗುರುದತ್ತ, ಭಟಾರ ಕಥೆ).

ಆ. ಭವಸಂಬಂಧಿಯಾದ ವೈರವು ಕಾರಣವಾಗಿ ಕ್ರೋಧಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿ, ‘ನನ್ನನ್ನು ಹಸಿವಿನಿಂದ ಸುಟ್ಟವನನ್ನು ಕಿಚ್ಚಿನಿಂದ ಸುಟ್ಟಲ್ಲದೆ ಉಣ್ಣುವುದಿಲ್ಲ’ ಎಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಗೈದನು. ಹುಲ್ಲಿನ ಹಗ್ಗ ಸುತ್ತಿದನು. ಕಿಚ್ಚು ಎಣ್ಣೆಯ ಕೊಡ ತಂದನು. ಸನ್ಯಾಸಿಯ ಮುಂದಿಟ್ಟನು. ‘ಎಲವೊ ಸವಣಾ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಹಸಿವಿನಿಂದ ಸುಟ್ಟೆ ಅಲ್ಲವೆ? ಅಂತೆಯೇ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಕಿಚ್ಚಿನಿಂದ ಸುಡುತ್ತೇನೆ. ಈಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡುವವರು ಯಾರು’ ಎಂದು ಮೂದಲಿಸಿದನು.

ಒಂದು ಕಥೆಯೊಳಗೆ ಹಲವಾರು ಕಥೆಗಳು ತೆಕ್ಕೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕಥೆಯಗುತ್ತಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿದಂತೆ ಒತ್ತೊತ್ತಿ ಬರುವಂತಹ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳಿವೆ. ಕಥೆಗಳು ಮರಿಹಾಕಿದ ಹಾಗೆ, ಕಥೆಗೊಂದು ಕಥೆ ಕೊಂಡಿಯಾಗಿ ಹೆಣೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಮೊದಲು ಎಲ್ಲಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರೋ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಬರುತ್ತಾರೆ, ಆ ವೇಳೆಗೆ ಹಲವು ಕಥೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಕಥಾ ಸರಪಳಿ ಜಗತ್ತಿನ ನಾನಾ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬಂದಿವೆ. ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಅವಳ

ತಂದೆ ಹೇಳುವ ಕಥೆಗಳು ಈ ಬಗೆಯ ಕಥಾಚಕ್ರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಮಾದರಿಯಾಗಿವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸುಕೌಶಳ ಸ್ವಾಮಿಯ ಕಥೆ, ಗುರುದತ್ತ ಭಟಾರಕಥೆ, ಭದ್ರಬಾಹುಕಥೆ, ಚಿಲಾತಪುತ್ರನಕಥೆ- ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಥಾ ಸರಪಳಿಯಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೧೫೦೦ರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಈಜಿಪ್ಟಿನ -‘ದೊರೆ ಪಿಪಾಸನಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಜಾದೂ ಕಥೆಗಳು’ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿಯೂ ಕಥೆಯೊಳಗೆ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೆಣೆದಿರುವ ಪ್ರಾಚೀನ ಮಾದರಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ.

ಮಗು ಹುಟ್ಟುವಾಗಲೇ ಹಲ್ಲು ಬೆಳೆದಿರುವುದು ಅಥವಾ ವಕ್ರ ಹಲ್ಲುಗಳಿರುವುದು, ಒಂದೊ ಎರಡೊ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹಲ್ಲು ಇರುವುದು -ಇಂತಹ ಮಾದರಿಯ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳಿವೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಹಲ್ಲುಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುವುದೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿರುವ ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂದೆ ಕೆಟ್ಟದಾಗುವುದೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯೂ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೪೫೦ರ ಲೂಸಿಯನ್ ಸಿಸನಿಯಸ್‌ಗೆ ಒಂದು ಹಲ್ಲು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಡೆಂಟೇಟಿಸ್ ಎಂಬ ಅಡ್ಡ ಹೆಸರಾಯಿತು. ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿನ ಚಾಣಾಕ್ಯರಿಸಿಯ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹುದೊಂದು ಸೊಗಸಾದ ಉಪಕಥೆ ಇದೆ: ಸೋಮಶರ್ಮನೆಂಬ ಹಾರುವನಿಗೂ ಕಪಿಳೆಯೆಂಬ ಹಾರುವಳಿಗೂ ಮಗು ಹುಟ್ಟಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ದಾಡೆಗಳಿದ್ದುವು. ಆ ಮಗುವಿಗೆ ತಾಯಿ ತಂದೆ ಚಾಣಾಕ್ಯ ಎಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಇಟ್ಟರು. ದಾಡೆಸಹಿತ ಹುಟ್ಟಿದ ಬಗ್ಗೆ ನೈಮಿತ್ತಿಕನನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ದಾಡೆಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಚಾಣಾಕ್ಯನು ನಂದವಂಶವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ರಾಜನಾಗುತ್ತಾನೆ ಇಲ್ಲವೆ ರಾಜನ ಮಂತ್ರಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಆದೇಶವಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಚಾಣಾಕ್ಯನ ತಂದೆಯು ಒಂದು ಕೈಸಾಣೆಯನ್ನು ತಂದು ಅದರಿಂದ ಮಗುವಿನ ದಾಡೆಗಳನ್ನು ಉಜ್ಜಿ ಸಮ ಮಾಡಿದನು.

ಅಗಮ್ಯಗಮನವೆಂಬುದು ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಿ ಆಶಯವಾಗಿದ್ದು ಹಲವಾರು ಜನಪದ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರು ಕೂಡುವುದು, ತಂದೆ-ಮಗಳು ಮದುವೆಯಾಗುವುದು, ತಾಯಿ-ಮಗ ಸೇರುವುದು-ಹೀಗೆ ಮೂರು ರೀತಿಯ ಸಂಪರ್ಕ ಏರ್ಪಟ್ಟ ಕಥಾ ಕವಲುಗಳು ಜನಪದ ಕಥೆಗಳ ಕಣಜದಲ್ಲಿವೆ. ಕ್ರಿ.ಪೂ. ಎರಡು ಸಾವಿರ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾದ ಈಜಿಪ್ಟಿನ ಅನುಪು ಮತ್ತು ಚಿಟಿಲು (ಬಟ) ಎಂಬ ಅಣ್ಣ-ತಮ್ಮ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣನ ಹೆಂಡತಿ ಮೈದನಲ್ಲಿ

ಮೋಹಗೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಉಂಟಾದ ಕೇಡಿನ ಕಥನವಿದೆ. ಈಡಿಪನ ಕಥೆಯಂತೂ ಲೋಕವಿಖ್ಯಾತವಾಗಿ 'ಈಡಿಪಸ್ ಕಾಂಪ್ಲೆಕ್ಸ್' ಎಂದು ಹೆಸರಾಗಿದೆ: ಇದರ ತದ್ವಿರುದ್ಧ ದಿಕ್ಕಿನ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ 'ಎಲೆಕ್ಟ್ರ ಕಾಂಪ್ಲೆಕ್ಸ್' ಕಥೆಗಳಿವೆ. ಸೋದರ ಸೋದರಿಯರು ಅರಿಯದೆ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಬಾಳು ನಡಸಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೂಡ ಹಡೆದ ಕುಬೇರದತ್ತ-ಕುಬೇರದತ್ತೆ (ವಸಂತಸೇನೆ)ಯರ ಕಥೆ ಜೈನ ಜನಪದ ಕಥಾರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಸುವಿಖ್ಯಾತವಾಗಿದೆ. ಈ ಕಥೆ ಟಿಬೆಟನ್ ಟೇಲ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಬರುವ ಉತ್ಪಲವರ್ಣಾಳ ಕಥೆಗೆ ಹೋಲುತ್ತದೆ. ಸುವಿಖ್ಯಾತವಾದ ಚಂದ್ರ-ಸೂರ್ಯ, ಜ್ಯೂಸ್-ಹೀರ, ಈಸಿಸ್-ಓಸರಿಸ್ ಮುಂತಾದ ಜೋಡಿಗಳು ಶಿಷ್ಟಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ಖ್ಯಾತಿ ಪಡೆದಿವೆ. ಜಗತ್ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕಲೇವಾಲ ಕಥೆಯಲ್ಲೂ ಕಲೇವೋ ತನ್ನ ತಂಗಿಯನ್ನೇ ತಿಳಿಯದೆ ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ, ತಂಗಿಯೆಂದು ತಿಳಿದಾಗ ಆಕೆ ನೀರಿಗೆ ಹಾರಿ ಅಸು ನೀಗುತ್ತಾಳೆ, ಆತ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾಣ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ತಿಕರಿಸಿಯ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ತಂದೆ-ಮಗಳು ಗಂಡ-ಹೆಂಡತಿಯರಾಗಿ ದಾಂಪತ್ಯ ಮಾಡಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹಡೆದ ಎದೆಕಲಕುವ ಸುಂದರ ನಿರೂಪಣೆಯಿದೆ. ಅಗಮ್ಯಗಮನದ ಜನಪದ ಕಥಾಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿ ಇದು ಚೂಡಾಮಣಿ. 'ಪಿರಿಯಾ ಪಟ್ಟಣದ ಕಾಳಗ'ದಲ್ಲೂ ಇಂತಹ ಒಂದು ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಿದೆ (ಜೀಶಂಪ, ಪಿ.ಕೆ. ರಾಜಶೇಖರ, ಡಿ. ಲಿಂಗಯ್ಯ ಅವರ ಆವೃತ್ತಿಗಳಿವೆ.). ಕಂಚಿನ ತೇರು, ಮರಬುಗಡಿ ಎಂಬ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳಲ್ಲೂ (ಶಿವಕುಮಾರ್, ಕೆ.ವೈ.: ೭೧ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳು: ೧೯೭೫), ಪಚ್ಚೆ ಕಡಗ, ಮಗಳನ್ನೆ ಬಯಸಿದ ತಂದೆ ಎಂಬ ಕಥೆಗಳಲ್ಲೂ (ಜಯಚಂದ್ರ, ಎಂ.ಎ: ಸಂಸಾರಿ ಹೆಚ್ಚೊ ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಹೆಚ್ಚೊ: ೧೯೮೧), ಹಂಚಿ ಎಂಬ ಕಥೆಯಲ್ಲೂ (ಕುರುವ ಬಸವ ರಾಜ: ಗುಲಗಂಜಿ ಮಾದೇವಿ: ೧೯೮೧) ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯ ಈ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಥೆಗೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗುವ ಜನಪದ ಆಶಯವಿದೆ.

ಕೊಂದ ಹೆಂಗಸಿನ ಗರ್ಭದಿಂದ ಮಗುವನ್ನು ಹೊರತೆಗೆಯುವುದು ಇನ್ನೊಂದು ಆಶಯ. ಇಂತಹುದೊಂದು ಆಶಯ ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯ ಚಾಣಾಕ್ಯರಿಸಿಯ ಕಥೆಯಲ್ಲಿದೆ: ಚಂದ್ರಮತಿ ಮಹಾದೇವಿಗೆ ನವಮಾಸಂ ನೆರೆದು ಒಂದು ದಿವಸಂ ಅರಸನಂ ನಂಜಿನೋಳ್ ಬೆರಸಿದ ಆಹಾರಮಂ ಉಣ್ಣಾಗಳ್ ಪಕ್ಕದಿದರ್ ಅರಸಿಗೆ ಅರಸನೊಡನೆ ಉಣ್ಣು ಬಯಕೆಯಾದೊಡೆ, ಬಾಳಂ ಕಿಳ್ತು ನಿಮಿದುರ್ ಪಕ್ಕದಿದರ್

ಚಾಣಾಕ್ಯನ ದೃಷ್ಟಿಯಂ ಬಂಚಿಸಿ, ಪ್ರಚ್ಛನ್ನದಿಂದಂ ತನ್ನ ಕಯ್ಯ ತುತ್ತಂ ಅರಸಂ ವಿಷಮಿಶ್ರಮೆಂದು ಅರಿಯದೆ ಕೊಟ್ಟನ್. ಅದಂ ಆಕೆಯ ಬಾಯೊಳಿಟ್ಟಾಗಳೆ ಚಾಣಾಕ್ಯಂ ಕಂಡು ತಲೆಯಂ ಬಾಗಿಱಿದು ಬಸಿರಂ ಪೋಳ್ಳು ಕೂಸಂ ಪೊರಮಡಿಸಿದಂ.

ಮರಣವನ್ನು ಮುಂಚೆಯೇ ಹೇಳುವುದು ಯೂರೋಪು ಮತ್ತು ಏಷಿಯಾದ ಅನೇಕ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಜನಪದ ಆಶಯ. ಯಾವ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ಯಾವ ದಿನ, ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ, ಎಲ್ಲಿ, ಯಾವ ಸಾಧನದಿಂದ (ಅಂದರೆ ಬೆಂಕಿ, ವಿಷ, ಸಿಡಿಲು, ಕತ್ತಿ, ನೀರಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ, ಪ್ರಾಣಿಯಿಂದ-ಇತ್ಯಾದಿ) ಮರಣ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಭವಿಷ್ಯ ನುಡಿಯುವುದು ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತಾರು ಕಡೆ ಇಂತಹ ಆಶಯವಿದೆ. ಮೂರು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು:

- i. ಮೂರು ದಿವಸಂ ನಿನಗಾಯುಷ್ಯಂ: ಸುಕುಮಾರ ಸ್ವಾಮಿ ಕಥೆ.
- ii. ನಿಮಗಿಂದಿನ ದಿವಸದನಿತೆ ಆಯುಷ್ಯ: ಭದ್ರಬಾಹುಭಟಾರ ಕಥೆ.
- iii. ನಿಮಗೆಲ್ಲರ್ಗಂ ಇರ್ಪತ್ತೊಂದು ದಿವಸಂ ಆಯುಷ್ಯಂ, ನೀರದೆಸೆಯಿಂದಂ ನಿಮಗೆ ಸಾವಕ್ಕುಂ: ಲಲಿತಘಟೆಯ ಕಥೆ.

ಸವತಿ ಮಾತ್ಸರ್ಯ ಎಂಬುದಂತೂ ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಿ ಆಶಯ. ಒಬ್ಬ ಗಂಡನಿಗೆ ಹಲವು ಹೆಂಡತಿಯರು ಇರುವಾಗ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚು ಪಡುವುದು ಸಹಜ, ಸರ್ವೇ ಸಾಮಾನ್ಯ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇಂತಹ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಿರಿಯ ಹೆಂಡತಿ ಚೆಲುವೆಯಾಗಿದ್ದು, ಗಂಡ ಅವಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಾನೆ. ಉಳಿದ ಹೆಂಡತಿಯರೆಲ್ಲ ಒಂದಾಗಿ ಈ ಚಿಕ್ಕ ಚೆಲುವ ಹೆಂಡತಿಯ ಮೇಲೆ ವಿಷ ಕಾರುತ್ತಾರೆ. ಭಾವಿಗೆ ತಳ್ಳುವುದು, ವಿಷ ಹಾಕಿ ಸಾಯಿಸುವುದು, ಹಾವು ಬಿಟ್ಟು ಕಚ್ಚಿಸುವುದು- ಹೀಗೆ ಸವತಿಯನ್ನು ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಲ್ಲಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವರು. ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ವೃಷಭಸೇನ ಭಟಾರರ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಾರೂಪವತಿಯಾದ ಜಿನದತ್ತೆಯು ಇಂತಹ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಪ್ರದ್ಯೋತನೆಂಬ ರಾಜನು ಕಾಡಾನೆಯನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು

ಸೊಕ್ಕಾನೆಯನ್ನೇರಿ ಅಡವಿಗೆ ಹೋದನು. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ರಾಜ ಹತ್ತಿ ಕುಳಿತ ಆಗೆ ಮದವೇರಿ ದಟ್ಟದವಿಯಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿಗೆ ಓಡತೊಡಗಿತು. ರಾಜನು ಮರದ ಅಡ್ಡಕೊಂಬೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಪಾರಾದನು. ನೀರಡಿಕೆಯಾಗಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಊರಿನ ಹೊರಗೆ ಬಾವಿಯ ಹತ್ತಿರ ಬಂದನು. ಬಾವಿಗೆ ನೀರು ಸೇದಲು ಬಂದಿದ್ದ ಜಿನದತ್ತೆಯೆಂಬ ಅತ್ಯಂತ ರೂಪಲಾವಣ್ಯ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ತರುಣಿಯಿಂದ ರಾಜನು ಆಕರ್ಷಿತನಾದನು. ಆತನ ರೂಪ ತೇಜದಿಂದ ಆಕೆಯೂ ಮೋಹಿತಳಾದಳು. ಅವರಿಗೆ ಮದುವೆ ಆಯಿತು. ರಾಜನು ಉಳಿದ ರಾಣಿಯರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇವಳಿಗೆ ಮಹಾದೇವಿ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದನು. ಒಳ್ಳೆ ಮಾಡವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಎಲ್ಲ ಅರಸಿಯರನ್ನು ಉಳಿದು ಇವಳಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದನು. ಸವತಿಯರು ಮತ್ಸರಗೊಂಡರು. ಒಂದು ದಿವಸ ಆನೆಗಳು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಬಾವಿಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಗದ್ದಲವಾಯಿತು. ರಾಜನಿಗೆ ದೂರು ಬಂತು. ರಾಜನು ಜಿನದತ್ತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಒಬ್ಬನೇ ಹೋದನು. ಅವಳನ್ನು ಅರಸನು ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಕರೆದೊಯ್ಯಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಉಳಿದ ಸವತಿಯರಿಗೆಲ್ಲಾ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು.

ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿನ ಸನತ್ಕುಮಾರ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹದೊಂದು ಉಪಕಥೆ ಬಂದಿದೆ. ಪ್ರತಿಮುಖನೆಂಬ ರಾಜನು ಅನೇಕ ರಾಣಿಯರಿದ್ದರೂ ವಿಷ್ಣುಶ್ರೀ ಎಂಬ ಚೆಲುವೆಯನ್ನು ತನ್ನ ವಲ್ಲಭೆಯಾಗಿ ಪಡೆದು ಅವಳಲ್ಲಿ ರಮಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಅಂತಃಪುರವು ಆಕೆಗೆ ಮುಳಿದು ಮಾತ್ಸರ್ಯಗ್ರಸ್ತರಾದರು. ಒಂದು ದಿನ ಪಟ್ಟದ ಆನೆ ಸೊಕ್ಕಿ, ಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಹರಿದು, ಹತತ ವಿತತ ಕೋಳಾಹಳ ಮಾಡಿತು. ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿನ ನಾಗರಿಕರನ್ನು ಕೊಲ್ಲತೊಡಗಿತು. ರಾಜನು ಆ ಆನೆಯನ್ನು ಹತೋಟಿಗೆ ತಂದು ಕಟ್ಟಿಹಾಕಲು ಹೋದನು. ರಾಜನಿಲ್ಲದ ಈ ಸಮಯಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಉಳಿದ ಅರಸಿಯರು ಸೇರಿಕೊಂಡು ಈ ವಿಷ್ಣುಶ್ರೀಗೆ ವಿಷಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಕೊಂದು ಆರೂ ಅರಿಯದಂತೆ ಸ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ ಈಡಾಡಿದರು. ಕಾಡು ಸಿದ್ಧಮ್ಮ ಸೊಟಗಕ್ಕ ಮುಂತಾದ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಅರಸನಿಗೆ ಅರಿಯದ ಹಾಗೆ ಕಿರಿಯ ರಾಣಿಗೆ ಕಷ್ಟ ಕೊಡುವ ಆಶಯ ಇದೆ (ಜೀಶಂಪ: ಜನಪದ ಕಾವ್ಯ ಕಥೆಗಳು: ೧೯೭೧).

ಕಥಾನಾಯಕನನ್ನು ಪಳಗದ ತುಂಟ ಕುದುರೆ ಇಲ್ಲವೇ ಮದಿಸಿದ ಆನೆಯೊಂದು ದೂರ ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬಿಡುವುದು ಕೆಲವು ಜನಪದ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿದೆ. ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯ ಕೆಲವು ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಆಶಯವಿದೆ:

- i. ಪಟ್ಟವಾರಗಮೆಂಬ ದುಷ್ಟಾಶ್ವಮಂ ಕುಮಾರನೇರಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಗೃಹಮೆಂಬ ಉದ್ಯಾನವನದ ಮಧ್ಯಸ್ಥಮುಪ್ಪ ಸ್ಥಳದೊಳ್ ಸಲ್ವನಾ ದುಷ್ಟಾಶ್ವಮಂ ಕೊಸೆಗೊಳೆ ಗಾಳಿಯಿಂದ ಬೇಗಮಾಗಿ ವಾರಿತ ಪೂರಿತ ಪರಿದು ಕುಮಾರನಂ ಕೊಂಡು ಮಹಾಟವಿಯ ಪೊಕ್ಕು -ಎಂದು ಸನತ್ಕುಮಾರನ ಕಥೆಯಲ್ಲಿದೆ.
- ii. ಅರಸಂ ಕಾಡಾನೆಯಂ ಪಿಡಿಯಲ್ವೇಡಿ ಆನೆಯನೇಱಿ ಅಡವಿಗೆ ವೋದಡದು ಮದ ವಿಹ್ವಳಿತನಾಗಿ ಮೆಯ್ಯರಿಯದೆ ದಿಶಾಪಟ್ಟಂಗೊಂಡು ಒಂದೆಸೆಗೆ ಕೊಂಡೋಡಿ ದಂಡಕಾರಣ್ಯಮಪ್ಪ ಅಡವಿಯ ನಡುವೆ ಬೇಗದಿಂ ಪರಿಯ ನಾಡೆಯಂತರಂಬೋದೊಡೊಂದು ಮರದಡ್ಡಬಿದರ್ ಕೊಂಬಂ ಕಂಡರಸಂ ಪಿಡಿದು ನೇಳ್ವಿದೋಡೆ ಆನೆಯುಂ ಪೆರತೊಂದು ದೆಸೆಗೆವೋಯ್ತು: ವೃಷಭ ಸೇನ ಭಟಾರರ ಕಥೆ.

ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಳ್ಳರು ಬಚ್ಚಿಡುವುದು ಬಹಳ ಹಿಂದಿನಿಂದ ವಾಡಿಕೆಯಲ್ಲಿದೆ: ಇಂತಹ ವರ್ಣನೆ ಅನೇಕ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿದೆ. ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ, 'ಅಲಿಬಾಬಾ ಮತ್ತು ನಲವತ್ತು ಮಂದಿ ಕಳ್ಳರು' ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಆಶಯವಿದೆ. ಫ್ಯಾಂಟಮನ ಸಾಹಸಗಳು ಕಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇಂತಹ ವಿವರಣೆಯಿದೆ. ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯ ವಿದ್ಯುಚ್ಚೋರನ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಇದರ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಸಿಗುತ್ತದೆ: ವಿದ್ಯುಚ್ಚೋರನಂ ಹಾರಮಂ ಕೊಂಡು ಬಾ ಪೊಳಲವರ್ಗಂ ಕಸವರಮಂ ಮಡಗಿದೆಡೆಯಂ ತೋರು ಎಂದು ಆತನೊಡನೆ ಪೊಳಲ ಜನಮನಟ್ಟಿ ಕಾಪುವೆರಸಿ ಪೋಗಿ ಪೊಳಲೆ ನಾಡೆಯಂತರದೊಳ್ ಪಿರಿದೊಂದು ಪರ್ದತಮುಂಟು ಅಲ್ಲಿಯೊಂದು ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಗುಹೆಯುಂಟು ಅದರ ಬಾಗಿಲಂ ಮುಚ್ಚಿದರ್ ಪಿರಿಯ ಸಿಲೆಯಂ ಕಳೆದು ಅದರೊಳಗೆ ಪೊಕ್ಕು ಹಾರಮಂ ಕೊಂಡು ಪೊಳಲ ಜನಮೆಲ್ಲಮೆನೆಂದಂ ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಕಸವರಮಪ್ಪುದನಾರಯ್ದು ಪಲ್ಲಟಿಸಲೀಯದೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿಮೆಂದು ತೋರಿದೊಡೆ -ಎಂಬ ವಿವರ ಬರುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟು ವಿದ್ಯುಚ್ಚೋರ ಕಥೆಯೇ ಒಂದು ಜನಪದ ಕಥೆಯಾಗಿದ್ದು, ಅದನ್ನು ಶಿಷ್ಟಪದ ರೂಪಕ್ಕೂ, ಜೈನಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೂ ವಡ್ಡಾರಾಧನಕಾರನು ಪರಿವರ್ತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಜನಪದ ಕನ್ನಡ ಕಥೆಗಳಾದ ತಕ್ಕೊಂಡಪ್ಪನ ಕಥೆ (ಜೀಶಂಪ: ಆಯ್ದ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳು: ೧೯೭೦), ತಂದೆಯನ್ನೇ ಕಟ್ಟಿದ ಮಗ (ಜೀಶಂಪ: ಕನ್ನಡ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳು: ೧೯೭೦) ಮುಂತಾದುವು ಇದೇ ಸ್ವರೂಪವಿರುವ ಕಥೆಗಳು. ಇವೆಲ್ಲ ಒಂದು ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಅಳವಡುವ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳು.

೫
ಉಪಕಥೆಗಳು

ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ ಕಥೆಯಷ್ಟೇ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದ ಹತ್ತಾರು ಉಪಕಥೆಗಳು ಬರುತ್ತವೆ, ಅವೆಲ್ಲವೂ ಶುದ್ಧಾಂಗವಾಗಿ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳಾಗಿವೆ. ಜನಪದ ಮೇಳಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಉಪಕಥೆಗಳು ಮಹತ್ತರ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯ ಕೆಲವು ಉಪಕಥೆಗಳಂತೂ ಮುಖ್ಯಕಥೆಯಿಂದ ಬಿಟ್ಟರೂ ಪ್ರಧಾನ ಕಥೆಗೆ ಯಾವ ಅರೆಕೊರೆಯೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬಂತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಈ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ವಡ್ಡಾರಾಧನಕಾರನು ಆಯಾ ಕಥೆಯ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಉಪಕಥೆಗಳೂ ಸಹ ತನಿಯಾಗಿ ತೆಗೆದಿರಿಸಿದರೂ ತಮಗೆ ತಾವು ಸ್ವತಂತ್ರ ಸ್ವಯಂಪೂರ್ಣ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳಾಗಿಯೂ ಕೂಡ ಸಾವಿರ ವರ್ಷ ಹಿಂದಣ ಈ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳಿಗೆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸ್ಥಾನವಿದೆ.

ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯ ಎಲ್ಲ ಉಪಕಥೆಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುವುದು ಇಲ್ಲಿನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಮೀರಿದ್ದು; ಅದರಿಂದ ಕೆಲವೇ ಉಪಕಥೆಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಲಾಗುವುದು.

೧. ವೈನಾಕ ಬಂಟನ ಕಥೆ

ಧರ್ಮಪುರ ಎಂಬುದು ಒಂದು ಪಟ್ಟಣ. ಅಲ್ಲಿ ನಾಗದತ್ತನೆಂಬ ಸೆಟ್ಟಿಯಿದ್ದ. ವೈನಾಕ ಎಂದು- ಆತನ ಬಂಟನ ಹೆಸರು. ಆ ಬಂಟನು ಒಂದು ದಿನ ಕಬ್ಬಿನ ಗದ್ದೆಯನ್ನು ಉಳುತ್ತಿದ್ದ. ಆಗ ಅವನಿಗೆ ನಿಧಿ ಕಂಡಿತು. ನಿಧಿ ಇರುವ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಇಡಲು ಬಯಸಿದ. ಆದರೆ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೊರಟ. ತನಗೆ ಗರ್ಭವಾಗಿರುವ ಹಾಗೆ ಕೃತಕವಾಗಿ

ನಟಿಸುವಾಗ ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಅದೇನೆಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಅದಕ್ಕೆ ಅವನು 'ನೀನು ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲವಾದರೆ ನಿನಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ' ಎಂದನು. ಆಮೇಲೆ ಅವಳ ಬಳಿ 'ಗಂಡಸಿಗೆ ಆಗಬಾರದ್ದು ನನಗೆ ಆಗಿದೆ. ನನಗೆ ಗರ್ಭಧಾರಣೆಯಾಗಿದೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಆ ಮಾತನ್ನು ರಹಸ್ಯವಾಗಿಡದೆ ಕೂಡಲೆ ಜನಗಳೆಲ್ಲ ಅದನ್ನು ಅರಿಯುವ ಹಾಗೆ ಬಹಿರಂಗ ಪಡಿಸಿದಳು.

ಹೆಂಡತಿಗೆ ಗುಟ್ಟು ಹೇಳಬೇಡ -ಎಂಬ ಜನಪದ ಗಾದೆಯನ್ನು ನೆನಪಿಸುವ ಆಶಯದ ಈ ಕಥಾಮಾದರಿಯು ೯೧೧ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮಾದರಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಆಶಯದ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳು ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಸಂಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರ್ಪಡೆ ಆಗಿವೆ (ಜೀಶಂಪ: ಕನ್ನಡ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳು: ೧೯೭೦, ಮತ್ತು ಸಿಂಪಿಲಿಂಗಣ್ಣ: ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳು: ೧೯೭೨): ಕಥೆಯ ಪ್ರಸಾರದ ಆಧಿಕ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಈ ಉಪಕಥೆಯ ಮೂಲಕಥೆಯಾದ ಸುಕುಮಾರ ಸ್ವಾಮಿಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಕಾವ್ಯಗಳಿವೆ, ಆದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಉಪಕಥೆ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ವಡ್ಡಾರಾಧನಕಾರನು ತನ್ನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದ ಈ ಜನಪದ ಕಥೆಯನ್ನು ಅನಾಮತ್ತಾಗಿ ಅಳವಡಿಸಿದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಜನಪದ ಕಥೆಗಳ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪ್ರಸಾರವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ದಿಕ್ಕಿನ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಈ ಉಪಕಥೆಯೂ ಆಕರವಾಗಬಲ್ಲದು.

ಗಂಭೀರೆಯ ಕಥೆ

ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯ ಇದೇ ಸುಕುಮಾರನ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಒಂದು ಉಪಕಥೆಯಾದ ಗಂಭೀರೆಯೆಂಬ ಜಾಣ-ಕಿಲಾಡಿ ಮುದುಕಿಯ ಕಥೆ ತುಂಬ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ನಾನಾ ಆಯಾಮಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಆ ಕಥೆಯನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹರಳುಗೊಳಿಸಿ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ: ಗಂಭೀರೆಯೆಂಬ ಅಜ್ಜಿ ಬೇರೆ ಊರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಗರ್ಭಿಣಿ ಮಗಳಿಗೆ ಬಯಕೆ ತೀರಿಸಲು ತಿಂಡಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೊರಟಳು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳರ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಳು. ಮುದುಕಿ ಚುರುಕಾದಳು. ಆ ಕಳ್ಳರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನ ಕೈಹಿಡಿದು 'ಅಪ್ಪಾ ನನ್ನ ಮಗ ನಿನ್ನ ಹಾಗೇ ಇದ್ದ. ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅವನನ್ನು ನೋಡಿದ ಹಾಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ನೀವು ಎಲ್ಲಾ ಬನ್ನಿ. ಪಕ್ಕದ ಊರಲ್ಲಿ ಮಗಳ ಮನೆ ಇದೆ. ಎಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗೋಣ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಳ್ಳರನ್ನು

ಕರೆದೊಯ್ದಳು. ಅಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳರಿಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚಿ ನೀರು ಹಾಕುವಾಗ 'ಕಳ್ಳರು ಕಳ್ಳರು' ಎಂದು ಜೋರಾಗಿ ಕೂಗು ಹಾಕಿದಳು. ಅವರೆಲ್ಲ ಹೆದರಿ ಓಡಿಹೋದರು. ಆ ಕಳ್ಳರು ಸೇಡಿನಿಂದ ರಾತ್ರಿ ಕನ್ನ ಹಾಕಿದರು. ಕನ್ನದ ತೂತಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ತಲೆ ಹಾಕಿದಾಗಲೂ ಆಕೆ ಅವರ ಮೂಗು ಕೊಯ್ದಳು. ಮರುದಿನ ಬೆಳಗಿನ ಜಾವದಲ್ಲಿ ಆಕೆ ತನ್ನ ಊರಿಗೆ ಹೊರಟಳು. ಬೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳಕು ಆಗಲೆಂದು ಒಂದು ಮರ ಹತ್ತಿ ಕುಳಿತಳು. ಅದೇ ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಆ ಕಳ್ಳರು ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ಅವರು ಕದ್ದು ತಂದ ಕುರಿಯನ್ನು ಕೊಂದು ಸುಟ್ಟು ತಿನ್ನುವ ಮೊದಲು, ಬೇರೆ ಯಾರಾದರೂ ಆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆಯೆ ಎಂದು ನೋಡಲು ಒಬ್ಬ ಮರ ಹತ್ತಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಆಕೆಯನ್ನು ನೀನಾರೆಂದು ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ 'ನಾನು ಈ ಮರದಲ್ಲಿರುವ ಯಕ್ಷಿ', ಎಂದಳು. 'ನನ್ನನ್ನು ಮದುವೆ ಆಗುತ್ತೀಯಾ' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಆಕೆ 'ಆ ಮಾಂಸದ ಚೂರನ್ನು ನಿನ್ನ ನಾಲಗೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಬಾಯಿಗೆ ಇಟ್ಟರೆ ಆಗುತ್ತೇನೆ' ಎಂದಳು. ಕಳ್ಳನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಆಕೆ ಅವನ ನಾಲಗೆಯನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕಚ್ಚಿದಳು. ಕಳ್ಳನು ಭಯಪಟ್ಟು ಮರದಿಂದ ಬಿದ್ದ ರಭಸಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರೂ ಹೆದರಿದರು. ಆಗ ಗಂಭೀರೆಯು 'ನೀವು ಕದ್ದು ತಂದದ್ದರಲ್ಲಿ ಎಂಟನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಈ ಮರದ ಪೊಟರೆಯಲ್ಲಿ ತಂದಿಡಬೇಕು, ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಸಾಯುತ್ತೀರಿ' ಎಂದು ತಾಕೀತು ಮಾಡಿದಳು.

-ಇದೊಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಜನಪದ ಕಥೆ. ಇದನ್ನು ವಡ್ಡಾರಾಧನಕಾರನು ಚಿತ್ರಕಥೆ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಹಿರಿಸೊಸೆ (ಲಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡ, ಎಚ್.ಜೆ: ಜನಪದ ಕಥಾವಳಿ: ೧೯೭೧), ಗೌಡನ ಮಕ್ಕಳು (ಬಳದರೆ, ಬೋರೇಗೌಡ: ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಕಥೆಗಳು: ೧೯೭೦), ಪೂಜಾರ ಪುಟ್ಟಕ್ಕ (ಜೀಶಂಪ: ದಕ್ಷಿಣ ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳು: ೧೯೭೯), ಕಣ್ಣು ಕಾಣದ ಗಂಡ (ಲಿಂಗಯ್ಯ, ಡಿ: ಪಡಿನೆರಳು: ೧೯೭೧) ಮುಂತಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಆಶಯವಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ; ಇದು ೯೫೬-ಬಿ ಎಂಬ ಕಥಾಮಾದರಿಗೆ ಸೇರಿದ ಕಥೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಮನೋರಂಜನೆಯೂ ಇದೆ.

ಸುದಾಮೆಯ ಕಥೆ

ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಉಪಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಚೂಡಾಮಣಿ. ಶಾಂತಿನಾಥ ಕವಿಯ ಸುಕುಮಾರ ಚರಿತೆಯೆಂಬ ಚಂಪೂ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಈ

ಉಪಕಥೆ ಬಂದಿದೆ; ಅದೇ ರೀತಿ ನಾಗರಾಜ ಕವಿಯ ಪುಣ್ಯಾಸ್ರವ ಕಾವ್ಯದ, ಪ್ರಸ್ತುತ ಕಥೆಗೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಕಥೆಯಲ್ಲೂ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಬಂಧುವರ್ಮನ ಜೀವ ಸಂಬೋಧನೆ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಸಂವಾದಿ ಕಥೆ ಹಾಗೂ ಆದಿದೇವ ಕವಿಯ ಸುಕುಮಾರ ಚರಿತೆ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಕಥೆ ಸೇರಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಹರಿಷೇಣ ಕವಿಯ 'ಬೃಹತ್ಕಥಾಕೋಶ'ದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಉಪಕಥೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಈ ಉಪಕಥೆ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಜನಪದರ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿ ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾವಿರ ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ಉಪಕಥೆಯ ಸಾರ:

ವಸುಮಿತ್ರನಿಗೆ ಹಾವು ಕಚ್ಚಿತು. ಅವನು ಸತ್ತನೆಂದು ಸ್ತನಾಸಕ್ಕೆ ತಂದರು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಗರುಡನಾಭಿ ಎಂಬ ಮಂತ್ರವಾದಿ ಬಂದ. ಆತ 'ನಾಳೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಈ ವಸುಮಿತ್ರನನ್ನು ಬದುಕಿಸುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿದ. ಮರುದಿನದವರೆಗೆ ಇಡೀ ಇರುಳು ಕಾವಲಿರಲು ವಸುಮಿತ್ರನ ತಂದೆಯಾದ ಸುಮಿತ್ರ ಸೆಟ್ಟಿಯು ನಾಲ್ಕು ಜನ ಸುಭಟರನ್ನು ಕಾವಲಿಗೆ ಇರಿಸಿದ.

ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾವಲು ಇರುವಾಗ ಆ ನಾಲ್ವರು ಸುಭಟರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಕುರಿಯನ್ನು ಕದ್ದು ತರಲು ಹೋದ. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕಡ್ಡಿ ಪುಳೈ ತರಲು ಹೋದ. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ತರಲು ಹೋದ. ಮಗದೊಬ್ಬ ಶವದ ಹತ್ತಿರ ಕಾವಲಿದ್ದ. ನಾಲ್ಕೂ ಜನ ಸೇರಿ ಕುರಿಯನ್ನು ಕೊಂದರು, ಸುಟ್ಟರು, ತಿಂದರು. ಬೆಳಕೂ ಹರಿಯಿತು. ಮಾತು ಕೊಟ್ಟಂತೆ ಗರುಡನಾಭಿ ಬಂದ. ಮಂತ್ರಿಸಿದ, ವಸುಮಿತ್ರನನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದ.

ನಾಲ್ವರು ಕಾವಲುಗಾರರಿಗೆ ಸುಮಿತ್ರಸೆಟ್ಟಿ, ಸಾವಿರ ದೀನಾರಗಳ ನಾಲ್ಕು ಪೊಟ್ಟಣಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಮನೆಯ ಮಹಡಿಯಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಜನಸಂದಣಿ ನಡುವೆ ಎಸೆದನು. ನಾಲ್ವರು ಸುಭಟರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಮಾತ್ರ, ಸಾವಿರ ದೀನಾರದ ಪೊಟ್ಟಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡೂ ಸಹ, ತನಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ದೊರೆಯತನಕ ದೂರು ಹೋಯಿತು. ರಾಜನು ತಳವಾರನನ್ನು ಕರೆಸಿದ. ಕಳ್ಳನನ್ನು ಹಿಡಿಯದಿದ್ದರೆ ಕಳ್ಳನಿಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ತಳವಾರನಿಗೆ ವಿಧಿಸುವುದಾಗಿ ರಾಜಾಜ್ಞೆ ಆಯಿತು.

ತಳವಾರನಿಗೆ ಕಳ್ಳ ಯಾರೆಂದು ಪತ್ತೆ ಮಾಡುವುದು ಕಷ್ಟವಾಯಿತು. ನಾಲ್ವರು ಸುಭಟರನ್ನೂ ಮನೆಗೆ ಕರೆತಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಖಿನ್ನನಾದ ತಂದೆಯ ಮೊಗವನ್ನು ನೋಡಿ, ತಳವಾರನ ಜಾಣ ಮಗಳು ಸುಮತಿಯು ಆ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಅರಿತಳು. 'ಅಪ್ಪಾ, ಅಂಜಬೇಡಿ. ಕಳ್ಳನನ್ನೂ ಕಸವರವನ್ನೂ ಪತ್ತೆ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಸುಮತಿ ಹೇಳಿದಳು.

ಸುಮತಿಯು ಆ ನಾಲ್ವರು ಸುಭಟರನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸಲಿಗೆ ತೋರಿ ಒಂದು ಕಥೆ ಹೇಳಿದಳು-

ಪಾಟಲಿಪುತ್ರದ ಶ್ರೇಷ್ಠಿ ಸುದತ್ತ. ಅವನ ಮಗಳು ಸುದಾಮೆ, ಅವಳಿನ್ನೂ ಕನ್ನೆಯಾಗಿದ್ದಳು. ಒಂದು ದಿವಸ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಮೀಯುವಾಗ ಮೊಸಳೆ ಹಿಡಿಯಿತು. ದಡದಲ್ಲಿದ್ದ ಸೋದರ ಮಯ್ಯನನಾದ ಧನದತ್ತನನ್ನು ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಕರೆದಳು. ಆತನು 'ನಾನು ಬೇಡಿದುದನ್ನು ನೀಡಿದರೆ ಕಾಪಾಡುವೆನು' ಎಂದನು. ಆಕೆ ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿದಳು. ಧನದತ್ತನು ಬೇಗ ನೀರೊಳಗೆ ಹೊಕ್ಕು ಮೊಸಳೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿದನು. ಸುದಾಮೆಯು ಧನದತ್ತನನ್ನು 'ಈಗ ನಿನಗೆ ಏನು ಬೇಕು ಕೇಳು' ಎಂದಳು. ಅವನು 'ನಿನ್ನ ಮದುವೆಯ ದಿನದ ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ನನಗೆ ತೋರಿಸಬೇಕು' ಎಂದನು. ಸುದಾಮೆ ಒಪ್ಪಿದಳು.

ಮದುವೆಯ ದಿನವೂ ಬಂತು. ತನ್ನ ಕೊಟ್ಟ ಮಾತನ್ನು ನೆನೆದಳು. ಸರ್ವಾಲಂಕಾರ ಭೂಷಿತೆಯಾದಳು. ಧನದತ್ತನಲ್ಲಿ ಸರಿರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಟಳು. ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಕಳ್ಳನು ಒಡವೆಯ ಆಸೆಯಿಂದ ತಡೆದನು. ಅನಂತರ ಮುಂದೆ ಹೋದಾಗ ತಳವಾರನು ತಡೆದನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಹೋದಾಗ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸನು ಅಡ್ಡ ಹಾಕಿದನು. ಸುದಾಮೆ ಅವರು ಮೂವರಿಗೂ ಒಂದೇ ಉತ್ತರ ಹೇಳಿದಳು. ಸತ್ಯವನ್ನೇ ಹೇಳಿದಳು. ತನ್ನ ಕೊಟ್ಟ ಮಾತಿನಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಅದರಂತೆಯೇ ಧನದತ್ತನ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಳು. ಇಂಥ ನಟ್ಟ ನಡುರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳೇ ಏಕೆ ಬಂದೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಸುದಾಮೆ ಹಿಂದೆ ಕೊಟ್ಟ ಭಾಷೆಯನ್ನು ನೆನಪಿಸಿದಳು. ಧನದತ್ತನು ಸುದಾಮೆ ರೂಪವನ್ನು ಬಹುವಾಗಿ ಶ್ಲಾಘಿಸಿದನು. ಇಂತಹ ಅವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಬರಬಾರದಿತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕೂಡಲೆ ಹಿಂತಿರುಗುವಂತೆ ಕಳಿಸಿದನು. ಮರೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಕಂಡು

ಕೇಳಿದ ಕಳ್ಳ ತಳಾರ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸರು ತಂತಮ್ಮ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಹೋಗಿ ನಿಂತರು. ಸುದಾಮೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಹತ್ತಿರವೂ ಹೋಗಿ ಮಾತಿನಂತೆ ವಾಪಸ್ಸು ಬಂದಿರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದಳು. ಅದಕ್ಕೆ ಅವರೆಲ್ಲ ನೀನು ಸತ್ಯವಾದಿಯೆಂದು ಹೊಗಳಿದರು. ಗೌರವ ತೋರಿದರು.

-ಸುದಾಮೆಯ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಜನ ಸುಭಟರಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಸುಮತಿಯು 'ಧನದತ್ತ, ಕಳ್ಳ, ತಳವಾರ, ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸ ಇವರು ನಾಲ್ವರಲ್ಲಿ ಯಾರು ಒಳ್ಳೆಯವರು' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯವನೆಂದು ಮೆಚ್ಚುಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳನನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯವನೆಂದು ಹೇಳಿದವನೇ ಕಳ್ಳನಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಿ ಸುಮತಿಯು ಇನ್ನೊಂದು ಉಪಾಯ ಮಾಡಿದಳು. ಅನುಮಾನಬಂದ ಸುಭಟನನ್ನು ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ನೋಡಿ 'ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಆಸೆಪಟ್ಟಿದ್ದೀನಿ. ನನಗೆ ಆಭರಣ ಮಾಡಿಸಲು ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಅಷ್ಟು ದುಡ್ಡು ಇರುವುದಾದರೆ ನಾನು ನಿನಗೆ ಹೆಂಡತಿ ಆಗುತ್ತೇನೆ' ಎಂದಳು. ಅವಳ ನಟನೆಯನ್ನು ನಿಜವೆಂದೇ ನಂಬಿ ಮೈ ಮರೆತು ಆ ಭಟನು ಸಾವಿರ ದೀನಾರದ ಪೊಟ್ಟಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಸುಮತಿಯು ಆ ಧೈಲಿ ಸಹಿತ ಅವನನ್ನು ತನ್ನ ತಂದೆ ತಳಾರನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದಳು, ತಳವಾರನು ದೊರೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದನು.

ಜೈನಕಥಾಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಕಥಾ ಮಾದರಿಯು ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯಲ್ಲದೆ ಶಾಂತಿನಾಥನ ಸುಕುಮಾರ ಚರಿತೆ, ನಾಗರಾಜನ ಪುಣ್ಯಾಸ್ತವ ಚಂಪೂ- ಈ ಮೂರು ಕಡೆ, ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಬದಲಾವಣೆ ಬಿಟ್ಟರೆ, ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಕಳ್ಳನನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯುವ ಆಶಯವಲ್ಲದೆ ಸತ್ಯ ಮಹಿಮೆಯ ಅಥವಾ ಕೊಟ್ಟ ಮಾತಿಗೆ ತಪ್ಪದಿರುವ ಆಶಯವೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಹೊಳಲುಗೊಡುತ್ತಿದೆ. ಇಂತಹ ಆಶಯವಿರುವ ಕಥೆ ಸೋಮದೇವನ ಕಥಾಸರಿತ್ಸಾಗರದಲ್ಲಿನ ಭೇತಾಳ ಪಂಚವಿಂಶತಿ ಕಥಾಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತನೆಯ ಕಥೆಯಲ್ಲಿನ ಮದನ ಸೇನೆಯ ಕಥೆಯಲ್ಲಿದೆ (ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಎ.ಆರ್: ಕಥಾಮೃತ: ೧೯೬೮ ಡಿ.ಮು). ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗೋವಿನ ಹಾಡು ಪುಣ್ಯಕೋಟಿಯ ಕಥೆಯಲ್ಲೂ ಕೊಟ್ಟ ಭಾಷೆಗೆ ತಪ್ಪದ ಆಶಯವಿದೆ. ಗೌಡನ ನಾಲ್ಕು ಹರಳು (ಜಯಚಂದ್ರ, ಎಂ.ಎ: ೧೧೫ ಜಾನಪದ ಕಿರುಗತೆಗಳು: ೧೯೭೭), ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮದಿರ ನ್ಯಾಯ (ಲಿಂಗಯ್ಯ, ಡಿ: ಪಡಿನೆರಳು: ೧೯೭೧).

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯ ಉಪಕಥೆಗಳು ಕಥಾತಂತ್ರದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪ್ರಧಾನಕಥೆಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಶಾಂತಿನಾಥ ಕವಿ ತನ್ನ ಸುಕುಮಾರ ಚರಿತದಲ್ಲಿ (ಒಂದನ್ನು) ಸೇರಿಸಿಲ್ಲ. “ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದರೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಗತಿಗೆ ವಾಹಕವಾಗದೆ, ಲೌಕಿಕ ಜಾನಪದ ಕಥೆಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿರುವುದು ಇದರ ಒಂದು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ.” (ಜಯಚಂದ್ರ ಎಂ.ಎ: ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ಜೈನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಾನಪದ ಕಥೆಗಳು- ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ: ೧೯೯೪:೩೨). ಗಂಭೀರೆಯೆಂಬ ಮುದುಕಿಯ ಕತೆ, ಕಳ್ಳರ ಮೂಗು ಕೊಯ್ಯುವ ಪ್ರಸಂಗ -ಇವು ಕರಪಾಲ ಮೇಳದ ಪೂಜಾರಿ ಪುಟ್ಟಕ್ಕನ ಕಥೆಗೆ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗಿವೆ, ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿನ ಉಪಕಥೆ ಅಳ್ಳಣ್ಣ ಬುಳ್ಳಣ್ಣ ಸುಳ್ಳಣ್ಣರ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ನೆನಪಿಸುತ್ತದೆ (ಜೀಶಂಪ: ಕನ್ನಡ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳು: ೧೯೭೦).

ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಕಥೆಗಳಂ ಪಟದೊಳ್ ಬರೆದು ತೋರಿ ಪೇಳ್ತು ಲೋಗರಂ ಡಂಬಿಸಿ ಮಾರುವ ಭತ್ತಮಂ ಕಳ್ಳೋನ್ -ಎಂಬುದು ಪಕ್ಕಾ ಜಾನಪದೀಯ ಮಾಹಿತಿಯಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಇದರ ಮುಂದಿನ ಭಾಗವೂ ಇದೇ ಜನಪದ ಕಥೆಯ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿದೆ: ಇವು ಮೊದಲಾಗೊಡೆಯ ಚಿತ್ರ ಕಥೆಗಳಂ ಪಟದೊಳ್ ಬರೆದು ಜನಂಗಳ್ಗೆ ತೋರಿ ಪೇಳ್ತು ಭತ್ತಮಂ ಕಳ್ಳೋನ್ ಈತನೊರ್ವಂ ವೈನೈಕನೆಂಬ ಕಳ್ಳಂ ಮತ್ತೊರ್ವಂ ಪೇತನೆಂಬೊನಾ ವೈನಕನ ಕಥೆಗಾಸಕ್ತರಾಗಿ ಕೇಳ್ವ ಜನಂಗಳ ಧಾನ್ಯಮನರುವತ್ತು ಬಳ್ಳಮನಿಪ್ಪತ್ತು ಬಳ್ಳಮೆಂದಳೆಗುಮೀತನೊರ್ವಕಳ್ಳಂ ಮತ್ತೊರ್ವಂ ವಾಮಕನೆಂಬೊಂ ವೈನೈಕನ ಕಳ್ಳ ಧಾನ್ಯಮನಲ್ಲಿಯೆ ನೆಲಮನೆಯೊಳಗಿದುರ್ ಕಿರಿದಾನುಮೊಂದು ಛಿದ್ರದ್ವಾರದಿಂದ ಒಳಗಣ್ಗೆ ಭತ್ತಮಂ ಬರೆ ಕೊಳ್ಳೊಂ ಪೊರಗೆ ಅಳೆದ ಭತ್ತಮಂ ನೋಟಕ್ಕೆ ಕಿರಿದಪ್ಪಂತಿರೆ ಇಂತು ಮೂವರುಂ ಒಂದಾಗಿ ಭತ್ತಮಂ ಮಾರುವರ್ ಆ ಭತ್ತಂಗಳಂ ಕಳ್ಳು ಕೊಳ್ಳರ್.

ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಕಥೆಗಳ ಹಾಗೆಯೇ ಉಪಪಾತ್ರಗಳೂ ಮುಖ್ಯಕಥೆ -ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರಗಳ ಉಪಷ್ಟಂಭಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪರ್ಯವಸಾನಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಚಾಣಾಕ್ಯರಿಸಿಯ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಲೋಕಜ್ಞಾನಿ ಮುದುಕಿಯ ವಿವೇಕವನ್ನು ಜಾನಪದ ಸ್ತರದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವುದು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿದೆ:

ಚಾಣಾಕ್ಯನು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಟಲೀ ಪುತ್ರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು. ತುಂಬ ಹಸಿವಾಯಿತು. ಸಾಲಿಗರ ಮನೆಗೆ ಹೋದನು. ಸಾಲಿಗರ ಅಡುಗೂಲಜ್ಜಿಯನ್ನು ಊಟ ಬಡಿಸಲು ಕೇಳಿದನು. ಆಕೆ ಕುಳಿತುಕೋ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮಣೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ಕಂಚಿನ ತಟ್ಟೆ ಇಟ್ಟಳು. ಬಿಸಿ ಬಿಸಿ ಅಂಬಲಿಯನ್ನು ಬಡಿಸಿದಳು. ಆತನಿಗೆ ತುಂಬ ಹಸಿವಾಗಿತ್ತು. ಹಸಿವು ತಡೆಯಲಾಗದೆ ಬಿಸಿ ಅಂಬಲಿಯನ್ನು ಬಾಯಿಗಿಟ್ಟನು. ಕಯ್ಯಿ ಬಾಯಿ ಬೆಂದು ಹೋದುವು. ಮೈ ನಡುಕವಾಯಿತು. ಕೈ ಕೊಡವಿಕೊಂಡನು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಅಜ್ಜಿ ನಕ್ಕು ಇಂತೆಂದಳು- ‘ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮೂವರು ಮೂರ್ಖರನ್ನು ಕಂಡೆ’. ಅದಕ್ಕೆ ಆತ ‘ಆರಾರಬ್ಬಾ’ ಎಂದು ಬೆಸಗೊಂಡನು. ಆಕೆ ಉತ್ತರ ರೂಪವಾಗಿ ‘ನೀನು, ನಂದ ಮತ್ತು ಚಾಣಾಕ್ಯ’ ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ‘ನಾನು ಹೇಗೆ ಮೂರ್ಖ?’

‘ಮಗನೇ, ಬುದ್ಧಿ ಇರುವವನು ಬಿಸಿ ಅಂಬಲಿಯನ್ನು ಊಟ ಮಾಡುವಾಗ ಕಂಚಿನ ಅಂಚಿನ ಕಡೆಯಿಂದ ಕಿರಿಕಿರಿದನ್ನೇ ತಗೊಂಡು ಆರಿಸುತ್ತ ಉಣ್ಣುತ್ತಾನೆ. ನಿನಗೆ ಹಾಗೆ ಊಟ ಮಾಡಲು ಅರಿಯದೆ ದಡ್ಡನಾಗಿದ್ದೀಯೆ’.

‘ನಂದನು ಹೇಗೆ ಮೂರ್ಖನು?’

‘ಆತ ತಾನು ಕೊಟ್ಟ ದಾನವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸದಿದ್ದಾಗ ಹಗೆ ಸಾರುತ್ತ ಹೊರಟಾಗಲೇ ಸುಲಭವಾಗಿ ಕೊಲ್ಲದೆ ಹಗೆ ಬೆಳೆಯಲು ಬಿಟ್ಟನು, ಅದರಿಂದ ಅವನು ಮೂರ್ಖ’.

‘ಚಾಣಾಕ್ಯನು ಎಂತು ಮೂರ್ಖ?’

‘ಚಾಣಾಕ್ಯನು ತನ್ನ ಮುಳಿಸು ಒಂದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆಯೇ ಹೊರತು ಅದನ್ನು ಈಡೇರಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅರಿಯನು. ಮೂಲತಂತ್ರವನ್ನು ಉಳ್ಳವನೂ ಕ್ಷತ್ರಿಯನೂ ಅಲ್ಲ. ರಾಜರೊಡನೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬಂದು ಪ್ರತಿಸಲವೂ ಸೋಲುತ್ತಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿ ಬುದ್ಧಿ ಇರುವುದಾದರೆ ಮೊದಲು ತನ್ನ ಹಗೆಯ ನಾಡನ್ನು ಕಿಡಿಸಬೇಕು, ಪ್ರತಿಪಕ್ಷವನ್ನು ತನ್ನ ವಶ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸಾಮಂತ ಮಹಾಸಾಮಂತರನ್ನು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಬರುವಂತೆ ಪುಸಲಾಯಿಸಬೇಕು. ಅವರಿಗೆ ಹೇರಳ ದ್ರವ್ಯ ಕೊಟ್ಟು ತನ್ನ ಶತ್ರುವಿನ ಕಡೆ ಹೋಗದಂತೆ ತಡೆಯಬೇಕು. ಶತ್ರುವಿನ

ಸಂಬಂಧಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಕ್ಷದಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸಬೇಕು. ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬರುವ ಮೊದಲು ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಾಡಬೇಕು. ಆಗ ಶತ್ರು ಒಬ್ಬನೇ ಅಸಹಾಯಕನಾಗಿ ಉಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಯುದ್ಧ ಸಾರಬೇಕು, ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿರುವ ಹಗೆಯನ್ನು ಸೋಲಿಸುವುದು ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೆ'.

ಚಾಣಕ್ಯನು ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಜಯಶಾಲಿಯಾದನು.

* * *

ಸಿರಿದಿಣ್ಣನೆಂಬ ರಿಸಿಯ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ನಡುವೆ ಗಿಳಿಯ ಕಥೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದೆ. "ಮತ್ತೊಂದು ದಿವಸಂ ಗಿಳಿಯಂ ಸಾಕ್ಷಿಮಾಡಿ ರಾಜ-ರಾಣಿ ಚದುರಂಗದ ಆಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತರು. ಚದುರಂಗಮಾಡುತ್ತಿರೆ ಅರಸಿ ಅರಸನಂ ಗೆಲ್ಲೊಡೆ ಗಿಳಿ ನೆಲದೊಳೆರಡು ಬರೆಯನ್ನು ಬರೆಯುವುದು. ಅರಸನು ಅರಸಿಯನ್ನು ಗೆದ್ದರೆ ಒಂದು ಬರೆಯನ್ನು ಬರೆಯುವುದು. ಇಂತು ತುಂಬ ಹೊತ್ತು ಆಟವಾಡಿದರು. ಒಂದುಸಲ ಅರಸಿ ಗೆದ್ದಳು, ಆಗ ಗಿಳಿ ಎರಡು ಬರೆಗಳನ್ನು ಎಳೆಯಿತು. ಅರಸನು ಅದನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡನು. ಗಿಳಿಯ ಮೇಲೆ ಮುಳಿದು, ಅದರ ಗೋಣನ್ನು ಮುರಿದು ಕೊಂದನು.

-ಇದು ಪಕ್ಕಾ ಜನಪದ ಕಥೆಯ ಮಾದರಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದು. ಕಾರ್ತಿಕ ಋಷಿಯ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಥಾನಾಯಕನು ಬಾಲಕನಾಗಿರುವಾಗ ಜತೆಯ ಹುಡುಗರು 'ನಿನ್ನ ಅಜ್ಜ ಯಾರು?' ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. 'ನಿನ್ನ ತಂದೆಯೇ ನಿನ್ನ ಅಜ್ಜನೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ' ಎಂಬ ಉತ್ತರವನ್ನು ತಾಯಿಯಿಂದ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಇದೇ ಬಗೆಯ ಕಥಾ ಮಾದರಿಗಳಿರುವ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳು -ಸೂರ್ಯಮುಖಮಗಳು (ಜಯಚಂದ್ರ, ಎಂ.ಎ: ಸಂಸಾರಿ ಹೆಚ್ಚೊ ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಹೆಚ್ಚೊ: ೧೯೮೧), ಮೈದುನ ರಾಮಣ್ಣ (ಚನ್ನಬಸಪ್ಪ, ಗೊ.ರು.: ಮೈದುನ ರಾಮಣ್ಣ), ಬಾಲನಾಗಮ್ಮ (ಜೀಶಂಪ: ದೊಂಬಿದಾಸರ ಲಾವಣಿಗಳು: ೧೯೭೪) ಮುಂತಾದುವು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ.

○

೬

ಒಂದು ಕಿನ್ನರ ಕಥೆ

ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿನ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಸನತ್ತುಮಾರನ ಕಥೆ ಸಾಧ್ಯಂತವಾಗಿ ಒಂದು ಜನಪದ ಕಥೆ. ಇದನ್ನು ಜಗತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಕಿನ್ನರ ಕಥೆಯ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಇಡಬಹುದು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಈ ಬಗೆಯ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜಕುಮಾರ -ರಾಜಕುಮಾರಿಯರು ಕಥಾನಾಯಕ- ನಾಯಕಿ ಆಗಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಒಬ್ಬ ಮಂತ್ರಿಕುಮಾರನೂ ಗೆಳೆಯನಾಗಿ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಕಥಾನಾಯಕನು (ಕೀಲು) ಕುದುರೆ ಹತ್ತಿ ಕಣ್ಣರೆ ಆಗುವುದು, ಮಂತ್ರಿಯ ಮಗ ಗೆಳೆಯನನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಹೊರಡುವುದು, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಾನಾ ಅಡ್ಡಿ ಆತಂಕಗಳು ಒಂದಾದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಬಂದು ತೊಂದರೆ ಕೊಟ್ಟರೂ ಅವುಗಳಿಂದ ಪಾರಾಗುವುದು, ಕಿನ್ನರಿಯರ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗುವುದು, ದೇವತೆಗಳು ನೆರವಿಗೆ ಬರುವುದು, ಕಡೆಗೆ ಸುಖಾಂತ ಒದಗುವುದು- ಇದು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಇಂತಹ ಕಥಾ ಮಾದರಿಯ ಸಿದ್ಧಚೌಕಟ್ಟು. ಈ ರೀತಿಯ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ದೇವ-ಮಾನವ ಸಂಬಂಧ ಕೂಡ ಏರ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಹೂ ಕೊಟ್ಟ ಚದುರೆ, ದೇವಕನ್ನೆಯರು (ಜೀಶಂಪ: ಕನ್ನಡ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳು: ೧೯೭೦) ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕಿನ್ನರ ಕಥಾ ಮಾದರಿಯಿದೆ.

ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸನತ್ತುಮಾರನ ಕಥೆಯು ಒಂದು ಕಿನ್ನರ ಕಥೆ- ಫೇರಿಟೇಲ್. ಇದು ಸಾಕಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾಗಿರುವ 'ಅದ್ಭುತ ಕಥೆ'. ಈ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಜೈನ ಆಶಯಗಳು ಪೌರಾಣಿಕ ಅಂಶಗಳೂ ಸೇರಿಕೊಂಡಿವೆ. ಆ ಧರ್ಮ ಸಂಬಂಧವಾದ ಪರಿಸರದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಯಾವ ತೊಡಕೂ ಇಲ್ಲ. 'ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ' ಸಂಬಂಧ ಹೇಗೆ ಹೊಕ್ಕಳ ಬಳ್ಳಿ ಸಂಬಂಧವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸುಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರಿಸಲು, ಗುರುತಿಸಲು ಇದೊಂದು ಕಥೆ ಸಾಕು.

ಇದು ಮಹತ್ವವಿರುವ ಕಥೆಯೂ ಹೌದು. ಅದರಿಂದ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದೆ:

ಜಂಬೂದ್ವೀಪದ ಭರತಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕುರುಜಾಂಗಣವೆಂಬ ನಾಡು. ಅಲ್ಲಿ ಹಸ್ತಿನಾಗಪುರವೆಂಬ ಪುರವನ್ನು ವಿಶ್ವಸೇನ ಮಹಾರಾಜನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಮಹಾದೇವಿಯ ಹೆಸರು ಸಹದೇವಿ. ಇವರ ಮಗ ಸನತ್ಕುಮಾರನು ಸರ್ವಲಕ್ಷಣ ಸಂಪೂರ್ಣನಾಗಿದ್ದನು. ಎಲ್ಲ ಕಲೆಗಳೂ ತಿಳಿದಿದ್ದವು. ಸನತ್ಕುಮಾರನು ತುಂಬ ಚೆಲುವ. ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಮೀರಿದ ಸೌಂದರ್ಯವಿತ್ತು. ಆತನ ಗೆಳೆಯ ಮಹೇಂದ್ರಸಿಂಹನು ಸಾಮಂತರಾಜನ ಮಗ. ಇವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಪ್ರೀತಿ. ಹೀಗೇ ಕಾಲ ಕಳೆಯಿತು. ಒಂದು ದಿವಸ ಇವರ ಶತ್ರುರಾಜನ ಕಡೆಯಿಂದ ಉಡುಗೊರೆ ಬಂತು. ಅದು ಒಂದು ಪಟ್ಟದ ಕುದುರೆಯೆಂದು ಕಳಿಸಿದ್ದರು. ಸನತ್ಕುಮಾರನು ನೋಡೋಣವೆಂದು ಆ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿ ಕುಳಿತನು. ಲಕ್ಷ್ಮೀಗೃಹ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಉದ್ಯಾನವನದಲ್ಲಿ ಈ ಕುದುರೆ ಸವಾರಿ ಮಾಡೋಣವೆಂದು ಹೊರಟನು. ಲಗಾಮನ್ನು ಎಳೆಯುವುದೆ ತಡ ಕೂಡಲೆ ಆ ತುಂಟ ಕುದುರೆ ಗಾಳಿಗಿಂತ ವೇಗವಾಗಿ ಓಡತೊಡಗಿತು. ಓಡುತ್ತಾ ಓಡುತ್ತಾ ಗೊಂಡಾರಣ್ಯದೊಳಗೆ ಹೋಯಿತು.

ಈ ಕಡೆ ತಂದೆ ವಿಶ್ವಸೇನ ಮಹಾರಾಜನೂ ಸಾಮಂತ ಮಹಾಸಾಮಂತರೂ ಪರಿವಾರದವರೂ ಗಾಬರಿ ಆದರು. ಕುದುರೆ ಹೆಚ್ಚೆ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹುಡುಕಾಡಿದರು. ಎಷ್ಟೋ ದೂರ ಹೋದರು. ಮೂರನೆಯ ದಿವಸದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅವರಿಗೆ ಕುದುರೆ ಕಾಲಿನ ಗುರುತೂ ತಪ್ಪಿಹೋಯಿತು. ಮುಂದೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ರಾಜನು 'ಅಯ್ಯೋ ಮಗನೇ' ಎಂದು ದುಃಖದಿಂದ ಪ್ರಲಾಪಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಅಳುವ ರಾಜನನ್ನು ಸನತ್ಕುಮಾರನ ಸ್ನೇಹಿತನಾದ ಮಹೇಂದ್ರಸಿಂಹನು ಸಂತಯಿಸಿದ. ಅವನು 'ಸ್ವಾಮಿ, ರಾಜಕುಮಾರನು ಪಾತಾಳ ಹೊಕ್ಕಿದ್ದರೂ ಸರಿಯೆ, ನಾನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೀನಿ. ನಿಮ್ಮ ಪಾದದಾಣೆ. ನೀವೂ ಉದ್ದೇಗ ಪಡಬೇಡಿ. ಇನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋಗಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ರಾಜನು ಊರಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು.

ಮಹೇಂದ್ರಸಿಂಹನು ಪರಿವಾರಜನರೊಂದಿಗೆ ಮಹಾಟವಿಯೊಳಗೆ ತೊಳಲಾಡಿದನು. ಪರಿವಾರದವರು ರಾಜಕುಮಾರನು ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಬೇಸತ್ತು ವಾಪಸ್ಸಾದರು. ಆದರೆ ಮಹೇಂದ್ರಸಿಂಹನು ಒಬ್ಬನೇ ಇನ್ನೂ ಮುಂದೆ ಅರಸುತ್ತ ಹೊರಟನು. ನಾನಾ ವಿಧವಾದ ಕಾಡುಮೇಡುಗಳಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿದನು. ಬೇಡರ ಪಡೆಗಳಿರುವ ಪಳ್ಳಿ ತಾಂಡಾಗಳನ್ನು ಕಷ್ಟದಿಂದ ತಪಾಸಣೆ ಮಾಡಿದನು. ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ದಾಟಿ ಕಡೆಗೆ ಪ್ರಿಯಂಗುಷಂಡ ಎಂಬೊಂದು ವನಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಆ ವನದ ನಡುವೆ ಒಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ಮಿತ್ರನ ಅಗಲಿಕೆಯ ದುಃಖ ಒತ್ತರಿಸಿ ಬಂದು ತಡೆಯಲಾಗದೆ ಕರುಣೆ ಬರುವ ಹಾಗೆ ಗೊಳೋ ಎಂದು ಪ್ರಳಾಪಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ದೇವತಾಮೂರ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ಅಳುತ್ತಾ ಹಾಗೇ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರೆ ಹೋದನು. ಮನೋಹರಿ ಎಂಬ ಒಂದು ಜಾಮದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಕನಸು ಬಿತ್ತು. ನೂರಾರು ಹೆಣ್ಣಾನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದ ತಿಳಿನೀರಿನ ಕೊಳದೊಳಗೆ ಕ್ರೀಡೆಯಾಡುವ ಒಂದು ಮದ್ದಾನೆಯನ್ನೂ ಹಣ್ಣುಗಳಿರುವ ಒಂದು ಮಾವಿನ ಮರವನ್ನೂ ಕನಸಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಎಚ್ಚಿತ್ತು 'ಆಹಾ ನನ್ನೀ ಮನೋರಥವು ಸಿದ್ಧಿ ಆಯಿತು' ಎಂದು ನಲಿದಾಡಿ ಮತ್ತೆ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರೆ ಹೋದನು.

ಮಹೇಂದ್ರಸಿಂಹನು ಈ ಥರಾ ತನ್ನ ಗೆಳೆಯ ರಾಜಕುಮಾರನಿಗಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಒಬ್ಬ ಭೂತಾಂಬರ ಅಂಬೊ ವೆಂತರನಿಗೆ ಕರುಣೆ ಬಂತು. ಆ ವೆಂತರನು ರಾಜಕುಮಾರನ ಗೆಳೆಯನಾದ ಈ ಮಹೇಂದ್ರ ಸಿಂಹನನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಯಿತು. ವಿಜಯಾರ್ಥ ಬೆಟ್ಟದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಭೂತರಮಣವೆಂಬ ಬನವಿದೆ, ಆ ಬನದ ನಡುವೆ ಒಂದು ಸರೋವರ ಇದೆ. ವೆಂತರನು ಮಹೇಂದ್ರ ಸಿಂಹನನ್ನು ಈ ಸರೋವರದ ದಡದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದನು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬೆಳಗಾಯಿತು. ಸೂರ್ಯ ಮೂಡಿದ. ಇವನು ನಿದ್ರೆ ಮುಗಿದು ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟು ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿದ. ಒಳ್ಳೆ ಸಮುದ್ರ ಇರೋಥರಾ ದೊಡ್ಡ ಸರೋವರ. ಅದರಲ್ಲಿ ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಹೂ ಬಳ್ಳಿಗಳು. ಹಂಸ ಚಕ್ರವಾಕ ಬಳಾಕ ಮೊದಲಾದ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಆ ನೀರಲ್ಲಿ ಆಡುತ್ತ ಮುಳುಗುತ್ತ ಏಳುತ್ತ ಇದ್ದವು. ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಉಲಿ ಕೇಳಿತು. ಆ ವನವೂ ಸುಂದರವಾಗಿತ್ತು. ಅಶೋಕ ಪುನ್ನಾಗ ಬಕುಳ ಸಂಪಿಗೆ ಮಾವು, ಅಡಿಕೆ, ತೆಂಗು, ವೀಳೆಯದೆಲೆ, ಅಂಟು, ಲವಂಗ- ಇವೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದವು. ಇಂದ್ರನ ವನವೆನ್ನಿಸಿತು. ಆ ಕೊಳ, ಆ ಹಕ್ಕಿಗಳು, ಆ ವನ, ಆ

ಮರಗಿಡಗಳು ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡುತ್ತ ಅವನು ಅಡ್ಡಾಡಿದನು. ತುಂಬ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂಥ ಶುಭ ಶಕುನಗಳಾದುವು. ಒಳ್ಳೆ ನಿಮಿತ್ತಗಳನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಇವತ್ತು ಕಂಡಿತಾ ನನ್ನ ಗೆಳೆಯನನ್ನು ನೋಡೇ ನೋಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಅಂದುಕೊಂಡ. ಸಂತೋಷ ಆಯಿತು. ಸಮಾಧಾನವಾದ್ದರಿಂದ ಆ ವನದ ನಡುವೆ ತೊಳಲಾಡತೊಡಗಿದ. ಆಗ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಒಂದು ಸಂಗೀತ ಕೇಳಿಸಿತು. ಮೃದುವಾದ ಮಧುರವಾದ ಗಂಭೀರವಾದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಮೃದಂಗ ಕೊಳಲು ತಾಳಗಳು ಕೇಳಿಸಿದುವು. ಕಿವಿಗೆ ಹಿತವಾಯಿತು. ಹಾಡನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆಪ್ತಾಯಮಾನವಾಯಿತು. ಜತೆಗೆ ಚಂದನ, ಕಾಳಾಗರು, ಧೂಪದ ಕಂಪು ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ತೇಲಿ ಬಂತು. ಆಗ ಅವನಿಗೆ ಓಹೋ ಇದು ದೇವತೆಗಳ ನಿವಾಸವಿರಬೇಕೆನಿಸಿತು. ಭಯವಾಯಿತು. ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಇರಲಿ ಇದನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ನೋಡೇ ಬಿಡೋಣ ಅಂತ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆ ಹುಡುಕುತ್ತ ಹೊರಟ.

ಹೀಗೆ ಬರುತ್ತಾ ಇರಬೇಕಾದರೆ ಒಂದು ಕಡೆ ಒಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯ ಕಾಣಿಸಿತು. ಪರಿಮಳ ಬಂದ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೋದ. ಅಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದೂ ನಾನಾ ಮಣಿಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಿದ್ದೂ ಆದ ಬಾವುಟಗಳು ಪಟಪಟ ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ವಿದ್ಯಾಧರ ದೇವತೆಯರು ಆಡುವ ಭವನವಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ವಿಸ್ಮಯವಾಯಿತು. ಅದರ ಹತ್ತಿರ ಹೋದ. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮರ ಇತ್ತು. ಆ ಮರದ ಮರೆಯಿಂದ ಇಣಕಿ ನೋಡಿದ. ಅದ್ಭುತ ದೃಶ್ಯ ಕಂಡ. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಣಿ ಮಂಟಪವಿತ್ತು. ಅದರೊಳಗೆ ದೇವತಾಲೋಕದ ಹೆಂಗಸರು ಚಾಮರ ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದರು. ದೇವತೆಗಳು ಬಳಸುವ ಹಾಸುಗೆ ಇತ್ತು. ಆ ಹಾಸುಗೆ ಮೇಲೆ ಸನತ್ಕುಮಾರ ರಾಜಕುಮಾರನಿದ್ದ. ರಾಜಕುಮಾರನ ಆನಂದಕ್ಕಾಗಿ ನಾಟಕ ಏರ್ಪಾಟಾಗಿತ್ತು. ಆ ನಾಟಕವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ರಾಜಕುಮಾರನು ಸುಖವಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಗೆಳೆಯನನ್ನು ನೋಡಿ ಮಹೇಂದ್ರಸಿಂಹನಿಗೆ ಪುಳಕವಾಯಿತು. ಹೂ ಬಿಟ್ಟ ಕದಂಬ ವೃಕ್ಷದಂತೆ ರೋಮಾಂಚನಗೊಂಡನು. ಗೆಳೆಯನ ಬಳಿಗೆ ಓಡತೊಡಗಿದನು. ತನ್ನತ್ತ ಧಾವಿಸಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ಸ್ನೇಹಿತನನ್ನು ಕುಮಾರನೂ ನೋಡಿದ. ಹಾಸುಗೆಯಿಂದ ಎದ್ದು ಗೆಳೆಯನ ಕಡೆ ಬಂದನು. ತನ್ನ ಸಂತೋಷಾಧಿಕ್ಯವನ್ನು ತಡೆಯಲಾಗದೆ ಮಹೇಂದ್ರಸಿಂಹನು ರಾಜಕುಮಾರನ ಅಡಿದಾವರೆ ಮುಟ್ಟಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದವನೇ ಪ್ರಜ್ಞೆತಪ್ಪಿ ಬಿದ್ದುಹೋದ. ಆಗ ಮೂರ್ಛೆಯಿಂದ ಅವನನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಲು ತಣ್ಣೀರು ಚಿಮುಕಿಸಿದರು. ಅವನು ಎಚ್ಚಿತ್ತ

ಕೂಡಲೆ 'ಸ್ವಾಮೀ ಆರು ತಿಂಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿದ್ದಾಯಿತು. ನಿಮ್ಮನ್ನೇ ನಂಬಿದ್ದವನು ನಾನು' ಎಂದು ಬಿಕ್ಕಳಿಸಿ ಬಿಕ್ಕಳಿಸಿ ಅತ್ತನು. ಅಳುವ ಗೆಳೆಯನನ್ನು ರಾಜಕುಮಾರ ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿದನು. ದೇವ ವಿಳಾಸಿನಿಯನ್ನು ಕರೆದು 'ಇವನು ನನ್ನ ಸಹೋದರ. ತುಂಬ ಶ್ರಮಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಆಯಾಸ ಹೋಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಸುಖದಿಂದ ತೃಪ್ತಿಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಆಗಬೇಕು. ಅವನಿಗೆ ಸ್ನಾನ ಪಾನ ಭೋಜನ ಮೊದಲಾದುವು ನಡೆಯಲಿ. ಬೇಗ ಏರ್ಪಾಟು ಮಾಡಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ವಿದ್ಯಾಧರ ವಿಳಾಸಿನಿಯು ಹಾಗೇ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿದಳು. ಆ ಗೆಳೆಯನನ್ನು ತುಂಬ ವೈಭವದಿಂದ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದಳು. ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿದರು. ದೇವಲೋಕದ ಆಹಾರ ನೀಡಿದರು. ಬಟ್ಟೆ ಬರೆ ಆಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿದರು. ಸುಗಂಧದ್ರವ್ಯ ಲೇಪಿಸಿದರು. ಹೂಗಳನ್ನಿತ್ತರು. ತಾಂಬೂಲವಿತ್ತರು. ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಿದರು. ಅವನ ದುಃಖವೆಲ್ಲ ಮಾಯವಾಯಿತು. ಮೊದಲು ಕಡುಕಷ್ಟಪಟ್ಟವನು ಸ್ವರ್ಗ ಸೇರಿ ಸುಖ ಅನುಭವಿಸಿದಂತೆ ಆಯಿತು.

ಆಮೇಲೆ ರಾಜಕುಮಾರನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಕುಮಾರನಿದ್ದ ದಿವ್ಯಶಯ್ಯಾತಳದ ಮೇಲೆ ಅವನೂ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತನು. ಮೈಮೇಲೆ ಎಲ್ಲ ಆಭರಣಗಳ ಅಲಂಕರಣವಿತ್ತು. ಮೆತ್ತನೆಯ ಹಾಸುಗೆಯಿತ್ತು. ಒಂದೇ ಹಾಸುಗೆಯ ಮೇಲೆ ಗೆಳೆಯನೊಂದಿಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಮುಂದುಗಡೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಬ್ಬವಾಗುವಂಥ ದೇವತೆಗಳು ಇದ್ದರು. ಈ ದೇವಸಭೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ವಿಸ್ಮಯವಾಯಿತು. ತನ್ನ ಆಶ್ಚರ್ಯಗಳನ್ನು ಇನ್ನು ತಡೆಯಲು ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಗೆಳೆಯ ರಾಜಕುಮಾರನನ್ನು ಕೇಳಿದ: 'ಸ್ವಾಮೀ ಪ್ರತಶೀಲ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿದ ಸತ್ತುರುಷರು ಮರುಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ದೇವಾಂಗನೆಯರಿಗೆ ಒಡೆಯರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ನೀನು ಇದೇ ಭವದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ವೈಭವವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದೀಯೆ. ಇದು ನನಗೆ ಮಹಾ ವಿಸ್ಮಯವಾಗಿದೆ'. ಆ ಮಾತಿಗೆ ರಾಜಕುಮಾರನು 'ಇವರು ದೇವಕನ್ನೆಯರಲ್ಲ. ಇವರು ವಿದ್ಯಾಧರಿಯರು' ಎಂದನು.

'ಇವರನ್ನು ನೀವು ಹೇಗೆ ಪಡೆದಿರಿ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಯಾವ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಬಂದಿರಿ. ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿರಿ' ಎಂದು ಗೆಳೆಯನನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ರಾಜಕುಮಾರನು ಹಿಂದಿನ ಇರುಳೆಲ್ಲ 'ಅತಿರಂಜನೆ' ಎಂಬ ನಾಟಕವನ್ನು ನೋಡಿದ್ದನು. ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ನಾಟಕ ನೋಡಿದ್ದರಿಂದ ನಿದ್ರೆಗೆಟ್ಟಿದ್ದನು. ಕಣ್ಣು ಎಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಅವನು ಪಂಡಿತೆಯಾದ

ಇನ್ನೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಕರೆದು 'ನನ್ನ ಈ ಮಹೇಂದ್ರಸಿಂಹನಿಗೆ ನನ್ನ ಸಂಬಂಧವಾದ ಇದುವರೆಗೆ ನಡೆದ ಕಥೆಯೆಲ್ಲವನ್ನು ಹೇಳು' ಎಂದು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು. ತಾನು ಮಲಗಲು ಹೋದನು. ಇತ್ತ ಗೆಳೆಯನಿಗೆ ಆಕೆ ಎಲ್ಲ ಕಥೆಯನ್ನೂ ಹೇಳಲು ತೊಡಗಿದಳು:

ರಾಜಕುಮಾರನು ಹತ್ತಿ ಕುಳಿತದ್ದು ದುಷ್ಟ ಕುದುರೆ. ಅದು ಕುಮಾರನನ್ನು ಹೊತ್ತು ಮನೋವೇಗದಿಂದ ಓಡಿತು. ಬೆಟ್ಟ ಹತ್ತಿತು. ಕಾಡಿಗೆ ನುಗ್ಗಿತು. ಕಮರಿಗಳಲ್ಲಿ ನುಸುಳಿತು. ಹಳ್ಳತೊರೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿತು. ಮೂರುದಿವಸ ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ಒಂದೇ ಸಮನೆ ಓಡಾಡಿತು. ಆ ವೇಗ ರಭಸಗಳಿಗೆ ಅದರ ಕರುಳು ಕತ್ತರಿಸಿತು. ಬೆನ್ನು ಚರ್ಮ ಹರಿದುಹೋಯಿತು. ತುಂಟ ಕುದುರೆ ಸತ್ತು ಹೋಯಿತು. ಕುಮಾರನೂ ಹಸಿವು ದಾಹ ಹೆಚ್ಚಿ ಆಯಾಸಪಟ್ಟನು. ಶಕ್ತಿಗುಂದಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡಾಲದ ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಇದ್ದ ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರೆ ಹೋದನು. ಆಗ ಆ ವಟವೃಕ್ಷದೊಳಗೆ ಇದ್ದ ಮನೋಹರ ಅನ್ನೋ ಒಬ್ಬ ಯಕ್ಷ ಈ ಕುಮಾರನನ್ನು ಕಂಡ. ಈ ಕುಮಾರನು ಮುಂದೆ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಆಗುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಅರಿತನು. ಗಂಧವನ್ನು ಬೆರೆಸಿದ ನೀರನ್ನು ಚಿಮುಕಿಸಿದನು. ತಂಗಾಳಿ ಬೀಸಿದನು. ದೇಹಕ್ಕೆ ಆಪ್ಯಾಯಮಾನವಾಯಿತು. ಬಂಗಾರದ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸುವಾಸನೆ ಇರುವ ತಣ್ಣಗಿರುವ ನೀರನ್ನು ಕುಮಾರನಿಗೆ ಕುಡಿಯಲು ಕೊಟ್ಟನು. ಕುಮಾರನು ಅವನನ್ನು ಕಂಡು 'ನೀನು ಯಾರು, ಈ ನೀರನ್ನು ಎಲ್ಲಿಂದ ತಂದೆ' - ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಆತನು ಇಂತು ಉತ್ತರ ಹೇಳಿದನು:

'ನಾನು ಈ ಆಲದ ಮರದ ಮೇಲೆ ವಾಸಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಾನೊಬ್ಬ ಯಕ್ಷ. ನನ್ನ ಹೆಸರು ಮನೋಹರ. ಈ ನೀರನ್ನು ಕ್ಷುಲ್ಲಕ ಮಾನಸ ಎಂಬೊಂದು ಸರೋವರದಿಂದ ತಂದೆ'. ಅದಕ್ಕೆ ರಾಜಕುಮಾರನು 'ಹಾಗಾದರೆ ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ಆ ಕೊಳದ ಬಳಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಬೇಕು. ನಾನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆ ನೀರಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಕುಡಿಯಬೇಕು. ಹಾಗಲ್ಲದೆ ನನಗೆ ನೀರಡಿಕೆ ಹಿಂಗುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅದರಂತೆ ಆ ಯಕ್ಷನು ಕುಮಾರನನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೊರಟನು. ಆ ಸರೋವರದ ತಡಿಯಲ್ಲಿ ಇಳಿಸಿ ಹೋದನು.

ಆದರೆ ಅದೇ ವೇಳೆಗೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಯಕ್ಷನು ಬಂದನು. ಅವನು ಸಿತಯಕ್ಷ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಒಬ್ಬ ವೆಂತರ ದೇವನು. ಅವನು ವಿನೋದಾರ್ಥವಾಗಿ

ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ರಾಜಕುಮಾರನನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಒಡನೆಯೇ ಅವನಿಗೆ ಹಿಂದಣ ಭವದ ಸೇಡು ಹೆಡೆ ಎತ್ತಿತು. ಕೋಪವು ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ಕಿಡಿ ಕಾರಿತು. ಅವನು ಭೈರವರೂಪ ಧರಿಸಿದನು. ಕಳಕಳ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಗರ್ಜಿಸಿದನು. ರಾಜಕುಮಾರನತ್ತ ಧಾವಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಈ ರೀತಿ ರೌದ್ರಾಕಾರದಿಂದ ಬರುವವನನ್ನು ಕುಮಾರನು ಕಂಡನು. ಆಗ ಕುಮಾರನು ಸಿಂಹನಾದ ಮಾಡಿದನು. ಕತ್ತಿಯಂತಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಕಲ್ಲನ್ನು ಕಿತ್ತು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ಪ್ರತಿರಾಕ್ಷಸನ ಹಾಗೆ ಎದುರಿಸಿ ನಿಂತನು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ವೆಂತರನು ಕುಮಾರನನ್ನು ನಾಗಪಾಶದಿಂದ ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿದನು. ಕುಮಾರನು ತನ್ನ ಅಂಗೈಯಿಂದ ನಾಗಪಾಶವನ್ನು ಕಿತ್ತುಹರಿದು ಬಿಸಾಕಿದನು. ಆಗ ಆ ವೆಂತರನು ನಾನಾ ವಿಧವಾದ ಮಾಯಾಯುದ್ಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಕುಮಾರನೂ ಯಷ್ಟಿ ಮುಷ್ಟಿ ಪ್ರಹಾರಗಳಿಂದ ಕಾದಾಡಿ ಗೆದ್ದನು. ಆಗ ವೆಂತರನು ಕುಮಾರನನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಕಡಲಿನ ಬಡಬಾಗ್ನಿಯೊಳಗೆ ಹಾಕಿ ಕೊಲ್ಲುತ್ತೇನೆಂದು, ಕಂಡಿತಾ ನಿನ್ನನ್ನು ಜೀವ ಸಹಿತ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದನು. ನೆಲದಿಂದ ಬಾನಿನವರೆಗೆ ಉಬ್ಬಿಕೊಂಡು ಬೆಳೆದುನಿಂತನು. ಕುಮಾರನೂ ಸ್ಥಿರವಾದ ವಜ್ರಾಘಾತದ ಹಾಗೆ ಮುಂಗೈಯಿಂದ ಆ ವೆಂತರನ ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಗುದ್ದಿದನು. ರಾಜಕುಮಾರನು ದೇವಪುರುಷನು. ಕುಮಾರನ ಹಸ್ತ ಪ್ರಹಾರದಿಂದ ವೆಂತರನು ಕಕ್ಕಾಬಿಕ್ಕಿ ಆದನು. ಕುಮಾರನ ಏಟುಗಳನ್ನು ತಡೆಯಲಾಗದೆ ಬೆನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಓಡಿ ಹೋದನು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಯಕ್ಷ ಕಿನ್ನರಾದಿಗಳು ಕೈಮುಗಿದರು. ಜಯಕಾರ ಮಾಡಿದರು. ಹೂಗಳಿಂದ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ಇಂದ್ರಪ್ರಭ ಎಂಬ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ದೇವನು ಬಂದು ಕುಮಾರನ ಕಾಲಿಗೆ ಎರಗಿದನು. ಅವನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು: 'ನಾನು ೩೬ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ನೀನು ಬರುವುದನ್ನೇ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ರಾಜನು ನನಗೆ ಈ ಕೆಲಸ ವಹಿಸಿದ್ದನು. ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯದಿಂದ ಇಂದು ನೀನು ಬಂದಿದ್ದೀಯೆ. ಇಗೋ ಈ ವಿಮಾನವು ನಿನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಬಾ ವಿಮಾನವನ್ನು ಹತ್ತಿ ಕುಳಿತುಕೊ. ನಮ್ಮ ಅರಸನ ಬಳಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತೇನೆ'. ಇಂದ್ರಪ್ರಭನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ರಾಜಕುಮಾರನು 'ಸ್ವಲ್ಪ ತಾಳು, ಮೊದಲು ನನ್ನ ಬಯಕೆಯನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಕುಮಾರನು ಆ ಕೊಳವನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು. ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವ ತನಕ ಈಜಿದನು. ಅನಂತರ ವಿಮಾನ

ಹತ್ತಿದನು. ಖೇಚರನು ಕುಮಾರನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟನು. ಆ ವನದಲ್ಲಿ ಅತಿ ರಮಣೀಯವಾದ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾಧರ ಕನ್ನೆಯರ ಬಳಿ ಇಳಿಸಿ ಹೋದನು. ಈ ಕಡೆ ಆ ಖೇಚರ ಕನ್ನೆಯರ ಕಣ್ಣುಗಳೆಂಬ ಮೀನುಗಳು ಕುಮಾರನ ರೂಪವೆಂಬ ಗಾಳದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದವು. ಮನಃಧನ ಬಾಣಗಳು ಅವರ ಎದೆಯೊಳಗೆ ನಾಟಿದವು. ಅವರೆಲ್ಲ ಕಾಮಪರವಶರಾದರು. ಕುದಿಯುವ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಮೀನುಗಳಾದರು. ಮದನನು ಬಿಲ್ಲುಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅದೇನು ಕುಶಲನೋ. ಅವನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಮನಸ್ಸುಗಳನ್ನು ನೋಯಿಸಬಲ್ಲ.

ಆ ಕಡೆ ಇಂದ್ರಪ್ರಭನು ತನ್ನ ಒಡೆಯ ಭಾನುವೇಗನನ್ನು ಕಂಡನು. ಆದೇಶ ಪುರುಷನಾದ ರಾಜಕುಮಾರನನ್ನು ಕರೆತಂದು ಮಣಮಂಟಪದ ಬಳಿ ಕನ್ನೆಯರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದನು. ಆಗ ಆ ರಾಜನು ವಿಪುಲಶ್ರೀ ಎಂಬ ಕನ್ನೆಯನ್ನು ಕರೆದು 'ನೀನು ಬೇಗ ಹೋಗಿ ಕೀರ್ತಿವಂತನಾದ ಕುಮಾರನಿಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಏರ್ಪಾಟು ಮಾಡು' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಆಕೆ ಸಪರಿವಾರದಿಂದ ಬಂದು ಕುಮಾರನಿಗೆ ಮಜ್ಜನ ಭೋಜನ ಪ್ರಸಾದನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದಳು. ತರುವಾಯ ದಿವ್ಯ ಶಯ್ಯಾತಳದ ಮೇಲಿರಿಸಿದಳು. ಕುಮಾರನು ಸುಖಾಸನದಲ್ಲಿದ್ದನು. ಅವನ ಮುಂದೆ ಅನಂಗಸುಂದರಿಯು ನೃತ್ಯ ಮಾಡಿದಳು, ನಾಟಕವನ್ನು ಅಭಿನಯಿಸಿದಳು. ಕುಮಾರನ ಮುಂದೆ ವಿನಯದಿಂದ ಬಂದು ನಿಂತಳು. ಕುಮಾರನು 'ನೀವೆಲ್ಲ ಈ ವಿಧವಾಗಿ ನನಗೆ ಉಪಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೀರಿ. ಏಕೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೀರಿ. ನೀವೆಲ್ಲ ಯಾರು' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಆಕೆ 'ಸ್ವಾಮೀ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿ' ಎಂದು ಉತ್ತರ ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು.

ವಿಜಯಾರ್ಥ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಿಯಸಂಗ ಪಟ್ಟಣವಿದೆ. ವಿದ್ಯಾಧರನಾದ ಭಾನುವೇಗನು ಆ ಪುರಾಧಿಪನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆತನಿಗೆ ಎಂಟು ಜನ ಮಗಳುಗಳು. ಇವರನ್ನು ಯಾರಿಗೆ ಕೊಡುವುದು ಎಂದು ಒಂದು ದಿವಸ ನೈಮಿತ್ತಿಕನನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ನೈಮಿತ್ತಿಕನು 'ಈ ಕೊಳದಲ್ಲಿ ಸಿತಯಕ್ಷದೇವನನ್ನು ಯಾರು ಕಾದಿ ಗೆಲ್ಲುವರೋ ಅವನಿಗೆ ಈ ಕೂಸುಗಳನ್ನು ಕೊಡಿ' ಎಂದು ಆದೇಶಿಸಿದನು. ಅದರಿಂದ ಕುಮಾರನೇ, ನೀನೇ ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿ' ಎಂದರು. ಆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ತುಂಬ ವೈಭವದಿಂದ ಖೇಚರೇಂದ್ರನಾದ ಭಾನುವೇಗನೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಆತನೇ ನಿಮ್ಮ ಮಾವನೆಂದು ಕುಮಾರನಿಗೆ ಪರಿಚಯಿಸಿದರು. ಕೂಡಲೆ ಕುಮಾರನು ಎದ್ದು ನಿಂತು ಎದುರು

ಹೋಗಿ ತಕ್ಕ ವಿನಯದಿಂದ ಬರಮಾಡಿದನು. ವಿದ್ಯಾಧರೇಂದ್ರನು ಸನತ್ಕುಮಾರನನ್ನು ನೋಡಿ, ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಅಳಿಯನನ್ನು ಪಡೆದ ಹಾಗಾಯಿತೆಂದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆನಂದಿಸಿದನು. ಕುಮಾರನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ತನ್ನ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಸೇರಿ, ಅದೇ ದಿವಸ ಎಂಟು ಜನ ಮಗಳುಗಳನ್ನು ಕುಮಾರನಿಗಿತ್ತು ಧಾರೆಯೆರೆದನು. ಕುಮಾರನು ಆ ದಿವ್ಯಾಂಗನೆಯರೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾಸಾದದ ಶಯ್ಯಾತಳದಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿದ್ದನು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಅದೇ ದಿವಸ ಒಬ್ಬ ವನದೇವತೆ ಬಂದು ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕುಮಾರನನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋದಳು. ಹರಿಕೂಟವೆಂಬ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಜ್ಯೋತಿವನವಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯವಾದ ಸೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಕುಮಾರನನ್ನು ಇಟ್ಟುಹೋದಳು. ಬೆಳಗಾದ ಮೇಲೆ ಕುಮಾರನು ಎಚ್ಚೆತ್ತು ಕಣ್ಣುಬಿಟ್ಟು ನೋಡುತ್ತಾನೆ, ಎಲ್ಲಾ ಹೊಸದು ದಿಕ್ಕುಗಳ ಕಡೆನೋಡಿದ, ವನವನ್ನು ನೋಡಿದ, ಬಳ್ಳಿಮಾಡವನ್ನು ನೋಡಿದ 'ಏನಿದು ನನಗೆ ಮಹಾವಿಸ್ಮಯವಾಗಿದೆ. ರಾತ್ರಿಯಷ್ಟೇ ನನಗೆ ಮದುವೆ ಆಯಿತು. ಹಾಗಾದರೆ ಅದೇನು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣವಾಯಿತೋ ಅಥವಾ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಮದುವೆ ಆದೇನೋ' ಎಂದು ಅನುಮಾನವಾಗಿ ತನ್ನ ಕೈಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡಿದ. ಕೈಗೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಕಂಕಣ ಹಾಗೇ ಇತ್ತು. ಸರಿ, ಏನಾಗಬೇಕೋ ಅದು ಆಗುತ್ತೆ. ಸುಖದಲ್ಲಿ ಹಿಗ್ಗುವುದು ಏಕೆ, ವಿಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವಿಷಾದ ಏಕೆ- ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲೇ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ವನದಿಂದ ಆರ್ತನಾದ ಕೇಳಿ ಬಂತು. ಒಬ್ಬ ಕನ್ನೆಯು ಹುಯ್ಯಲಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು: 'ಸಾಕೇತಪುರದ ಅಧಿಪನಾದ ಸುರಥನೆಂಬ ಅರಸನಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದವಳು ನಾನು. ಸನತ್ಕುಮಾರನ ಹೆಂಡತಿ ನಾನು. ಸುನಂದೆ ಎಂದು ನನ್ನ ಹೆಸರು. ನನ್ನನ್ನು ಅನ್ಯಾಯದಿಂದ ವಜ್ರವೇಗನೆಂಬ ವಿದ್ಯಾಧರನು ಅಪಹರಿಸಿ ತಂದಿದ್ದಾನೆ. ಕಿನ್ನರ ಕಿಂಪುರುಷ ಗರುಡ ಗಂಧರ್ವ ಯಕ್ಷ ರಾಕ್ಷಸ ದೇವತೆಗಳಿರಾ, ವಿದ್ಯಾಧರರಿರಾ, ಯಾರಾದರೂ ಸರಿಯೆ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಿ' ಎಂದು ಆ ಸುನಂದೆ ಮೊರೆಯಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಕೂಗು ಕರುಣಾಜನಕವಾಗಿತ್ತು. ಕುಮಾರನು ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟನು. ಆ ಅಳು ಬಂದ ಕಡೆ ಹೋದನು. ಸ್ವಟಿಕ ಶಿಲೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಡೆ ಇದ್ದ ಒಬ್ಬ ಯಕ್ಷ ಕನ್ನೆ ಕಾಣಿಸಿದಳು. ನೀನು ಯಾರು? ಏನಾಯಿತು, ಆ ಸನತ್ಕುಮಾರ ಎಂಬಾತ ಯಾರು ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ಆಕೆ ತನ್ನ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದಳು. ಅಯೋಧ್ಯಾ ಪುರವನ್ನು ಆಳುವ ಸುರಥರಾಜ -ಚಂದ್ರಯಶೆ ಮಹಾದೇವಿಯರ ಮಗಳು ನಾನು ಸುನಂದೆ. ನಾನು ಇನ್ನೂ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇರುವಾಗಲೇ ಸನತ್ಕುಮಾರನಿಗೆ ಹೆಂಡತಿಯೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದರು. ನಾನು ಬೆಳೆದು ಉದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಉಯ್ಯಾಲೆ ಆಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಭೂಮಿಗೆ ವಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದ ವಜ್ರವೇಗ ವಿದ್ಯಾಧರನು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹಾರಿದನು. ನಾನು ಹುಯ್ಯಲಿಟ್ಟರೂ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ತಂದಿಟ್ಟು ಏಳುದಿವಸ ಆದುವು. ಆ ಸನತ್ಕುಮಾರ ಎಂಬುವನು ಹಸ್ತಿನಾಪುರ ಆಳುವ ವಿಶ್ವಸೇನನ ಮಗ.

ರಾಜಕುಮಾರನು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ 'ನೀನು ಆ ಸನತ್ಕುಮಾರನನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದೀಯಾ, ಅವನು ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಾ' ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದನು. ಆಕೆ 'ನನ್ನ ತಂದೆ ಒಮ್ಮೆ ಹಸ್ತಿನಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಕುಮಾರನನ್ನು ಕಂಡು ಅದೇ ರೂಪವನ್ನು ಚಿತ್ರಪಟದಲ್ಲಿ ಬರೆದು ತಂದನು. ಆ ಪಟದೊಳಗಿನ ರೂಪವನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಹೊತ್ತು ನೋಡುತ್ತ ಅದನ್ನೇ ಮತ್ತೆ ಬರೆಯುತ್ತ ಭಾವಿಸುತ್ತ ಇದ್ದೇನೆ. ಅದರಿಂದ ನನಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ, ಆ ರೂಪವು ನಿಮ್ಮನ್ನೇ ಹೋಲುತ್ತದೆ' ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದಳು.

'ಅಂತಾದರೆ, ನಾನೇ ಸನತ್ಕುಮಾರನು' ಎಂದು ರಾಜಕುಮಾರನು ತನ್ನ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಹೇಳಿದನು. ಆಗ ಅವಳಿಗೆ ಹರ್ಷವಾಯಿತು, ರೋಮಾಂಚನವಾಯಿತು. ಮುಖ ಅರಳಿತು. ಅರಸುವ ಬಳಿ ಕಾಲಿಗೆ ತೊಡರಿತು ಎಂಬಂತಾಯಿತು. 'ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯದಿಂದ ಸ್ವಾಮೀ ನೀವಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರಿ. ಆ ವಜ್ರವೇಗನು ತನ್ನ ತಂಗಿಯನ್ನು ನನಗೆ ಕಾವಲಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಲು ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ಆ ತಂಗಿಯೂ ಜಲಕ್ರೀಡೆಗೆಂದು ಹೋದಳು. ಅವರು ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಾವು ಹೋಗೋಣ ನಡೆಯಿರಿ' ಎಂದು ಸುನಂದೆ ಹೇಳಿದಳು. ಅವಳ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಕುಮಾರನು 'ಅಂಜಬೇಡ, ನಿನ್ನನ್ನು ತಂದವನನ್ನು ಕಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಯಮನ ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕುತ್ತೇನೆ. ಅವನ ಕತೆ ಮುಗಿಸದೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ'ವೆಂದನು. ಆ ಮಾತಿಗೆ ಸುನಂದೆ ಭಯದಿಂದ ನಡುಗಿದಳು. 'ಸ್ವಾಮೀ, ಆತನು ಸಾಮಾನ್ಯನಲ್ಲ, ಆಕಾಶಗಾಮಿ. ಅಂತಹವನನ್ನು ನೀವು ಹೇಗೆ ಕೊಲ್ಲುತ್ತೀರಿ ಎಂದು ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಹೇಳಿದಳು. ಕುಮಾರನು ನಕ್ಕನು, 'ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹಾರಾಡುವ ಕಾಗೆಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದು ಏನು ಕಷ್ಟವೇ' ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಸರಿಯಾಗಿ ವಜ್ರವೇಗನು

ಬರುವಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಆ ಕನ್ಯೆ ಅಂಜಿ ಪ್ರಾಸಾದದ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಂಡಳು. ಖೇಚರನೂ ಬಂದನು. ಕುಮಾರನನ್ನು ಕಂಡನು. ಹುರುಡೂ ಮುಳಿಸೂ ಹೆಚ್ಚಿತು. 'ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ನುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದೆಯಾ, ನಿನ್ನನ್ನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಕೊಲ್ಲುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಕಿತ್ತ ಕತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ಕುಮಾರನ ಮೇಲೆ ಎರಗಿದನು. ಅವನ ಕತ್ತಿಯೇಟನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ರಾಜಕುಮಾರನು ಸಿಂಹದ ಹಾಗೆ ಮೇಲೆ ಹಾರಿದನು. ವಜ್ರಕ್ಕೆ ಸಮನಾದ ಕೈಯಿಂದ ಕುಮಾರನು ಆ ಖೇಚರನ ಹೆಕ್ಕತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ತಿವಿದನು. ಖೇಚರನು ತನ್ನ ವಿದ್ಯಾಧರರ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ಹಾಕುವಂತೆ ಹಾರಿ ಮೇಲಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದು ಕೂಡಲೆ ಸತ್ತನು.

ಕುಮಾರನು ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸಿದನು -'ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ವಿವಾಹ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕನ್ಯೆಯು ಒಬ್ಬಂಟಿಗಳಾಗಿ ಇರುವಾಗ ಅವಳ ಬಳಿ ಇರುವುದು ಸತ್ತುರುಷನಿಗೆ ಸರಿಯಲ್ಲ.' ಹಾಗೆ ಆಲೋಚಿಸಿ ಕುಮಾರನು ತಾನು ಮೊದಲು ಇದ್ದ ಲತಾಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಇತ್ತ ವಜ್ರವೇಗನ ತಂಗಿ ಸಂಧ್ಯಾವಳಿ ಎಂಬಾಕೆ ಮಾನಸ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಜಲಕ್ರೀಡೆ ಮುಗಿಸಿದಳು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ನೋಡಿದರೆ ಅಣ್ಣ ಸತ್ತು ಬಿದ್ದಿದ್ದಾನೆ. ಅವಳು ಮೂರ್ಛೆಹೋದಳು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬಂತು. ಕೋಪ ಬೆಂಕಿ ಆಯಿತು. ನನ್ನ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕೊಂದ ಆ ದುರಾತ್ಮನು ಎಲ್ಲಿ, ಅವನು ಪಾತಾಳ ಹೊಕ್ಕಿದ್ದರೂ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಹುಡುಕಿ ಕೊಲ್ಲುವುದು ನಿಜ -ಎಂದು ಭಯಂಕರ ರೂಪದಿಂದ ದಿಕ್ಕು ದೆಸೆಗಳತ್ತ ನೋಡಿದಳು. ಯಾರೂ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಸುನಂದೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದಳು. ಸುನಂದೆಯು 'ಕೆಟ್ಟವರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸು, ಒಳ್ಳೆಯವರನ್ನು ಕಾಪಾಡು ಎಂಬಂತೆ ಲೋಕವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವವನು ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿ. ಅಂಥವನು ಜಾರ ಚೋರರನ್ನು ಕೊಲ್ಲದೆ ಬಿಡುತ್ತಾನೆಯೆ. ಅಗೋ ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯು ಅಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ ನೋಡು' ಎಂದು ತೋರಿಸಿದಳು. ಆಕೆ ಕತ್ತಿ ಗುರಾಣಿ ಹಿಡಿದು ವಿಭೀಷಣವಾದ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಇದೊ ಕೊಲ್ಲುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಕುಮಾರನ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಳು. ಕುಮಾರನ ಚೆಲುವನ್ನು ನೋಡಿದಳು. ಕ್ರೋಧ ಹೋಯಿತು. ಕಾಮ ಉಕ್ಕಿತು. ಆಗ ಅವಳು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದಳು. ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣನು ತನ್ನ ತಪ್ಪಿನಿಂದ ತಾನು ಸತ್ತನು. ಅದರಲ್ಲಿ ಈ ಕುಮಾರನದೇನೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಚಿಂತಿಸಿದವಳೇ ತನ್ನ ಭಯಂಕರ ರೂಪವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದಳು. ಎಂದಿನ ಮಾಮೂಲಿನ ಸಹಜ ರೂಪ ಪಡೆದಳು. ಅಣ್ಣನ ಶವಸಂಸ್ಕಾರ

ಮಾಡಿದಳು. ಸ್ನಾನ ಮುಗಿಸಿದಳು. ವಿರಹವನ್ನು ತಡೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಾಮತಾಪದಿಂದ ಬೆಂದು ಬಸವಳಿದು ಕೊರಗಿದಳು. ಸುನಂದೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಳು. 'ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಾನು ಬಾಳುತ್ತೇನೆ. ನೀನೆ ಸೋದರಿ, ಕಲ್ಯಾಣ ಮಿತ್ರ. ಅದರಿಂದ ನೀನು ಈ ಕುಮಾರನಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಹೇಳು - ವಿಜಯಾರ್ಥ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಮಂಡಿತ ಪುರಾಧಿಪತಿಯಾದ ಅಶನಿವೇಗನೆಂಬ ವಿದ್ಯಾಧರನಿಗೂ ವಿದ್ಯುತ್ಪ್ರಭೆ ಎಂಬ ಮಹಾದೇವಿಗೂ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗಳು ಸಂಧ್ಯಾವಳಿ ನಾನು. ನಾನು ಕುಮಾರನೇ ನನಗೆ ಶರಣು ಎಂದು ಇದ್ದೇನೆ. ನನ್ನನ್ನು ಕುಮಾರನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲೇ ಬೇಕು ಎಂದು ನೀನು ಕೂಡ ನನ್ನ ಪರವಾಗಿ ನಿಂತು ಹೇಳು' ಎಂದು ಸುನಂದೆಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದಳು. ಸುನಂದೆಯೂ ಕುಮಾರನಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಹೇಳಿದಳು. ಅದಕ್ಕೆ ಕುಮಾರನು 'ತಾಯಿ ತಂದೆಯರು ಬಂದು ಒಪ್ಪಿಸದಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವುದು ನನಗೆ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ' ಎಂದು ಮರುಮಾತು ಕೊಟ್ಟನು. ಆದರೆ ಸುನಂದೆಯು 'ಮಿತ್ರ ಸಂಬಂಧಿಕರಾದ ಜನಗಳು ಮುಂದೆ ಇದ್ದು ಕೊಟ್ಟರೆ ಮದುವೆ ಆಗುವುದು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದಳು. ದಿವ್ಯ ದೇವತೆಗಳನ್ನೆ ಬಾಂಧವರನ್ನಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಸಂಧ್ಯಾವಳಿಯನ್ನು ಮಹಾವಿಭೂತಿಯಿಂದ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಪುರಸ್ಕರವಾಗಿ ಕುಮಾರನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ ಮಾಡಿದಳು. ಅನಂತರ ಸಂಧ್ಯಾವಳಿ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ಸುನಂದೆಯನ್ನು ಕುಮಾರನಿಗಿತ್ತು ಮದುವೆ ಮಾಡಿದಳು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಗಾಂಧರ್ವ ವಿವಾಹವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸುಖದಿಂದ ಸಮಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ಅವರು ಅತ್ತ ಇರಬೇಕಾದರೆ-

ಇತ್ತ ಅಶನಿವೇಗನು ತನ್ನ ಮಗ ಹೋಗಿ ತುಂಬ ಹೊತ್ತು ಆಯಿತು. 'ಏಕಿಷ್ಟು ತಡ ಮಾಡಿದ, ಹೋಗಿ ನೋಡಬೇಕು, ಮಗನ ಅವಸ್ಥೆಯು ಏನಾಗಿದೆಯೋ, ಹೋಗು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬಾ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಅವಳೋಕಿನೀ ಎಂಬ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಅಟ್ಟಿದನು. ಆ ವಿದ್ಯೆಯು ಪಾರಿವಾಳ ರೂಪದಿಂದ ಹಾರಿಬಂದು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಯಿತು. ಇದನ್ನು ಸಂಧ್ಯಾವಳಿ ನೋಡಿದಳು. ತನ್ನ ಗಂಡನಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು- 'ಸ್ವಾಮೀ, ನನ್ನ ತಂದೆ ವಿದ್ಯಾಧರರಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಪ್ರಚಂಡನು ಮಹಾಬಲಶಾಲಿ, ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಿ. ವಜ್ರವೇಗನು ಸತ್ತುದನ್ನು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ. ತಪ್ಪದೆ ಅವನು ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಅದರಿಂದ ನೀವು ನಾನು ಕೊಡುವ ಪ್ರಜ್ಞಪ್ತಿ ಎಂಬ ಈ ಮಹಾವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ' ಎಂದಳು.

ರಾಜಕುಮಾರನು ನಕ್ಕನು. ಮುಗುಳುನಗೆ ತುಂಬಿ 'ಖೇಚರರೆಂಬ ಎರಲೆಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಈ ವಿದ್ಯೆಯ ಸಹಾಯಬೇಕೆ? ಅದರ ಅಗತ್ಯ ನನಗಿಲ್ಲ' ಎಂದು ನಿರಾಕರಿಸಿದನು. ಅವಳು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಬಲವಂತ ಮಾಡಿದಳು. ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ಬಿದ್ದು 'ನೀವು ಇದನ್ನು ಪಡೆಯಲೇ ಬೇಕು' ಎಂದು ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ಆ ವಿಶೇಷ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದಳು. ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಆ ಕಡೆ ಬೇರೆ ಸಂಗತಿ ನಡೆದಿತ್ತು. ಚಂದ್ರವೇಗ ಭಾನುವೇಗ ಎಂಬ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರಿದ್ದರು. ಚಂದ್ರವೇಗನಿಗೆ ನೂರು ಜನ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಾದರು. ಅಶನಿವೇಗನು ತನ್ನ ಮಗನಾದ ವಜ್ರವೇಗನಿಗೆ ಆ ಕನ್ನೆಯರನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದನು. ಚಂದ್ರವೇಗನು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ದೈವಜ್ಞನನ್ನು ಕರೆಸಿ ಈ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಯಾರಿಗೆ ಕೊಡುವುದೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರ ಕೇಳಿದನು. ಆತನು 'ಮಾನಸ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಸಿತ ಯಕ್ಷನನ್ನು ಗೆದ್ದು, ವಜ್ರವೇಗನನ್ನು ಯಾರು ಕೊಲ್ಲುವನೋ ಅವನಿಗೆ ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೊಡಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅದರಂತೆ ಈಗ ಚಂದ್ರಸೇನನ ಕಡೆಯಿಂದ ಕುಮಾರನ ಬಳಿಗೆ ರಥ ಬಂದಿತು, ಸಹಾಯಕರೂ ಬಂದರು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅತ್ತ ತಾನು ಕಳಿಸಿದ ವಿದ್ಯೆಯ ಮೂಲಕ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿದು ಅಶನಿವೇಗನು ಮುಳಿಸಿನಿಂದ ಮಸಗಿ ಸಮಸ್ತ ಸೇನೆಸಹಿತ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಇಂದ್ರನ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕರೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಕುಮಾರನನ್ನು ಮೂದಲಿಸಿದನು. ಆಗ ರಾಜಕುಮಾರನು ಅರ್ಧಚಂದ್ರವೆಂಬ ಬಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಶನಿವೇಗನ ತಲೆಯನ್ನು ಚಕ್ಕನೆ ಕತ್ತರಿಸಿದನು. ಮಣಿ ಖಚಿತ ಕಿರೀಟದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ತಲೆಯು ಮಿಂಚಿನ ಕಪಾಳದ ಹಾಗೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತ ಹಾರಿ ಹೋಗಿ ಶತ್ರು ಸೈನ್ಯದ ಬಳಿ ಧೊಪ್ಪೆಂದು ಬಿತ್ತು. ಹಗೆಗಳು ಹೆದರಿ ಓಡಿದರು, ಶರಣಾದರು. ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದರು, ಹುಲ್ಲು ಕಚ್ಚಿ ಕೈ ಮುಗಿದು ನಿಂತರು. ಕುಮಾರನು ಅಭಯ ಘೋಷಣೆ ಮಾಡಿದನು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಭಯದಾನ ಕೊಟ್ಟನು. ಚಂದ್ರಸೇನನೂ ಕುಮಾರನಿಗೆ ನೂರುಜನ ಮಗಳುದಿರನ್ನೂ ಮದುವೆ ಮಾಡಿದನು.

-ಎಂಬುದಾಗಿ ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲ ಕಥಾವಳಿಯನ್ನೂ ರಾಜಕುಮಾರನ ಗೆಳೆಯನಾದ ಮಹೇಂದ್ರಸಿಂಹನಿಗೆ ಖೇಚರ ವಿಳಾಸಿನಿಯು ಹೇಳಿದಳು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕುಮಾರನೂ ನಿದ್ರೆ ಮುಗಿಸಿ ಎದ್ದು ಬಂದನು. ಆಗ ಗೆಳೆಯನಿಗೆ 'ನಿನ್ನ ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದ ತಾಯಿತಂದೆಯರು ಉಳಿಯುವುದು ಕಷ್ಟ. ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗೋಣ' ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದನು. ಅದರಂತೆ ತನ್ನ ಮಾವಂದಿರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ

ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದನು. ತನ್ನ ಮಡದಿಯರೊಂದಿಗೆ ಮಹಾವಿಭೂತಿಯಿಂದ ಬಂದು ಹಸ್ತಿನಾಪುರ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ತಾಯಿ ತಂದೆಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಬಹುಕಾಲ ಸುಖವಾಗಿ ಇದ್ದನು.

ಇದು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯ ಕಥೆ, ಜನಪದ ಕಥೆ. ಇಂಥ ಕಿನ್ನರ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಊಹೆಗೆ ಮೀರಿದ ಘಟನಾವಳಿಗಿರುತ್ತವೆ. ಅತಿಮಾನುಷ ಸಹಾಯಕರು ಕಥಾನಾಯಕನಿಗೆ ಒದಗಿಬರುವಂತೆ ಅತಿಮಾನುಷ ವಿರೋಧಿಗಳೂ ಎದುರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಸನತ್ಕುಮಾರನಿಗೆ ಇವೆರಡೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ಜನಪದ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೂಕೊಟ್ಟ ಚದುರೆ ಮತ್ತು ದೇವಕನ್ನೆಯರು ಮುಂತಾದುವು ಈ ಕಥಾಮಾದರಿಗೆ ಸೇರಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಆರಂಭದಲ್ಲೇ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಈ ಕಥೆಯ ಪೂರ್ವಾರ್ಧವನ್ನಷ್ಟೆ ಇಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಿದೆ. ಇದರ ಉತ್ತರಾರ್ಧದ ಕಥೆ ಇನ್ನೂ ಇದೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಜನಪದ ಕಥೆಯ ಅಂಶಗಳಿವೆ; ಆದರೆ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಟಪದೀಯ ಮತ್ತು ಜೈನ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಂಶಗಳು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಕಾರನಾದ ಭ್ರಾಜಿಷ್ಣುವು ಈ ರಾಜಕುಮಾರನ ಕಥೆಯನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತ-ಪ್ರಾಕೃತ ಸಂವಾದಿ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣದಿದ್ದರೂ ತಾನು ಸ್ವೋಪಜ್ಞವಾಗಿ ಸೇರಿಸಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಕನ್ನಡ ಕೃತಿಯ ಹಿರಿಮೆ. ಈ ಸೇರ್ಪಡೆಯು ಭ್ರಾಜಿಷ್ಣುವಿನ ಕಥನಗಾರಿಕೆಯ ಹೆಚ್ಚುಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಸಾರುವ ಸಂದರ್ಭವೂ ಆಗಿದೆ. ಆದರೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಪರಂಪರೆಯ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಕಡೆ ಸನತ್ಕುಮಾರನ ಕಥೆ ಇಂಥ ವಿಸ್ತಾರದ ಮೈ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಭ್ರಾಜಿಷ್ಣುವು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಜಾನಪದ ಸೊಗಡನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಸೇರಿಸಿದನೋ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಾನ್ಯ ಮೂಲದಿಂದ ಅನಾಮತ್ತಾಗಿ ಇಳಿಸಿಕೊಂಡು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಬೆಸೆದನೋ ಎಂಬುದನ್ನು ತೌಲನಿಕ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಗುರುತಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಪ್ರಸ್ತುತ ಕೃತಿಯ ಕಕ್ಷೆಗೆ ಒಳಪಡುವುದಿಲ್ಲ.

○

2

ಮಹೇಂದ್ರದತ್ತ ರಿಸಿಯ ಕಥೆ

ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಜನಪದ ಕಥೆಯೊಂದು ಅಷ್ಟಾಗಿ ವಿಮರ್ಶಕರ ಗಮನ ಸೆಳೆದಿಲ್ಲ. ಅದು ಮಹೇಂದ್ರದತ್ತನೇ ಮೊದಲಾದ ಐನೂರು ರಿಸಿಯರ ಕಥೆ. ಜನಪದ ಕಥೆಯೊಂದನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೆ ಹೇಗೆ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಕಥೆ ಸಾರುತ್ತದೆ, ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಇದೊಂದು ಪುಟ್ಟ ಕಥೆ, ಆದರೆ ಅಪ್ಪಟ ಜನಪದ ಕಥೆ.

ಜಂಬೂದ್ವೀಪದ ಭರತಕ್ಷೇತ್ರ. ಅದರ ಪೂರ್ವದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಾವಸ್ತಿ ಎಂಬುದು ಪಟ್ಟಣ. ಅದನ್ನು ಆಳುವವನು ಜಿತಶತ್ರು ಎಂಬ ಅರಸ. ಆತನ ಮಹಾದೇವಿ ಧಾರಿಣಿ. ಇವರ ಮಗ ಸ್ಕಂಧ ಕುಮಾರ. ಅವನಿಗಿಂತ ಚಿಕ್ಕವಳು ಪುಂಡ್ರಯಶೆ. ಅವಳನ್ನು ಕುಂಭಕಾರಘಟ ಎಂಬ ಪೊಳಲಿನ ದಂಡಕನೆಂಬ ಅರಸನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಅವರು ಇಷ್ಟ ವಿಷಯ ಕಾಮ ಭೋಗವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದರು. ಹಲವು ಕಾಲ ಆಯಿತು.

ಮಹೇಂದ್ರದತ್ತ, ಸ್ಕಂಧಕುಮಾರ ಮುಂತಾದ ಅಯ್ಯೂರು ಜನ ರಾಜಪುತ್ರರು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಓದಿದರು. ಊರು ಹಳ್ಳಿ ನಗರ ಪಟ್ಟಣ ಅಂತ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆ ವಿಹಾರ ಮಾಡಿದರು. ಒಮ್ಮೆ ಕಳಿಂಗದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ದಂತಪುರ ಎಂಬ ಪಟ್ಟಣ ತಲಪಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಿವಸ ಇದ್ದರು. ಹೀಗಿರಬೇಕಾದರೆ ಆ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಆಳುವ ಜನಾರ್ಧನ ಮಹಾರಾಜನ ಹತ್ತಿರ ಒಬ್ಬ ಪುರೋಹಿತ ಇದ್ದ. ಅವನ ಹೆಸರು ವ್ಯಾಳ. ಆ ವ್ಯಾಳನು ಒಂದು ಸಲ ಸ್ಕಂಧ ಕುಮಾರ ರಿಷಿಯೊಂದಿಗೆ ವಾದ ಮಾಡಿದನು. ಅರಸರ ಮುಂದೆ, ಪಂಡಿತರ ನಡುವೆ ಈ

ವಾದ ನಡೆಯಿತು. ಆದರೆ ಇವರೆಲ್ಲರ ಎದುರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವಾದದಲ್ಲಿ ಪುರೋಹಿತ ವ್ಯಾಳನು ಸೋತನು. ಜನಾರ್ಥನ ರಾಜನು ವ್ಯಾಳನನ್ನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಓಡಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಆಗ ಆ ವ್ಯಾಳನು ಹೋಗಿ ದಂಡಕನೆಂಬ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ರಾಜನ ಹತ್ತಿರ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿ ಪದವಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು.

ಮತ್ತೆ ಇತ್ತ ಏನಾಯಿತೆಂದರೆ ಆ ೫೦೦ ಜನರು ರಿಷಿಗಳು ಗ್ರಾಮ ನಗರ ಖೇಡ ಖರ್ವಡ ಮಡಂಬ ಪಟ್ಟಣ ದ್ರೋಣಾಮುಖಿ ಎಂಬುವನ್ನು ವಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಹೊರಟರು. ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ದಂಡಕರಾಜ- ವ್ಯಾಳ ಮಂತ್ರಿ ಇದ್ದ ಕುಂಭಕಾರ ಘಟಕ ಅಂಬೊ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ರಿಷಿಗಳು ಬಂದುದರಿಂದ ಆ ಪಟ್ಟಣ ಆಳುವ ದಂಡಕ ನೃಪತಿ, ರಿಷಿಮುನಿ ಭಿಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಭಕ್ತಿ ತೋರುವವನಾಗಿದ್ದರಿಂದ, ಎದ್ದು ಬಂದು ಇವರಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಅವರ ಬಳಿ ಕುಳಿತು ಧರ್ಮ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ಅವನಿಗೆ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯೂ ನಂಬಿಕೆಯೂ ಉಂಟಾಯಿತು. ಗೃಹಸ್ಥರು ಪಡೆಯುವ ಚಿಕ್ಕ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು.

ಅದೇ ರೀತಿ ಅವನು ಶ್ರಾವಕನಾಗಿ ೫೦೦ ಜನ ರಿಷಿಗಳಿಗೂ ಪ್ರತಿ ದಿವಸವೂ ಬಂದು ಅತಿಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವರನ್ನು ಆಹಾರಕ್ಕೆಂದು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ತಾನೇ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ದಿವ್ಯವಾದ ಆಹಾರವನ್ನು ಶುದ್ಧಿಯಿಂದ ಊಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಭಕ್ತಿ ತೋರಿಸಿ ಅವರ ಮಾತುಗಳ ಪ್ರಕಾರ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು, ಅಪ್ಪಣೆ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿರಬೇಕಾದರೆ ಒಂದು ಸಲ ದಂಡಕ ರಾಜನ ಮಂತ್ರಿ ವ್ಯಾಳನು ಈ ಋಷಿಗಳ ಸಂಗಡ ಬಂದಿದ್ದ ಸ್ಕಂಧ ಕುಮಾರ ರಿಷಿಯನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಅವನಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಆದದ್ದೆಲ್ಲಾ ನೆನಪಾಯಿತು. ಸ್ಕಂಧಕುಮಾರ ರಿಷಿಯ ಹತ್ತಿರ ಬೇರೆ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಪುರೋಹಿತನಾಗಿದ್ದಾಗ ವಾದ ಮಾಡಿ ಸೋತಿದ್ದನು. ತಾನು ಸೋತು ಅವಮಾನಿತನಾದಾಗ ಆ ನಾಡಿನ ರಾಜನು ತನ್ನನ್ನು ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಅಟ್ಟಿದನು. ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ತಾನು ರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟ ಆಗಲು ಈ ಸ್ಕಂಧಕುಮಾರ ಮುನಿಯೇ ಕಾರಣ ಎಂದು ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದೊಡನೆ ಸೇಡಿನ ಭಾವನೆಯೂ ಬಲಿಯಿತು. ತನ್ನನ್ನು ಆ ಹಿಂದಿನ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಓಡಿಸಿದ ಈ ಸ್ಕಂಧ ಕುಮಾರ ಮುನಿಯನ್ನು ನಾನು ಇಂದಿನ ಈ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಆಚೆಗೆ ಅಟ್ಟಲೇ ಬೇಕು. ತನಗೆ ಹೇಗೆ ಎಲ್ಲರ ಎದುರಲ್ಲಿ ಅಪಮಾನ, ತೇಜೋವಧೆ

ಆಯಿತೋ ಹಾಗೆ ಇವರಿಗೂ ಮಾನಭಂಗ ಆಗಬೇಕು ಅಂತ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಹಗೆಯ ಭಾವನೆ ತೊಟ್ಟು ಪ್ರತೀಕಾರಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾದ.

ಪ್ರತೀಕಾರದಿಂದ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಳನು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದ. ಒಂದು ದಿವಸ ತಾನೂ ಅಡವಿಗೆ ಹೋಗಿ ರಿಷಿಗಳ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿದ. ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ವಾಪಸ್ಸು ಬಂದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಯೋಚನೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ರಿಷಿಗಳು ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಧರ್ಮಾಚರಣೆ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ಮಾಡುವ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಹತ್ತಿರ ಇದ್ದ ಒಂದು ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಹಲವಾರು ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಹೂಳಿಟ್ಟು ಬಂದ. ಆಮೇಲೆ ರಾಜನ ಹತ್ತಿರ ಹೋದ. ರಾಜನಿಗೆ ಹೇಳಿದ: 'ಈ ಅಯ್ಯೂರು ಜನ ರಿಷಿಗಳೂ ನಿಜವಾಗಿ ರಿಷಿಗಳೇ ಅಲ್ಲ. ಅವರೆಲ್ಲ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು, ರಾಜಕುಮಾರರು ತುಂಬ ಶಕ್ತಿವಂತರು, ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳು. ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಸನ್ಯಾಸಿ ವೇಷ ತೋರಿಸಿ ನಂಬಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಅಪಾಯ ಮಾಡಲೆಂದೇ ಅವರು ಇಷ್ಟೊಂದು ಜನ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರೋದು. ಅದರಿಂದ ಅವರ ಹತ್ತಿರ ನೀವು ಹೋಗಬಾರದು. ಅವರನ್ನು ನಂಬಬಾರದು' -ಎಂಬುದಾಗಿ ರಾಜನಿಗೆ ಒಬ್ಬನೇ ಇರುವಾಗ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದನು. ಪುನಃ ಹೀಗೆ ಮಾತನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿ ಹೇಳಿದ; 'ನನ್ನ ಅನುಮಾನ ನಿಜವೋ ಸುಳ್ಳೋ ಅಂತ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯೋದು ಅಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತೀನಿ ಕೇಳಿ. ಅವರೆಲ್ಲ ಆಯುಧಗಳ ಸಮೇತ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹೂತಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಿಂದ ಅವರು ಓದುತ್ತಿರುವ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಬಳಸಬೇಕು. ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಸುತ್ತು ಹಾಕಿ ಹುಡುಕಿ ತಡಕಿ ನೋಡಿಸಬೇಕು' ಎಂದು ಒತ್ತಾಯ ಮಾಡಿದ. ಆಗ ಅರಸನು ಆಳುಗಳನ್ನು ಕರೆಸಿದ. ಅವರು ಹೋಗಿ ಆ ರಿಷಿಗಳು ಇರುವ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ನೋಡಲು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದ. ಆಳು ಕಾಳುಗಳೆಲ್ಲ ಹೊರಟರು. ರಿಷಿಮುನಿಗಳು ಓದುವ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಹುಡುಕಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಗಿಡದ ಕೆಳಗೆ ಹೂತಿಟ್ಟಿದ್ದ ಆಯುಧಗಳು ಸಿಕ್ಕಿದುವು. ಅವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅರಸನಿಗೆ ತೋರಿಸಿದರು. ಅವನ್ನು ನೋಡಿ ಅರಸನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ:

“ರಿಷಿಯರು ಒಂದು ಇರುವೆಗೂ ಸಹ ಕೆಟ್ಟದ್ದು ಮಾಡುವವರು ಅಲ್ಲ. ಅಂತಹವರು ಎಲ್ಲಾದರೂ ನನಗೆ ಅಹಿತವನ್ನು ಬಗೆಯುತ್ತಾರೆಯೆ? ಅವರಿಗೆ ಆಗದವರು ಯಾರೊ ಕೆಟ್ಟವರು ಹೀಗೆ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೂತಿಟ್ಟಿರಬೇಕಷ್ಟೆ” ಎಂದು ತಿಳಿಸಿ ರಾಜನು ಅದನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು.

ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳು ಹೋದುವು. ಮಂತ್ರಿಯಾದ ವ್ಯಾಳನು ಬೇರೆ ಉಪಾಯ ಹೂಡಿದ. ಅರಮನೆಗೆ ಸೇರಿದ ಭಂಡಾರದ ಮನೆಗೆ ಕನ್ನ ಇಡಿಸಿದ. ಭಂಡಾರದೊಳಗೆ ಇದ್ದ ಕರಂಡಕ ನಾಣ್ಯ ಚಿನ್ನ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಸಾಲಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬೀಳಿಸುತ್ತ ನಡುರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ರಿಷಿಗಳು ಇರುವ ಬಸದಿಯೊಳಗೆ ಒಂದು ಕೋಣೆಯೊಳಗೆ ಉಳಿದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಇಟ್ಟು ಬಂದನು. ಹೊತ್ತಾರೆಯಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಹೋಗಿ ಅರಸನಿಗೆ ದೂರು ಹೇಳಿದನು: 'ದೇವಾ, ಭಂಡಾರದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನ ಹಾಕಿದ್ದಾರೆ. ಭಂಡಾರವೆಲ್ಲ ಲೂಟಿ ಆಗಿದೆ.' ರಾಜನು ಕೂಡಲೆ ಅವನ್ನು ಕದ್ದವರು ಯಾರೆಂದು ವಿಚಾರಿಸಿ ತಿಳಿದು ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ತಳಾರನಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದ. ತಳವಾರನು ಎಲ್ಲ ನೋಡಿ ಬಂದು ರಾಜನಿಗೆ ವರದಿ ಕೊಟ್ಟ: 'ದೇವಾ ರಿಷಿಗಳು ಕನ್ನ ಇಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಬಸದಿಯೊಳಗೆ ಭಂಡಾರದ ಆಭರಣ ಚಿನ್ನವನ್ನು ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಭಂಡಾರದ ಮನೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಬಸದಿಯವರೆಗೆ ಸಾಲಿಟ್ಟ ಹಾಗೆ ದುಡ್ಡು ಹೊನ್ನು ಉದುರಿ ಬಿದ್ದಿವೆ.' ತಳಾರನ ವಿವರಣೆಗೆ ರಾಜನು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. "ಋಷಿಗಳು ಶ್ರಾವಕರಿಗೆ ನೀತಿ ಹೇಳುವರು. ಕಳ್ಳತನ ಮಾಡಬೇಡಿ, ಪರರ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಯಾವತ್ತೂ ಮುಟ್ಟಬಾರದು ಎಂದು ಪ್ರತಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹವರು ತಾವೇ ಕಳವು ಮಾಡುವರೆ, ಯಾರೊ ಅವರಿಗೆ ಮುಳಿದಿರುವವರು ಇದನ್ನು ಮಾಡಿರಬೇಕು" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅರಸನು ಈ ಆರೋಪವನ್ನೂ ಕಡೆಗಣಿಸಿ ಸುಮ್ಮನಾದನು.

ಹೀಗೆಯೇ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳು ಹೋದುವು. ಒಂದು ದಿನ ಅರಸಿಯಾದ ಸುವ್ರತೆ ಮಹಾದೇವಿಯನ್ನು ನೋಡುವಾಗ ಒಂದು ಆಲೋಚನೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ಒಬ್ಬ ದೂತನಿಗೆ ಕೈತುಂಬ ದುಡ್ಡು ಕೊಟ್ಟನು. ಆ ದೂತನ ತಲೆ ಬೋಳಿಸಿದನು. ಕರಿಯ ಬಟ್ಟೆ ಉಡಿಸಿದನು. ಹಲ್ಲುಗಳಿಗೆ ಕವಡೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ಕೈಗೊಂದು ಕುಂಚವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಆಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟನು- 'ನೀನು ಅಂಜಬೇಡ. ಮಹಾರಾಣಿಯ ಮಂಚವನ್ನು ಹತ್ತಿ ಕೂತುಕೊ. ರಾಣಿಯೊಂದಿಗೆ ನಗುತ್ತ ನಿಂದಿಸುತ್ತ ಮಾತಾಡುತ್ತಿರು. ಉಳಿದುದನ್ನು ನನಗೆ ಬಿಡು'. ಈ ರೀತಿ ದೂತನನ್ನು ತಯಾರುಮಾಡಿ ಕಳಿಸಿದನು.

ಈ ಕಡೆ ಅರಸನು ಎಂದಿನಂತೆ ಒಂದು ದಿನ ರಿಷಿಯರಿಗೆಲ್ಲ ಆಹಾರದಾನವಿತ್ತು ಕಳಿಸಿದನು. ರಿಷಿಗಳೆಲ್ಲ ಆ ಕಡೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ

ರಾಜನು ಈ ಕಡೆ ತನ್ನ ಅರಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಂತ್ರಿ ಕಳಿಸಿದ ದೂತನು ಹೋಗಿ ಮಹಾರಾಣಿಯ ಮಂಚವನ್ನು ಹತ್ತಿ ಕುಳಿತನು. ಮಹಾರಾಣಿಯು ಮಂಚದಿಂದ ಇಳಿದು ಕೈಗಳನ್ನು ಮುಗಿದು ಏನೆಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಆ ಕಪಟ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ರಾಣಿಯ ಬಳಿ ಬಂದು 'ನಾನು ನಿನಗೆ ಆಸೆಪಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಕಾಮಿಸಿ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಬೇರೆ ಏನೂ ಮಾತಾಡಬೇಡ. ನನ್ನತ್ತ ಬಾ' ಎಂದು ಮಂಚದ ಬಳಿಗೆ ಕರೆದನು. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಂತ್ರಿ ವ್ಯಾಳನು ಅರಸನಿಗೆ ತೋರಿಸಿದನು: 'ನೋಡಿ ಅರಸಾ, ನೀವೇ ಕಣ್ಣಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿ. ನಿಮ್ಮ ಸವಣರ ಗೊಡ್ಡಾಟ ಹೇಗಿದೆ ನೋಡಿ. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹೂತಿಟ್ಟರು ಎಂದು ಹೇಳಿದರೂ ನಿಮಗೆ ನಂಬಿಕೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಅರಮನೆಯ ಭಂಡಾರವನ್ನು ಕದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಿದಾಗಲೂ ನಂಬಿಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ನೀವೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನೋಡಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಮಹಾರಾಣಿಯ ಜತೆಯಲ್ಲೇ ಚಕ್ಕಂದ ಆಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯರನ್ನೂ ಮಾನವಾಗಿ ಬದುಕುವುದಕ್ಕೆ ಬಿಡುತ್ತಿಲ್ಲ' ಎಂದು ತೋರಿಸಿ ಹೇಳಿದನು. ಈ ಸಲ ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿ ಅರಸನಿಗೆ ಖಾತ್ರಿ ಆಯಿತು. ಹಿಂದೆ ಎರಡು ಸಲ ಮಾಡಿದ ದೋಷಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಇವರೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಅಂತ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಆಯಿತು. ರಿಷಿಗಳ ಮೇಲೆ ರೋಷ ಉಕ್ಕಿ ಬಂತು. ಮುಳಿಸಿನಿಂದ ಮಂತ್ರಿಗೆ ಹೇಳಿದ 'ಇವರಿಗೆ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷೆ ಯಾವುದು ಅಂತ ನೀನೇ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿ ಆ ಶಿಕ್ಷೆ ಕೊಡು' ಅಂತ. ಮಂತ್ರಿಗೂ ಅದೇ ಬೇಕಿತ್ತು. ಅಂಥ ಅವಕಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಯ್ದಾ ಇದ್ದ. 'ಹಾಗೇ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಅರಸನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಹೊರಟ.

ಮಂತ್ರಿವ್ಯಾಳನು ಆ ಐನೂರು ಜನ ರಿಷಿಯರನ್ನೂ ಗಾಣಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ ಹಿಂಡಿ ಕೊಂದನು.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಜನಪದ ಕಥಾ ಮಾದರಿಗಳು ಹೆಣೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಜನಪದ ಕಥೆಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಜನಪದ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು, ಜನಪದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ರೀತಿ ರಿವಾಜು, ಉಡುಗೆ ತೊಡುಗೆ, ನಂಬಿಕೆಗಳು ಮೊದಲಾದುವು ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯ ಕಥೆಗಳ ನಡುವೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿವೆ. ಅವನ್ನು ಮೂಲಕಥೆಯಿಂದ ತನಿಯಾಗಿ ತೆಗೆದಿಟ್ಟಾಗ ಅವುಗಳ ಜಾನಪದ ಸ್ವರೂಪ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಅತಿಥಿಗೆ ಮಣೆಹಾಕುವುದು, ಕಂಚಿನ ತಳಿಗೆ

ಇಡುವುದು, ಅಂಬಲಿ ಬಡಿಸುವುದು, ಬಾದುಬ್ಬೆಯ ಪರ್ವ, ಶ್ರೀಯಾದೇವತೆ, ದುರ್ಗಿ, ನಂದೀಶ್ವರ ಹಬ್ಬ, ಬಡಗಿಗಳು, ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗ (ಪತ್ತಾರ-ಬಡಿಗೇರ)ರು, ಕಡ್ಡಿಪುಳಿ ಹೊತ್ತು ಮಾರುವವರು, ಜನಪದ ವಾದ್ಯಗಳು, ಹಸುಬೆ ಚೀಲದಲ್ಲಿ ಔಷಧಿ ತರುವ ಜನಪದ (ನಾಟಿ) ವೈದ್ಯರು, ಗೊಲ್ಲಗೇರಿ, ತಳಾರಿಕೆ, ಬೇಡರ ಹಟ್ಟಿ, ಕಾಡು ಕಡಿದು ಮಾಡುವ ಒಕ್ಕಲುತನ, ಇಂದ್ರಜಾಲಿಗರು, ಬೊಂಬೆ ಮುಖವಾಡಗಳು, ಆನೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಪಳಗಿಸುವ ರೀತಿ, ಇವೆಲ್ಲ ಜನಪದ ಜೀವನದ ಜೀವಂತ ದಾಖಲೆಯಾಗಿ ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ ಬೆಳಕುಚೆಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದೆ.

ಸನತ್ಕುಮಾರನ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಬಡ ಮುದುಕಿಯ ಪಾತ್ರ ಬಂದಿದೆ. ಸುಕುಮಾರನ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಜಾಣ ಮುದುಕಿ, ಚಾಣಾಕ್ಯರಿಸಿಯ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಲೋಕಜ್ಞಾನಿ ಮುದುಕಿ ಅಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮುದುಕಿಯ ಚಿತ್ರವನ್ನೂ ತುಲನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ನೋಡಬಹುದು. ಈ ಮುದುಕಿ ಸನತ್ಕುಮಾರನಿಗೆ ಪಾರಕಿನ ಕೂಳನ್ನೂ ಅವರೆಯನ್ನೂ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನೂ ಆಡಿನ ಅಳೆ (ಮಜ್ಜಿಗೆ)ಯನ್ನೂ ಬಡಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಪಾರಕಿನ ಕೂಳು ಎಂದರೆ ಹಾರಕದ ಅನ್ನ. ಹಾರಕವು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಹಳೆಯ ಕಾಲದಿಂದ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ಆಹಾರವಾಗಿದೆ. ಹಾರಕವು ಬಯಲು ಸೀಮೆಯ ಬೆಳೆ, ಆಹಾರ. ಹಾರಕವನ್ನು ಬೆಳೆಯಲು ಲಾಗೋಡು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ದೊಡ್ಡ ಮಳೆಯ ಅಗತ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ. ತರಿ ಭೂಮಿಯೂ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಅದು ದಿನ್ನೆ ಬೆಳೆ. ಕಡಮೆ ಮಳೆ ಬೀಳುವ ಕಡೆ, ಫಲವತ್ತಾದ ನೆಲ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಹಾರಕವನ್ನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ರಾಗಿ ಜೋಳ ನವಣೆ ಸಜ್ಜೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಾರಕವೂ ಜನಪದರ ಧಾನ್ಯ.

ಜನಪದ ನಾಟಕ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಪ್ರಾಚೀನ ಮಾದರಿಗಳನ್ನೂ ಭ್ರಾಜಿಷ್ಟು ತಿಳಿಸಿ ಉಪಕರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಜನಪದ ಕಲೆಗಳ ಗವಾಕ್ಷಿ ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ. ಜನಪದ ನಾಟಕವನ್ನು ರಾತ್ರಿ ಪೂರ್ತಿ ಎದ್ದಿದ್ದು ಜನಪದರು ನೋಡಿ ನಲಿಯುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಕಾರ್ತಿಕ ಮತ್ತು ಸನತ್ಕುಮಾರ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪಗರಣ ಮತ್ತು ಮನರಂಜನೆ ನಾಟಕಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಗಣ್ಯವಾಗಿದೆ: 'ಲೋಗರ್ ಪಗರಣಿಗರಾಗಿ ಎನಿತಾನು ತೆರದ ರೂಪುಗಳಂ ಕೈಗೊಂಡು ಮರಮೊಗಂಗಳನಿಟ್ಟು ಬಂದು ಮುಂದೆ ಆಡಿಯುಂ ಪಾಡಿಯುಂ' ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ನಾಟಕ ಮಾಡುವ ವೃತ್ತಿ ಜಾನಪದ ಗಾಯಕರು, ಕಲಾವಿದರು, ನಟರು ಇದ್ದರು. "ಇವರು ವಿವಿಧ ವೇಷಗಳಿಂದ

ಜನರನ್ನು ರಂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಜನಪದ ಮನೋರಂಜಕರೂ (Folk charmers) ಆಗಿರಬಹುದು. ಮೊಗವಾಡಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟು 'ಆಡಿ-ಪಾಡಿ' ಬರುವ ಕಲೆ ನೃತ್ಯ ನಾಟಕವೊಂದರ ನೆನಪನ್ನು ತರುತ್ತದೆ. ಮೂಡಲಪಾಯ ಯಕ್ಷಗಾನ ಆಟಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ದೈತ್ಯ ಪಾತ್ರಗಳು ಕಣ್ಣು ಮೂಗುಗಳು ವಿಕಾರವಾಗಿ ತೋರುವಂಥ ಮೊಗವಾಡಗಳನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತವೆ. ಯಕ್ಷಗಾನ ಬಯಲಾಟಗಳ ಪ್ರಾಚೀನ ರೂಪವೊಂದರ ಸೂಚನೆಗಳು 'ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ'ಯಲ್ಲೇ ನಮಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಜಾನಪದದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ರೂಪಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸುವವರು ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯನ್ನು ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಕೃತಿಯಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂದಿನ ಅನೇಕ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ, ಕಲೆಗಳ, ಕತೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನದ ಮೇಲೆ ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುತ್ತದೆ" (ಜೀಶಂಪ: ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ, ಮೈ. ವಿ. ವಿ: ಸಂಪುಟ- ಮೂರು:೧೯೭೬:೨೯೫) ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಟ್ಟಿದೆ.

ಮೌಖಿಕ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಂತೆಯೇ ಜಾನಪದವು ಲಿಖಿತ ಪರಂಪರೆಯನ್ನೂ ತನ್ನ ತೆಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿದೆ. ಜನಪದವು ಶಿಷ್ಟಪದಕ್ಕೆ ಹೊರಳಿದಾಗಲೂ ಅದು ತನ್ನ ಜೀವ ಸ್ವರವನ್ನು ಉಳಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಜನಪದವು ಎಷ್ಟೇ ರೂಪಾಂತರಗಳನ್ನು ಪಡೆದರೂ ಮೂಲ ನಿಜದನಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಅನನ್ಯತೆಯ ಬಿಗಿ ಬನಿ ಸೊನೆ ಸೊಗಡು ಘಾಟು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಶಿಷ್ಟ ಹಾಗೂ ಮಾರ್ಗ ಕಾವ್ಯಗಳ ಹೆಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹಾಸು ಹೊಕ್ಕಾಗಿರುವ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳು ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿವೆ.

ಜಗತ್ತಿನ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕಥೆಗಾರರೆಂಬ ಅಗ್ಗಲಿಕೆ-ಹೆಗ್ಗಲಿಕೆ ಗಳಿಸಿರುವ ಜೈನ ಲೇಖಕರ ಕಥಾಪರಂಪರೆಗೂ ಶಾಯಿ ಬೇರು ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯವೇ ಆಗಿದೆ. ಜೈನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಲ್ಲ ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಶಿಷ್ಟಪದವೇನಲ್ಲ. ಜೈನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದುದ್ದಕ್ಕೂ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಅದು ಕಥಾಮುಖಿಯಾಗಿ ಸಾಗುವ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ, ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರೇರಣೆ ಮತ್ತು ವಸ್ತು ವಿಲೀನವಾಗಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸಮೀಕ್ಷಿಸುವಾಗ ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯು ಶಿಷ್ಟ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೇಗೂ ಹಾಗೆ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೂ ಜೀವದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಮಾತೃಮೂಲವಾಗಿದೆ.

○

ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿದಾಗ ಕೂಡ ನಮ್ಮ ಜಾನಪದದ ವಿವಿಧ ಮುಖಗಳು ಇದರಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಜೀವಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಪಂಪ, ರನ್ನ, ನಾಗವರ್ಮ, ನಯಸೇನ, ಬಂಧುವರ್ಮ, ಶಿವಕೋಟಾಚಾರ್ಯ, ಬ್ರಹ್ಮಶಿವ, ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಚೀನ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ವಚನ ಕೀರ್ತನೆ ರಗಳೆಗಳಲ್ಲಿ; ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ, ಸರ್ವಜ್ಞ; ಆಧುನಿಕ ಕತೆ, ಕಾದಂಬರಿ, ನಾಟಕ, ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಈ ಜಾನಪದ ಅಂಶಗಳು ಜೀವಸತ್ತ್ವಗಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪರಿಶೀಲನೆಯಿಂದ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಿಡಿ ಮಂದಿಗಲ್ಲ ಬಹುಮಂದಿಗೆ ಮತ್ತು ಬಹುಮಂದಿಯ ಜೀವನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಎಂಬ ಪ್ರಧಾನ ಕಾಳಜಿಯನ್ನು ವಚನಕಾರರು ಅನನ್ಯವಾಗಿ ತಮ್ಮ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಪುನರವತಾರ ಮಾಡಿಸಿದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಸಹಜವಾಗಿ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಅದರ ಜಾಡನ್ನೇ ಹಿಡಿದ ರಗಳೆ, ತ್ರಿಪದಿ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳು ತಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕೇಂದ್ರ ನೆಲೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಜನರ ಭಾಷೆ, ಅನುಭವ ಮತ್ತು ಆಶಯಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದವು. ಹಾಗೆಯೇ ರಾಜರನ್ನು ರಾಜಾಸ್ಥಾನವನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಜನದೇಡೆ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದ ಕವಿಗಳು ಪುರಾಣ ಲೋಕಕ್ಕಿಂತ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಭಿನ್ನವಾದ ಮತ್ತು ಜೀವಂತವಾದ ಹೊಸ ಅನುಭವ ಲೋಕವನ್ನು ತಮ್ಮದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಹೀಗಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಆವರಣ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಜಾನಪದ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಈ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಜಡ್ಡು ಕಟ್ಟಿದ ರಾಜಾಸ್ಥಾನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂಕೋಲೆಗಳಿಂದ ಹೊರಗೆಳೆದು ಜನರ ನಡುವೆ ತಂದವು.

ನಮ್ಮ ಸಾವಿರ ವರ್ಷಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚುಕಾಲ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿರುವ ಕನ್ನಡದ ಶಿಷ್ಟ ಸಾಹಿತ್ಯ ಎಷ್ಟು ಮತ್ತು ಹೇಗೆ ಜಾನಪದ ಸಂವೇದನೆಯನ್ನು ಕಲಾಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತೌಲನಿಕವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಫಲಪ್ರದವೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಕಾಡೆಮಿ 'ಶಿಷ್ಟ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಜಾನಪದ ಸಂವೇದನೆ' ಎಂಬ ವಿಶಿಷ್ಟ ಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಇತ್ತೀಚಿನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಜಾನಪದೀಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತೌಲನಿಕವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವೊಂದನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಅದರ ಫಲವೇ ಈಗ ಬೆಳಕು ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಹನ್ನೆರಡು ಪುಸ್ತಕಗಳು.